

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

โดย
นายจรัสศักดิ์ ขวัญสุข

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาามหาบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON THAI LITERATURE ANALYSIS OF
MATHAYOMSUEKSA 6 STUDENTS USING FAITH AND YONISOMANASIKARA
LEARNING MANAGEMENT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (TEACHING THAI LANGUAGE)
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2020
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้าง ศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
โดย	จรัสศักดิ์ ขวัญสุข
สาขาวิชา	การสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย (รองศาสตราจารย์ ดร.จรัสรัตน์ นันทานิช)
พิจารณาเห็นชอบโดย	ประธานกรรมการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา หอมพึ้ง)
	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก (อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ)
	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข)
	อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)
	ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (อาจารย์ ดร.สง่า วงศ์ไชย)

59255303 : การสอนภาษาไทย แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : การพินิจวรรณคดีไทย, การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

นาย จิรศักดิ์ ขวัญสุข: การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. บำรุง ชำนาญเรือ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

59255303 : Major (TEACHING THAI LANGUAGE)

Keyword : THAI LITERATURE ANALYSIS, FAITH AND YONISOMANASIKARA LEARNING MANAGEMENT

MR. JIRASAK KHWANSUK : THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT ON THAI LITERATURE ANALYSIS OF MATHAYOMSUEKSA 6 STUDENTS USING FAITH AND YONISOMANASIKARA LEARNING MANAGEMENT THESIS ADVISOR : BAMROONG CHAMNANRUA, Ph.D.

The purposes of this research were 1) to compare the learning achievement on Thai literature analysis of Mathayomsueksa 6 students before and after learning management using faith and yonisomanasikara and 2) to study students' opinions towards learning management using faith and yonisomanasikara.

The sample used in this research were 37 Mathayomsueksa 6/1 students of Prachantarabamrung School Prachantakham District, Prachinburi Province in the first semester of the academic year 2020 which was selected by employing Simple Random Sampling technique using classrooms as the random units.

The research instruments were 1) lesson plans, 2) an achievement test, and 3) a questionnaire on the students' opinions towards learning management using faith and yonisomanasikara. The data were analyzed by mean (Mean), standard deviation (SD) and dependent samples t-test.

The results of this research were as follows:

1. The learning achievement on Thai literature analysis of Mathayomsueksa 6 students after learning management using faith and yonisomanasikara was significantly higher than before learning management using faith and yonisomanasikara at the .05 level.

2. The opinions of Matthayomsueksa 6 student's towards learning management using faith and yonisomanasikara were at a high agreement level.

กิตติกรรมประกาศ

ขณะที่ผู้วิจัยเขียนอยู่นี้ ผู้วิจัยมีจิตอันปราโมทย์ และภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความระลึกถึงบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งไม่อาจสำเร็จได้หากไม่ได้เกิดจากความเมตตาและความกรุณาจากบุคคลหลาย ๆ ท่าน ที่คอยช่วยเหลือเกื้อกูล ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทรงคุณค่า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความเมตตาจากคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ รองศาสตราจารย์สมพร ร่วมสุข และรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูผู้ให้ความรู้ ให้โอกาส ให้กำลังใจ และให้อภัยแก่ผู้วิจัยเสมอมา ที่กรุณาให้คำปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางอันเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลธิชา หอมพุ่ม ประธานกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.สงาวงค์ไชย ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ขอระลึกถึง รองศาสตราจารย์ประพนธ์ เรืองณรงค์ ครูผู้เมตตา ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำอันเป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอตรวจวิญญานของท่านได้รับรู้ว่า ศิษย์จะระลึกถึงท่านไม่มีวันลืม

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์เกษมผลกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย จนได้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ

ขอขอบพระคุณ คณะผู้บริหาร ครู นักเรียนโรงเรียนประจักษ์ตราราษฎร์บำรุง ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขอขอบพระคุณ คณาจารย์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้หล่อหลอมทำให้ผู้วิจัยเกิดปัญญา ขาดจากความเขลาทั้งปวง ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ อันเปี่ยมไปด้วยคุณค่า คณานับที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยเกิดความสำเร็จและขอขอบพระคุณ คุณครู อาจารย์ทุกท่านที่เคยประสิทธิ์ประสาทวิชาให้ผู้วิจัยมีความรู้จบจบจนปัจจุบัน

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น “ปริญญาโท รหัส 59” สาขาวิชาการสอนภาษาไทยทุกท่าน ในทุกความช่วยเหลือ ทุกบทสนทนา ทุกการถามไถ่ อันเป็นกำลังใจที่ดีให้ฝ่าฟันและก้าวผ่านร่วมกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอบคุณคุณภัทรานิ เวียงนาค ผู้ซึ่งเป็นกัลยาณมิตร ผู้ร่วมฝ่าฟันกับการเดินทางหลายร้อยกิโลเมตรเพื่อมาตามความฝันอันทรงคุณค่า ในทุกความช่วยเหลือ ทุกคำแนะนำ ทุกเสียงหัวเราะที่มอบให้แก่กัน ขอขอบคุณคุณณัฐพร สายกฤษณะ คุณธนวิทย์ กวินธนเจริญ ที่คอยช่วยเหลือ คอยเป็นกำลังใจที่ดีและมีคุณค่าให้แก่กันเสมอมา

ขอกราบเท้า คุณพ่อร้อยโทสมพงษ์ คุณแม่อารี ขวัญสุข คุณป้าสมจิตร ศรีลิโก และครอบครัวผู้ให้ชีวิต ผู้อุทิศทุก ๆ สิ่งเพื่อเกื้อหนุนให้ลูกได้รับการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนทั้งทุนทรัพย์ทั้งกำลังใจ อันเป็นพลังที่คอยประคับประคองโอบกอดในยามล้า และเป็นแรงคอยผลักดันให้ก้าวเดินไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง จนทำให้ลูกประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณอุปสรรค และความผิดหวังนานาประการ ที่ส่งผลทำให้ “นกันอย” ที่บินลัดถิ่นได้มาพักพิงอาศัยร่วมเงาไม้ใหญ่ ในดินแดนอันแสนอบอุ่นและเปี่ยมล้นไปด้วยความอุดมสมบูรณ์ ภายใต้ร่วมเงาของ “ทับแก้ว” มหาวิทยาลัยศิลปากรแห่งนี้

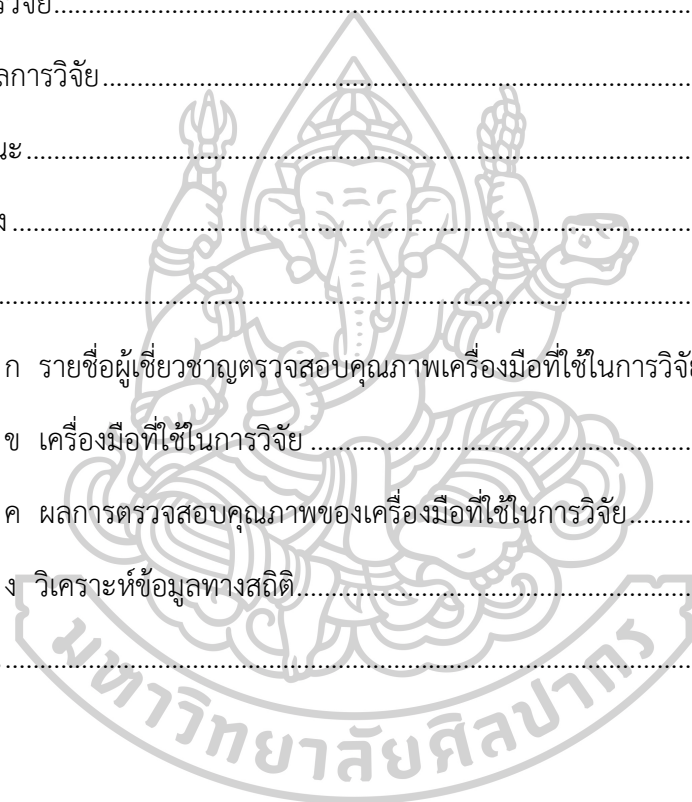
จิรศักดิ์ ขวัญสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
คำถามการวิจัย.....	13
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	13
สมมติฐานการวิจัย.....	13
ขอบเขตการวิจัย.....	13
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	14
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	15
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	16
1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง พุทธศักราช 2563 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย.....	17
1.1 สมรรถนะสำคัญของนักเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	17
1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.....	18

1.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	21
1.4 คำอธิบายรายวิชา.....	23
1.5 โครงสร้างรายวิชา.....	25
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี.....	27
2.1 ความหมายของวรรณคดี	27
2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี.....	28
2.3 องค์ประกอบของวรรณคดี.....	32
2.4 การพิจารณาวรรณคดี.....	33
2.5 หลักการพิจารณาวรรณคดี.....	34
2.6 การสอนวรรณคดีไทย.....	36
2.7 วรรณคดีที่ใช้ในการวิจัย	40
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ	43
3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ	43
3.2 ลักษณะของโยนิโสมนสิการ.....	43
3.3 ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ.....	45
3.4 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	46
3.5 การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	53
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
1. ขั้นเตรียมการวิจัย	63
2. ขั้นสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	63
3. ขั้นทดลอง	74
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล.....	75

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	76
ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ .	76
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	77
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	80
สรุปผลการวิจัย.....	80
อภิปรายผลการวิจัย.....	81
ข้อเสนอแนะ	85
รายการอ้างอิง	87
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	96
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	98
ภาคผนวก ค ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	138
ภาคผนวก ง วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ.....	160
ประวัติผู้เขียน.....	163

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยม (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามระดับ รายวิชาภาษาไทย แยกตามสาระปีการศึกษา 2562.....	5
ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	21
ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน ท33101 วิชา ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1	25
ตารางที่ 4 จำแนกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	50
ตารางที่ 5 แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One Group Pretest Posttest Design)	62
ตารางที่ 6 รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	65
ตารางที่ 7 การวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย	68
ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	76
ตารางที่ 9 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	77
ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	139
ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย	154
ตารางที่ 12 ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย.....	156

ตารางที่ 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ การจัดการ
 เรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 158

ตารางที่ 14 คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาบรรณคดีไทย ก่อนและหลัง การ
 จัดการเรียนรู้..... 161

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
ภาพที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	67
ภาพที่ 3 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย.....	71
ภาพที่ 4 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมรวมถึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสาร ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 ความตอนหนึ่งว่า

ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือ เป็นทางสำหรับแสดงความคิดความเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเราเองซึ่งต้องหวงแหน ประเทศใกล้เคียงของเราหลายประเทศ มีภาษาของตนเอง แต่ว่าเขาก็ไม่ค่อยแข็งแรง เขาต้องพยายามหาทางที่จะสร้างภาษาของตนเองไว้ให้มั่นคง เราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้ (สมาคมครูภาษาไทย, 2544 : 6)

จากพระราชดำรัสข้างต้นจะเห็นว่านอกจากภาษาไทยจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารแล้ว ภาษาไทยยังสามารถถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบของวรรณคดี ซึ่งถือเป็นลักษณะของการสร้างสรรค์ศิลปะจากการเขียน เป็นศิลปะที่ให้คุณค่าทางด้านอารมณ์ และก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจ เนื่องจากผู้แต่งวรรณคดีได้เลือกสรรถ้อยคำอันเกิดจากอารมณ์สะท้อนใจ ได้แก่ รัก โลภ โกรธ หลง สนุกสนาน โศกเศร้า ฯลฯ มาร้อยเรียงในงานประพันธ์ ภาษาที่ใช้ในการแต่งวรรณคดีจึงต่างจากภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันตรงที่ว่า ภาษาวรรณคดีเป็นภาษาที่กระทบฝังใจ ทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความสะท้อนอารมณ์และเป็นภาษาที่ผู้ประพันธ์ได้ตั้งใจคัดเลือกเป็นพิเศษ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดการเปลี่ยนแปลงในจิตใจด้วย กล่าวคือ เกิดความรู้สึก ความคิด อารมณ์ หรือเห็นภาพอย่างที่ต้องการให้ผู้รับรู้รู้สึกหรือเห็น ทั้งนี้โดยพ่วงเล็งเรื่องสุนทรียลักษณ์ทางภาษา เมื่อผู้อ่านได้อ่านวรรณคดี เรื่องนั้น ๆ ย่อมเกิดความซาบซึ้งกับความงดงามทางภาษาที่ผู้แต่งสร้างขึ้น โดยที่วรรณคดีเป็นสิ่งที่นำความงามและความละเอียดอ่อนมาสู่ชีวิตและจิตใจ มิใช่เพราะว่าวรรณคดีสร้างโลกแห่งความฝันให้แก่ผู้ที่ต้องการจะหนีจากชีวิต แต่วรรณคดีช่วยให้เรามองเห็นความงามและความประณีตที่แฝงอยู่ในสิ่งทั้งหลายในชีวิต วรรณคดีที่เป็นวรรณศิลป์สามารถยกระดับจิตใจเราให้สูงขึ้น ด้วยเหตุนี้เราจึงจำเป็นต้องศึกษาวรรณคดีในฐานะที่เป็นศิลป์ (ชัตสุณี สีนรุสิงห์, 2532 : 65; วิภา กงกะนันท์, 2556 : 3)

นอกจากวรรณคดีจะมีคุณค่าทางด้านอารมณ์แล้ว วรรณคดียังมีคุณค่าทางด้านสติปัญญาอีกด้วย เนื่องจากสุนทรียภาพจากถ้อยคำที่ทำให้รู้สึกถึงรสแห่งความไพเราะงดงาม รสแห่งความรัก

รสแห่งความโกรธแค้น และรสแห่งความเศร้านั้น เป็นสิ่งที่วิเศษที่ซ่อนออกมาจากอารมณ์ของความเป็นมนุษย์ปฤชุนเรื่องราวในวรรณคดีจึงเป็นเรื่องราวจากชีวิตมนุษย์ พฤติกรรมของตัวละครซึ่งก็คือ พฤติกรรมของมนุษย์ ผลของการกระทำอันเกิดจากความรัก โลก โกรธ หลง ก็แสดงให้เห็นในวรรณคดี เรื่องราวในวรรณคดีจึงเป็นตัวอย่างชีวิตให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2555 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า “วรรณคดีให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันกันอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดอันเป็นประโยชน์ ให้หยั่งเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ และยังเป็นกระจกเงาบานใหญ่สะท้อนภาพสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย” ดังนั้น วรรณคดีจึงไม่ได้เป็นเพียงโลกสมมติ แต่มีบริบททางสังคมรองรับ ผู้ศึกษาวรรณคดีจึงสามารถประยุกต์ข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีมาเป็นประโยชน์ และใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ถ่ายทอดภาพชีวิตและสังคม แสดงให้เห็นถึงชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม อุดมคติ ความเชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ถึงแม้ว่าวรรณคดีจะไม่ใช่ตำราทางประวัติศาสตร์ แต่เรื่องราวในวรรณคดีก็ได้สอดแทรกค่านิยม ความรู้สึกนึกคิดผ่านตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของคนในยุคสมัยนั้น ทำให้ผู้อ่านเข้าใจความเป็นธรรมชาติของมนุษย์และเข้าใจสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชาติ วรรณคดีจึงเป็นมรดกอันมีค่า ชาติใดที่มีความเจริญย่อมมีวรรณคดีประจำชาติไว้ขัดเกลาจิตใจของคนในชาติให้ประณีตอ่อนโยน (ชิตสุณี สินธุสิงห์, 2550 : 75; สิทธิธา พินิจภูวดล, 2515 : 3)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าวรรณคดีมีคุณค่าหลายประการ ทั้งด้านความไพเราะงดงามจากภาษาที่คัดสรรคำ นำมาร้อยเรียงอย่างประณีตหรือที่เรียกว่า วรรณศิลป์ ยังมีคุณค่าทางสติปัญญาเนื่องจากการศึกษาวรรณคดีเป็นการเรียนรู้เรื่องราวของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ทำให้เข้าใจความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ และเข้าใจสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่อย่างละเอียดลออยิ่งไปกว่าที่บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ รวมทั้งสามารถนำแง่คิดคติสอนใจที่ได้จากการศึกษาวรรณคดีมาเป็นประโยชน์แก่ชีวิต ในฐานะประสบการณ์รองได้

ด้วยเหตุที่วรรณคดีเป็นสิ่งที่รวบรวมความเจริญทางสังคมและวัฒนธรรมและเป็นสิ่งที่ยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในวงการศึกษาก็ได้จัดให้มีการเรียนการสอนวรรณคดีตั้งแต่สมัยโบราณที่การศึกษายังไม่เป็นระบบ จนมาถึงสมัยที่การศึกษาเป็นระบบ มีการกำหนดวิชาวรรณคดีไว้ในหลักสูตรวิชาภาษาไทยทุกฉบับตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งในการเรียนการสอนวรรณคดีเพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนต้องฝึกให้นักเรียนได้พิจารณาเนื้อหาและแนวคิด แล้วสามารถประเมินค่าวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ ในด้านศิลปะการประพันธ์ องค์ประกอบและคุณค่าได้ (จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547 : 5)

การพินิจ คือ การพิจารณาตรวจตรา พร้อมทั้งวิเคราะห์แยกแยะและประเมินค่า เมื่อนำมาใช้กับการอ่านตัวบทวรรณคดี จึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้อ่านวรรณคดีแล้วเกิดความเข้าใจและสามารถแยกแยะให้เห็นถึงข้อดีข้อบกพร่องได้ กล่าวคือ เมื่ออ่านวรรณคดีนอกจากจะได้ประโยชน์ต่อตนเองแล้ว ยังมีจุดประสงค์เพื่อนำไปแสดงความคิดเห็นและข้อเท็จจริงให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย เช่น การพินิจวรรณคดีเพื่อเป็นการแนะนำให้บุคคลทั่วไปที่เป็นผู้อ่านได้รู้จักและได้ทราบรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ใครเป็นผู้แต่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีประโยชน์ต่อใครบ้าง ทางใดบ้าง ผู้พินิจมีความเห็นอย่างไร คุณค่าในแต่ละด้านสามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์อย่างไรในชีวิตประจำวัน

อาจกล่าวได้ว่า “การพินิจ” จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาวรรณคดีไทยมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะความซาบซึ้งในวรรณคดีไทยมีผลมาจากเนื้อหาสาระต่าง ๆ เนื้อหาของวรรณคดีนั้นถูกถ่ายทอดด้วยการใช้ภาษาที่งดงาม การรับรู้ถึงคุณค่าความงามทางภาษาด้วยการพินิจ พิจารณาประเมินค่าให้ลึกซึ้งซึ่งมีส่วนช่วยให้ความงามที่ถ่ายทอดผ่านภาษาเพื่อให้เกิดการคิดต่าง ๆ สมฤทธิ์ผลขึ้นเป็นอันมาก กล่าวคือ จะช่วยให้เกิดความซาบซึ้งในรส คุณค่าด้านต่าง ๆ ซึ่งแฝงมากับภาษาอันไพเราะของบทประพันธ์ โดยการพินิจวรรณคดีจะต้องอาศัยการตีความ การพิจารณาเนื้อหาและแนวคิด การประเมินค่า ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับการแสดงทรรศนะแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล เนื่องจากมีลักษณะที่เชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การพินิจวรรณคดี หรือพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือสถานการณ์ใดที่เกิดขึ้นนั้น เกิดขึ้นด้วยเหตุปัจจัยใด และสามารถให้ข้อสรุปได้ว่าอย่างไร ต้องอาศัยหลักของการแสดงเหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงต้องทำเช่นนั้น หรือเมื่อพิจารณาแล้วว่าเหตุการณ์นั้นถูกหรือผิด ดีหรือบกพร่อง ต้องแสดงความคิดเห็น โดยให้เหตุผลได้ว่าเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น และต้องสอดคล้องเหมาะสมกับการพิจารณาหรือการประเมินค่านั้นด้วย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาวรรณคดีวรรณกรรมไว้ คือ วิเคราะห์วรรณคดีวรรณกรรมเพื่อหาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์และเพื่อความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีตและความงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยกำหนดไว้ใน สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 ว่า ผู้เรียนต้องเข้าใจและแสดงความคิดเห็นวิจารณ์วรรณคดี และวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 2)

อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จะให้ความสำคัญกับวรรณคดีและวรรณกรรม แต่การเรียนการสอนวรรณคดีก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรจาก

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้วรรณคดี ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดี ขาดความกระตือรือร้นในการสอนและการปรับปรุงวิธีสอน ไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนการสอนวรรณคดีไทยให้น่าสนใจ และสัมพันธ์เชื่อมโยงกับชีวิตในปัจจุบันของนักเรียนได้ (สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย, 2538 : 7 - 16; ยุทธิตร บุญสนิท, 2544 : 57)

สาเหตุที่เกิดขึ้นจากตัวครู มีส่วนทำให้การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529 : 33 - 40) กระทรวงศึกษาธิการ (2550 : 75 - 78) และ ขวัญชนก นัยจรรย์ (2551 : 7) ได้กล่าวถึงปัญหาทั่วไปของการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่า วิธีสอนของครูไม่เข้าใจ ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน และครูมักจะเป็นผู้นำความคิดของนักเรียน จนกลายเป็นการจำกัดขอบเขตหรือปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทในการใช้ความคิดของตนเองน้อยและมุ่งสอนอ่านเอาเรื่องให้ได้ตามเนื้อหาหลักสูตรและเพื่อตอบคำถามเท่านั้น ส่งผลให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของการเรียนเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร ประกอบกับในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนการสอนวรรณคดีเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก เพราะนักเรียนมองว่าวรรณคดีเป็นเรื่องเก่า ล้าสมัย เป็นเรื่องจากจินตนาการที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง จึงเข้าถึงยาก สอดคล้องกับที่ ธเนศ เวศร์ภาดา (2543 : 15 - 19) ได้กล่าวเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่า การเรียนการสอนวรรณคดีเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก ทั้งผู้สอน ผู้เรียน นักวิจารณ์วรรณคดีมีความเห็นว่าเรื่องราวในวรรณคดีที่ไม่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ทำให้เกิดช่องว่างทางวัฒนธรรมที่ต่างสมัยการเรียนการสอนวรรณคดีจึงไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และยังคงเป็นปัญหาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ปัญหาการศึกษาวรรณคดีที่สาเหตุเกิดจากตัวครูดังกล่าวข้างต้นนั้น ส่งผลให้นักเรียนไม่เห็นคุณค่าของวรรณคดี ขาดความสนใจ สำหรับปัญหาที่มาจากตัวนักเรียนเองนั้นเป็นเพราะนักเรียนมีพื้นฐานเรื่องคำศัพท์ไม่กว้าง โดยเฉพาะศัพท์ทางวรรณคดี และนักเรียนมีประสบการณ์น้อยจึงเป็นเรื่องยากที่จะเข้าถึงวรรณคดีและเห็นว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัว ล้าสมัย เข้าใจยาก สอดคล้องกับที่ กุสุมา รักษมณี (2547 : 15) กล่าวไว้ในบทความชื่อ “วรรณคดีมีดีอย่างไร” สรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นคุณค่าและความจำเป็นที่จะต้องเรียนวรรณคดี เพราะไม่เห็นประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมของวรรณคดี อาจกล่าวได้ว่าผู้เรียนยังไม่เห็นคุณค่าที่แท้จริงของการศึกษาวรรณคดีที่มุ่งเน้นทางด้านจิตใจมากกว่าประโยชน์ด้านอื่น อีกทั้งนักเรียนไม่มีความรักวรรณคดีไทย ทำให้ไม่สนใจที่จะเรียนวรรณคดีไทย ทำให้นักเรียนรู้จักวรรณคดีเฉพาะในหนังสือแบบเรียน ไม่ได้เลือกอ่านเพราะความชื่นชอบวรรณคดี เมื่อถูกบังคับให้ท่องคำศัพท์และจดจำคำประพันธ์ นักเรียนส่วนใหญ่จึงไม่สามารถเข้าถึงความไพเราะของคำประพันธ์ หรือเรื่องราวที่น่าติดตามได้ เมื่อสอบเสร็จแล้วก็ลืมเลือนไปโดยไม่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (ประภาศรี สีหอำไพ, 2535 : 350; แม้นมาศ ขวลิขิต, 2537 : 97 - 98)

การที่นักเรียนให้ความสำคัญกับการเรียนวรรณคดีน้อยลง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยน้อยลงด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาภาษาไทย ประจำปีการศึกษา 2562 ที่จัดสอบโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) มีผลการสอบดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามระดับ รายวิชาภาษาไทย แยกตามสาระปีการศึกษา 2562

สาระ	คะแนนเต็ม	ค่าสถิติจำแนกตามระดับ			
		ระดับประเทศ		ระดับโรงเรียน (โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุง)	
		ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม	100.00	45.41	20.18	42.46	16.89

ที่มา: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำแนกตามสาระการเรียนรู้ ปีการศึกษา 2562. เข้าถึงเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563 เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th>

จากตารางที่ 1 พบว่าสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มีคะแนนเต็ม 100 คะแนน ในระดับประเทศนักเรียนทำคะแนนได้ค่าเฉลี่ย 45.41 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์การผ่านครึ่งคือ 50 คะแนน และในระดับโรงเรียน นักเรียนโรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุงทำคะแนนได้ค่าเฉลี่ย 42.46 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุงกำหนด คือ ร้อยละ 50 โรงเรียนประจันตราษฎ์บำรุงจึงเป็นโรงเรียนหนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม อาจกล่าวได้ว่า ความคาดหวังของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่บรรลุผล ซึ่งเป็นผลมาจากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นสาเหตุที่ต้องพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยดีขึ้น

นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา (จิรสุดา เปลี่ยนสมัย, 11 มกราคม 2563) ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร (เกรียงไกร วิลา มาศ, 29 เมษายน

2563) และครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดรางบัว (วัชรินทร์ จิตร์ตนาภรณ์, 26 พฤษภาคม 2563) ซึ่งทั้ง 3 คน มีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาจากทั้งผู้เรียนและครู ในส่วนของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายในการเรียนวรรณคดีไม่เห็นประโยชน์ของการเรียน ไม่มีปฏิกิริยาตอบสนองในชั้นเรียน นักเรียนไม่สามารถตีความ วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าวรรณคดีที่อ่านได้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในสาระวรรณคดีและวรรณกรรมต่ำกว่าเกณฑ์ที่ทางโรงเรียนกำหนด อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนวรรณคดีนั้นผู้ให้สัมภาษณ์เห็นว่าเกิดจากตัวครูเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่มักให้ผู้เรียนถอดคำประพันธ์เอง บรรยายภาคในการเรียนรู้ไม่น่าสนใจ ครูไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเท่าที่ควร ครูคอยเป็นผู้แนะนำคำตอบ เนื่องจากเวลาในการจัดการเรียนรู้มีจำกัด จึงไม่สามารถรอให้นักเรียนแต่ละคนคิดได้เองส่งผลให้นักเรียนไม่ได้พัฒนาความสามารถในการคิดไตร่ตรอง วิเคราะห์ เพื่อแสดงทรรศนะแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล รวมทั้งครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นในด้านเนื้อหาของวรรณคดี ประวัติผู้แต่งมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้พิจารณาตีความ เพื่ออ่านตีความ วิเคราะห์ และประเมินค่า เป็นต้น

ดังนั้นการเรียนวรรณคดีเพื่อพิจารณาตีความให้เกิดผลดีและมีประสิทธิภาพ จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน เช่น การออกแบบวิธีสอน กลวิธีสอนของครู สื่อการเรียนรู้ และรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชลธิชา หอมพุ่ม (2557 : 6) ได้กล่าวถึงปัญหาการสอนวรรณคดีไทย สรุปได้ว่า เกิดขึ้นจากหลายปัจจัย ทั้งจากหลักสูตร เนื้อหาวรรณคดี สื่อ ผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งปัญหาที่เป็นประเด็นสำคัญ คือ ด้านการสอนของครูที่ไม่น่าสนใจ ทำให้ช่วงนอน ไม่สอนให้นักเรียนคิดและขาดการบูรณาการสู่ชีวิตจริง และปัจจัยจากผู้เรียนที่คิดว่าวรรณคดีเป็นเรื่องไกลตัวนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้ จึงทำให้ไม่อยากเรียน ดังนั้น วิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ก็คือวิธีสอนหรือรูปแบบการสอน และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ จิตรลดา แสงปัญญา (2555 : 206) สรุปได้ว่าการสอนวรรณคดีให้มีประสิทธิภาพและได้ผลนั้น ผู้สอนต้องสามารถผสมผสานรูปแบบการสอนเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ตลอดจนสามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสถานการณ์

นอกจากนี้การเรียนการสอนเนื้อหาวรรณคดีผู้สอนส่วนใหญ่ยังไม่ได้ใช้แนวคิดที่ช่วยส่งเสริมการคิดเพื่อแสดงทรรศนะในเชิงเหตุผลมากนัก กล่าวคือ จะเน้นเพียงการถอดคำประพันธ์เพื่อให้ทราบแค่เพียงเนื้อเรื่องของวรรณคดีเท่านั้น จากประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชา ท33101 ภาษาไทย ผู้วิจัยได้พบปัญหาเรื่องการพิจารณาตีความวรรณคดี กล่าวคือ นักเรียนไม่สามารถพิจารณาตีความแล้วนำมาเชื่อมโยงเพื่อแสดงทรรศนะด้วยการแสดงเหตุผล หรือข้อสนับสนุนเพื่อใช้ในการตีความวิเคราะห์ และประเมินค่าได้ เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดที่จะต้องจัดสภาพการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้คิดเป็น ได้แก้ปัญหา ฝึกเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันจะประสบในชีวิตจริง ให้นักเรียนได้อภิปรายถกเถียง ค้นคว้าทดลองเพื่อแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องด้วยตนเอง ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ใน

ชั้นเรียนจะสะสมไว้ให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดี ซึ่งผู้ที่จะช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้ดีที่สุดคือครู เพราะครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด จึงเป็นผู้จัดสภาพบรรยากาศที่เหมาะสมกับนักเรียน รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้

ปัญหาการสอนวรรณคดีเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจศึกษากันมาก ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยหลายเรื่องที่ได้ทดลองจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวรรณคดีในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อาทิ การใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (หม่อมหลวงอัจจิมา เกิดผล, 2545) วิธีสอนตามแนวคิดของ Sternburg (จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547) การใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบหมวกหกใบ (พระมหาอำนาจ แสงศรี, 2548) การสอนวรรณคดีด้วยเทคนิคจิกซอว์ 2 (ปริญญา ปันสุวรรณ, 2553) การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (จุฬาลักษณ์ คชาชัย, 2557) เป็นต้น โดยงานวิจัยดังกล่าวมุ่งศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีให้สูงขึ้น และส่งผลให้เกิดความสนใจวรรณคดีมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจวรรณคดีจนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีได้นั้นก็คือ การทำให้ผู้อ่านมีใจที่จะรับรู้ความรู้สึกต่าง ๆ จากการอ่านวรรณคดี โดยอาศัยการคิด ตีความ วิเคราะห์ ประเมินค่าอย่างเป็นระบบและมีเหตุผล เพื่อนำประโยชน์มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นการตีความที่ต้องอาศัยการคิดอย่างเป็นระบบและมีเหตุผลนี้ สอดคล้องกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นวิธีการแห่งปัญญาที่มีความเชื่อมโยงกับระบบการคิด คือ คิดอย่างถูกวิธี คิดโดยแยบคาย คิดอย่างมีเหตุผล คิดโดยพินิจพิเคราะห์ เป็นการคิดที่ดีจนถึงขั้นเกิดปัญญาเพื่อใช้แก้ปัญหา

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2533 : 32) ได้กล่าวว่า วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ เป็นการคิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดไร้กุศล ทำให้เกิดการใช้ปัญญาพร้อมกับทำให้ปัญญานั้นเจริญงอกงามยิ่งขึ้น ทั้งนี้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการสามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนได้ กล่าวคือ โยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น หรือการคิดอย่างถูกต้องเป็นการคิดที่ทำหน้าที่ชี้แนะและควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การคิด เริ่มเข้ามามีบทบาทเมื่อมนุษย์รับข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม หากบุคคลคิดเป็นหรือคิดดี จะเลือกรับเป็นหรือเลือกรับแต่สิ่งที่ดี ๆ และเมื่อรับมาแล้ว จะเกิดการตีความเชื่อมโยงเพื่อตอบสนองออกมาเป็นการกระทำ ในขั้นตอนนี้จะมีสิ่งปรุงแต่งความคิดเข้ามาแทรก ได้แก่ อารมณ์ชอบ ชัง และอคติต่าง ๆ โดยส่งผลต่อการคิดตีความซึ่งจะเชื่อมโยงต่อการกระทำด้วย ถ้าคิดเป็นหรือคิดโดยตระหนักรู้ถึงสิ่งที่ปรุงแต่งต่าง ๆ ก็จะช่วยให้เกิดการคิดที่ถูกต้อง และเกิดการกระทำที่เหมาะสม

สุนน อมรวิวัฒน์ ได้นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) เกี่ยวกับหลักการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มาสร้างเป็นหลักการและขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้น และเรียกหลักการและขั้นตอนการสอนนี้ว่า การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2530 : 97-102) ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็น

บุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ และมีวิธีสอนให้ศิษย์เกิดความรัก ความศรัทธาที่จะเรียนรู้ ศิษย์ได้รับการฝึกฝนให้มีวิธีคิดโดยแยกคาย นำให้เกิดการปฏิบัติจนประจักษ์จริง การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการมุ่งเน้นให้ครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร มุ่งให้ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์มีโอกาสดูคิดและแสดงออกปฏิบัติอย่างถูกต้องวิธี จนศิษย์เกิดการพัฒนาปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด (โยนิโสมนสิการ) คือ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ตลอดจนการตัดสินใจ และการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระต่าง ๆ ที่เรียน

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะของการ บูรณาการหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืน โดยเน้นการวิเคราะห์อย่างมีระบบ และแยกคาย ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการเรียน การคิดเป็น ปฏิบัติเป็นและแก้ปัญหาเป็นในสาระความรู้ที่ได้รับการอบรมสั่งสอน โดย สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 97-102) ได้อธิบายและนำมาจัดระบบการสอนเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ถูกต้องสมบูรณ์ตามแนวคิดของการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นขั้นตอนที่สัมพันธ์กับองค์ประกอบต่าง ๆ ในกระบวนการสอนตามแนวพุทธวิธี ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน มีลำดับขั้น คือ 1.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม คือ เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน เหมาะสมกับวัยและภูมิหลังของผู้เรียน เหมาะกับวิธีการเรียนการสอน และเนื้อหาของบทเรียน 1.2) บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน 1.3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ประกอบด้วย 2.1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ 2.2) ครูแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูล 2.3) ผู้เรียนฝึกการรวบรวมข้อมูลความรู้ หลักการ ความรู้ ข้อเท็จจริงโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ 2.4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่าง ๆ 2.5) ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือก และทางออกของการตัดสินใจแก้ปัญหา 2.6) ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ 2.7) กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง และ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ประกอบด้วย 3.1) ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง 3.2) อภิปราย และสอบถามข้อสงสัย 3.3) สรุปผลการปฏิบัติ 3.4) สรุปบทเรียน 3.5) วัดและประเมินผล

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำเอาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น สร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ไขปัญหาค้น ตลอดจนเกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียน เห็นคุณค่าของภาษาไทย วรรณคดีไทย และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวรรณคดีไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อเพิ่มศักยภาพในการศึกษา และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียน ดังนี้

รูปแบบการสอนโดยการสร้างคร่ำคร่า และโยนิโสมนสิการ ของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 97-102) เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ และมีวิธีสอนให้ศิษย์เกิดความรักความศรัทธาที่จะเรียนรู้ ศิษย์ได้รับการฝึกฝนให้มีวิธีคิดโดยแยกคาย นำให้เกิดการปฏิบัติจนประจักษ์จริง โดยมุ่งเน้นให้ครูทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ศิษย์มีโอกาสคิด แสดงออก และปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนศิษย์เกิดการพัฒนาปัญญาและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน ประกอบด้วย

- 1.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม คือ เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน เหมาะสมกับวัยและภูมิหลังของผู้เรียน เหมาะกับวิธีการเรียนการสอน และเนื้อหาของบทเรียน
- 1.2) บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ คือ ครูควรคงบุคลิกภาพของการเป็นครูไว้ ทั้งบุคลิกภาพทางกาย เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง
- 1.3) การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ คือ ครูต้องใช้สื่อการเรียนการสอน วิธีการต่าง ๆ และจัดกิจกรรมที่สนุก เพื่อเร้าความสนใจ และให้นักเรียนได้ตรวจสอบความรู้ความสามารถของตนเอง และทราบผลทันที

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ประกอบด้วย

- 2.1) ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 2.2) ครูแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูล
- 2.3) นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูลความรู้ ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม
- 2.4) จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่าง ๆ (ตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ)
- 2.5) ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือก และทางออกของการตัดสินใจแก้ปัญหา
- 2.6) ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ
- 2.7) กิจกรรมฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ประกอบด้วย

- 3.1) ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง
- 3.2) อภิปราย และสอบถามข้อสงสัย
- 3.3) สรุปผลการปฏิบัติ
- 3.4) สรุปบทเรียน
- 3.5) วัดและประเมินผล

ทั้งนี้ สังเวียน จรเกษ (2555 : 66-70) ได้นำรูปแบบการสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2530) มาประยุกต์ใช้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการใช้โยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ คิดพิจารณาให้รู้จักสภาวะที่แท้จริง หรือพิจารณาปัญหาด้วยการ ค้นหาเหตุและปัจจัยที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ทำให้เข้าใจความพรังพร้อมและการดับสูญของสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย

ขั้นที่ 2 ขั้นระบุปัญหา คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน โดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ คิดวิเคราะห์โดยพิจารณาแยกแยะหรือกระจายเนื้อหาให้รู้จักจากสภาวะที่เป็นจริงที่ทำให้เกิดเป็นตัวตน ซึ่งไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บข้อมูลวิเคราะห์ คือ การให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหาคือ คิดทำความเข้าใจกับปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบกับตนเอง แล้วสืบค้นหาเหตุวางแนวปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้อย่างมั่นคง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปผล คือ การนำข้อมูลมาสรุปผลจากกิจกรรม โดยใช้วิธีคิดแบบวิภาษวาท คือ คิดและแสดงออกเป็นคำพูดที่ผ่านการวิเคราะห์แจกแจงความเป็นจริงครบทุกด้าน โดยไม่ยึดถือเอาความสำคัญเพียงส่วนเดียวมาตีคลุมไปทั้งหมด ทำให้ไตร่ตรองและเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาได้ตรงตามความเหมาะสม

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2530 : 97-103) มาใช้เป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นรูปแบบการสอนที่มีระบบ รวมทั้งมีขั้นตอนและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (สร้างศรัทธา) ประกอบด้วย

1.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม โดยครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ไม่มีการขู่บังคับ ทำให้นักเรียนสบายใจ เน้นการฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พูดยอะไร คิดอะไร

1.2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน มีบุคลิกภาพ น่าเชื่อถือ สะอาด แจ่มใส สำรวม และมีความมั่นใจในตัวเอง มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตาเอื้ออาทร เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าพบ หรือปรึกษา ตลอดจนถึงสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักพิงของนักเรียนได้

1.3) การนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ โดยครูต้องใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมรางวัล การให้คำชมเชย เพื่อสร้างแรงจูงใจ เร้าความสนใจใฝ่อยากเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องมีวิธีการตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบความรู้ความสามารถให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ประกอบด้วย

2.1) การเสนอปัญหาสาระสำคัญของบทเรียน ครูนำเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือนำเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2) การแนะนำแหล่งข้อมูล ครูต้องคอยแนะนำถึงแหล่งวิทยากร และแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างหลากหลาย

2.3) การฝึกรวบรวมข้อมูล ครูคอยกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล หลักการ ความรู้ และข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยใช้ทักษะการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2.4) การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า แลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน

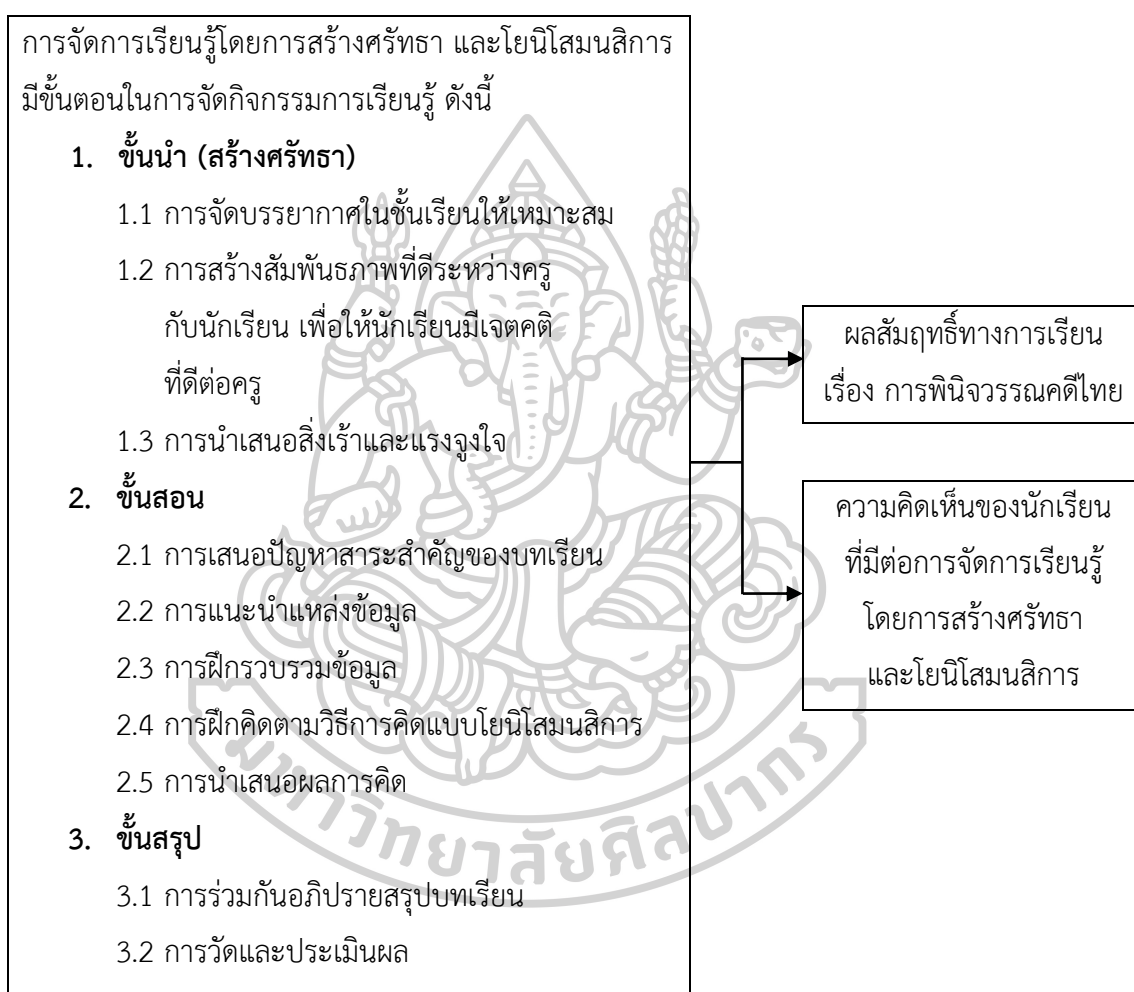
2.5) การนำเสนอผลการคิด ครูให้นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการอภิปราย และร่วมกันสรุปความคิดที่ได้ เพื่อนำเสนอความคิดในรูปแบบที่เชื่อมโยงกับการพูด

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ประกอบด้วย

3.1) การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูล ความรู้ ที่ได้รับจากบทเรียนในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนมีการซักถามข้อสงสัยและสรุปผลการปฏิบัติ

3.2) การวัดและประเมินผล ครูดำเนินการวัดและประเมินผล จากการสังเกต การตอบคำถาม จากพฤติกรรมกลุ่ม การอภิปรายเหตุผล และการตอบประเด็นข้อซักถามต่าง ๆ โดยการประเมินที่หลากหลายแบบกัลยาณมิตร

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จึงเหมาะสมและสามารถนำมาใช้ในงานวิจัยได้ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้หรือไม่
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

สมมติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 ห้องเรียน เป็นการจัดห้องเรียนแบบละความสามารถ มีนักเรียน รวม 156 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

2.2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3. เนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐานการเรียนรู้ ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ตัวชี้วัดชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 โดยสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาในการทดลอง คือ วรรณคดีไทยใน รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท33101 จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา และ สามัคคีเภทคำฉันท์ ตามหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง พุทธศักราช 2563

4. ระยะเวลาในการทดลอง

ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน ไม่รวมการทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การพินิจวรรณคดี หมายถึง การศึกษาวรรณคดีอย่างพินิจพิเคราะห์ ซึ่งเป็นลักษณะการอ่านเพื่อพิจารณาวรรณคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบคอบ โดยจะศึกษาในลักษณะกว้าง ๆ จากส่วนประกอบของวรรณคดี และสังเกตจากรูปแบบ เนื้อเรื่องของวรรณคดี เพื่อให้เข้าถึงคุณค่าทางอารมณ์และแนวคิดที่แฝงไว้ในวรรณคดี และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หมายถึง แบบแผนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ พัฒนาการคิด การเสาะแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหา มุ่งเน้นให้นักเรียนได้พิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบ และเป็นระบบต่อเนื่องเป็นลำดับ ตามเหตุผล โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (สร้างศรัทธา) ประกอบด้วย

- 1.1) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม
- 1.2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน
- 1.3) การนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

2) ชั้นที่ 2 ชั้นสอน ประกอบด้วย

- 2.1) การเสนอปัญหาสาระสำคัญของบทเรียน
- 2.2) การแนะนำแหล่งข้อมูล
- 2.3) การฝึกรวบรวมข้อมูล
- 2.4) การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
- 2.5) การนำเสนอผลการคิด

3) ชั้นที่ 3 ชั้นสรุป ประกอบด้วย

- 3.1) การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน
- 3.2) การวัดและประเมินผล

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ความคิดเห็นของนักเรียน หมายถึง ความคิด ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถวัดได้โดยการตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

5. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย สูงขึ้น
2. เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้สำหรับครูภาษาไทย อีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนเนื้อหาและสาระอื่น ๆ ได้

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นความรู้ประกอบการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประจำนิตราขจรบุรีรัมย์ พุทธศักราช 2563 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี

2.1 ความหมายของวรรณคดี

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี

2.3 องค์ประกอบของวรรณคดี

2.4 การพินิจวรรณคดี

2.5 หลักการพินิจวรรณคดี

2.6 การสอนวรรณคดีไทย

2.7 วรรณคดีที่ใช้ในการวิจัย

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ

3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

3.2 ลักษณะของโยนิโสมนสิการ

3.3 ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

3.4 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3.5 การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประชานรราชบุรีบำรุง พุทธศักราช 2563 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.1 สมรรถนะสำคัญของนักเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้น ช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารที่ใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

1.2 สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยอธิบายว่า ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 1 - 2)

การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่าง ๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์

การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็กเพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม

ชนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

จากสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยข้างต้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพและบรรลุ มาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553 : 2 - 3)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษา ค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริง

คุณภาพของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้องและเข้าใจ
ตีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่านได้ วิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็น
โต้แย้งและเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน เขียน
กรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่า
และนำความรู้ความคิดจากการอ่านมาพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และ
นำความรู้ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน

เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ ย่อความ
จากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โวหารต่าง ๆ
เขียนบันทึก รายงานการศึกษา ค้นคว้าตามหลักการเขียนทางวิชาการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศใน
การอ้างอิง ผลงานงานของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสารคดีและบันเทิงคดี รวมทั้งประเมินงาน
เขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง

ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจรรย์ญาณในการเลือก
เรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ฟังและดู
ประเมินสิ่งที่ฟังและดูแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีทักษะการพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็น
ทางการและไม่เป็นทางการโดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พูดแสดงทรรศนะโต้แย้ง โน้มน้าว และเสนอแนวคิด
ใหม่อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและ
กลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภทกาพย์ โคลง ร่ายและฉันท์ ใช้
ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์หลักการ
สร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมิน
การใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

วิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้นรู้
และเข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับ
การเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และนำข้อคิดจากวรรณคดี
และวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

1.3 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

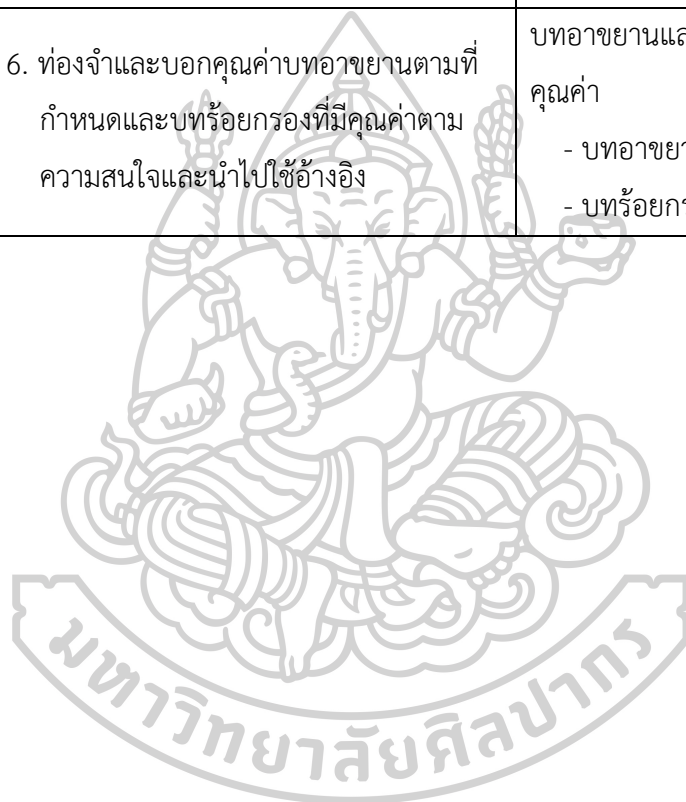
มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย
อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรมชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4 - ม.6	1. วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและ วรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์เบื้องต้น	หลักการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดี และวรรณกรรมเบื้องต้น - จุดมุ่งหมายการแต่งวรรณคดีและ วรรณกรรม - การพิจารณารูปแบบของวรรณคดี และวรรณกรรม - การพิจารณาเนื้อหาและกลวิธีใน วรรณคดีและวรรณกรรม - การวิเคราะห์และการวิจารณ์ วรรณคดีและวรรณกรรม
	2. วิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดี เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต	การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดี และวรรณกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมใน อดีต
	3. วิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้าน วรรณศิลป์ของวรรณคดีและวรรณกรรมใน ฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ	การวิเคราะห์และประเมินคุณค่า วรรณคดีและวรรณกรรม - ด้านวรรณศิลป์ - ด้านสังคมและวัฒนธรรม
	4. สังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและ วรรณกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริง	การสังเคราะห์วรรณคดีและ วรรณกรรม

ตารางที่ 2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ม.4 - ม.6	5. รวบรวมวรรณกรรมพื้นบ้านและอธิบาย ภูมิปัญญาทางภาษา	วรรณกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึง - ภาษาถิ่นวัฒนธรรม - ภาษาถิ่น
	6. ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานตามที่ กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตาม ความสนใจและนำไปใช้อ้างอิง	บทอาขยานและบทร้อยกรองที่มี คุณค่า - บทอาขยานตามที่กำหนด - บทร้อยกรองตามความสนใจ

1.4 คำอธิบายรายวิชา

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาประจำตำบลบ้านบึง พุทธศักราช 2563 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ท33101 ภาษาไทย

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1

เวลา 40 ชั่วโมง

จำนวน 1.0 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาการอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ การวิเคราะห์ วิจาร์ณ การประเมินค่า แสดงความคิดเห็น การโต้แย้งและเสนอความคิดใหม่อย่างมีเหตุผลจากเรื่องที่อ่าน การเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ เขียนบันทึกความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การพูดสรุปแนวคิดและการแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์แนวคิด การใช้ภาษาและความน่าเชื่อถือจากเรื่องที่ฟังและดู การเลือกเรื่องที่ฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การประเมินเรื่องที่ฟังและดูเพื่อกำหนดแนวทางนำไปประยุกต์ใช้ การพูดแสดงทรรศนะในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนมีมารยาทในการเขียน การฟัง การดู และการพูด ศึกษาธรรมชาติของภาษา พลังของภาษา ลักษณะของภาษา การใช้ภาษาให้เหมาะสมแก่โอกาส กาลเทศะและบุคคล ระดับของภาษา คำราชาศัพท์ การแต่งบทร้อยกรอง การประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ศึกษาหลักการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมเบื้องต้น การวิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดีและวรรณกรรมเกี่ยวกับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต การวิเคราะห์ การประเมินคุณค่าและการสังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม ศึกษาและท่องจำบทอาขยานและบทร้อยกรองที่มีคุณค่า

โดยใช้กระบวนการอ่านจับใจความสำคัญ อ่านเชิงวิเคราะห์ อ่านเพื่อแสดงความคิดเห็น โต้แย้งและเสนอความคิด ด้วยกระบวนการคิดอย่างหลากหลาย ทั้งคิดวิเคราะห์ วิจาร์ณ แสดงความคิดเห็น ใช้ทักษะการเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ เขียนบันทึกความรู้ พูดสรุปแนวคิด พูดแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ฟังและดู พูดแสดงทรรศนะ ในโอกาสต่าง ๆ อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังและลักษณะของภาษา เลือกใช้ภาษาเหมาะสมแก่โอกาส กาลเทศะและบุคคล ทักษะการแต่งบทร้อยกรองประเภทฉันท์ ประเมินการใช้ภาษาจากสื่อประเภทต่าง ๆ วิเคราะห์ ประเมินคุณค่าและสังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม ท่องจำและบอกคุณค่าบทอาขยานที่กำหนดและบทร้อยกรองที่มีคุณค่าตามความสนใจ

เพื่อให้เกิดสมรรถภาพทางการเรียนรู้ คือ เกิดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ และทักษะทางภาษามีความสามารถในการศึกษาค้นคว้า นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิต มีนิสัยรักการอ่าน รักการเขียน รักความเป็นไทย รวมทั้งเห็นคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรมไทย ตลอดจนมีมารยาทในการใช้ภาษา มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสม

ตัวชี้วัด

ท 1.1 ม. 4-6/4, ม. 4-6/5, ม. 4-6/6

ท 2.1 ม. 4-6/1, ม. 4-6/2, ม. 4-6/7, ม. 4-6/8

ท 3.1 ม. 4-6/1, ม. 4-6/2, ม. 4-6/5, ม. 4-6/6

ท 4.1 ม. 4-6/1, ม. 4-6/3, ม. 4-6/4, ม. 4-6/7

ท 5.1 ม. 4-6/1, ม. 4-6/2, ม. 4-6/3, ม. 4-6/4, ม. 4-6/6

รวม 20 ตัวชี้วัด

1.5 โครงสร้างรายวิชา

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน

รหัสวิชา ท33101 วิชา ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เวลาเรียน 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต ภาคเรียนที่ 1

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน ท33101 วิชา ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
1	ภาษาในมุมมองกว้าง	ท 1.1 ม.4-6/5 ท 4.1 ม.4-6/1 ท 4.1 ม.4-6/3	- พันธกิจของภาษา - การเปลี่ยนแปลงของภาษา - ระดับภาษา - ราชาศัพท์	4
2	อ่านและวิเคราะห์ คุณค่าวรรณคดี	ท 1.1 ม.4-6/6 ท 5.1 ม.4-6/1 ท 5.1 ม.4-6/2 ท 5.1 ม.4-6/3	- การวิเคราะห์คุณค่าของวรรณคดี - คุณค่าของวรรณคดี - การอ่านวรรณคดีให้ได้คุณค่า - ศึกษาวรรณคดี เรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ตอน มนุสภูมิ - วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง - วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดี - พินิจคุณค่าของวรรณคดี	8
3	ภาษาพัฒนาการคิด	ท 1.1 ม.4-6/5 ท 2.1 ม.4-6/7 ท 3.1 ม.4-6/1 ท 3.1 ม.4-6/2 ท 3.1 ม.4-6/5 ท 3.1 ม.4-6/6	- ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา กับความคิด - ลักษณะวิธีคิดวิเคราะห์ - ลักษณะวิธีคิดสังเคราะห์ - ลักษณะวิธีคิดประเมินค่า - ลักษณะวิธีคิดแก้ปัญหา - เหตุผลกับภาษา - การใช้ภาษาแสดงทรรศนะ	8

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน ท33101 วิชา ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 (ต่อ)

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
4	การพิจารณาพรรณคดี	ท 1.1 ม.4-6/4 ท 5.1 ม.4-6/1 ท 5.1 ม.4-6/2 ท 5.1 ม.4-6/3 ท 5.1 ม.4-6/4 ท 5.1 ม.4-6/6	- ศึกษาพรรณคดี เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา - วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของ คำประพันธ์ ทำนองการแต่ง - วิเคราะห์องค์ประกอบของพรรณคดี - พินิจคุณค่าของพรรณคดี - ศึกษาพรรณคดี เรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ - วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของ คำประพันธ์ ทำนองการแต่ง - วิเคราะห์องค์ประกอบของพรรณคดี - พินิจคุณค่าของพรรณคดี - ท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนด	10
5	เลือกสรรภาษาพัฒนา บทร้อยกรอง	ท 4.1 ม.4-6/3 ท 4.1 ม.4-6/4	- การใช้ภาษาให้งดงาม - การสรรคำ - การเรียบเรียงคำ - การใช้โวหาร - การแต่งบทร้อยกรอง - การแต่งฉันท์	3
6	การสื่อสารด้วย การเขียน	ท 2.1 ม.4-6/1 ท 2.1 ม.4-6/2 ท 2.1 ม.4-6/8	- การเขียนที่บรรลุเป้าหมาย - การเขียนเพื่อแสดงความรู้ - การเขียนเพื่อแสดงความคิด - การเขียนเพื่อแสดงภาพ - การเขียนเพื่อแสดงอารมณ์ - การเขียนเรียงความ - เรียงความเกี่ยวกับโลกจินตนาการ และโลกอุดมคติ	3

ตารางที่ 3 โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน ท33101 วิชา ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 (ต่อ)

หน่วยที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	มาตรฐาน การเรียนรู้/ ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	เวลา (ชั่วโมง)
7	การสื่อสารในเครือข่าย อินเทอร์เน็ต	ท 3.1 ม.4-6/2 ท 3.1 ม.4-6/6 ท 4.1 ม.4-6/7	- การสื่อสารในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต	2
สอบกลางภาค				1
สอบปลายภาค				1
รวมตลอดภาคเรียน				40

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง การพิจารณาพรรณคดี ประกอบด้วย 1) การศึกษาวรรณคดี เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา และ 2) การศึกษาวรรณคดี เรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ โดยกำหนดระยะเวลาในการสอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คาบเรียน

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดี

2.1 ความหมายของวรรณคดี

วรรณคดี เป็นศิลปะที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการสร้างสรรค์ คำว่าวรรณคดี ได้มีผู้ให้นิยามไว้ ดังนี้ พระวรเวทย์พิสิฐ (2534 : 4) ได้ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ว่า “วรรณคดี คือ หนังสือที่มีลักษณะเรียบเรียงถ้อยคำเกลี้ยงเกลา เพราะพริ้ง มีรสปลุกมโนคติ (Imagination) ให้เปลितเปลิบ กระทบกระเทือนอารมณ์ต่าง ๆ เป็นไปตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์”

พระยาอนุমানราชชน (2546 : 8) ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ว่า “วรรณคดี คือ ความรู้สึกนึกคิดของกวี ซึ่งถอดออกมาจากจิตใจให้ปรากฏเป็นรูปหนังสือ มีถ้อยคำเหมาะเจาะเพราะพริ้งเร้าใจให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเกิดความรู้สึก”

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531 : 1 - 4) ให้ความหมายของวรรณคดีสรุปได้ว่า วรรณคดีอันเป็นคำที่เราบัญญัติขึ้นใช้เทียบคำ Literature ในภาษาอังกฤษ หมายถึง บทประพันธ์ที่รัดตรงตึงใจผู้อ่าน ปลุกมโนคติ (Imagination) ทำให้เปลितเปลิบและเกิดอารมณ์ต่าง ๆ ละม้ายคล้ายคลึงผู้ประพันธ์ นอกจากนั้นบทประพันธ์ที่เป็นวรรณคดีจะต้องมีรูปศิลปะ (Form) รูปศิลปะนี้เองทำให้เกิดความงาม

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529 : 3) ให้ความหมายของวรรณคดีว่า หมายถึง หนังสือที่เรียบเรียงด้วยคำกลึงเกลี้ยงไพเราะ กระตุ้นให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจ ทั้งยังเป็นหนังสือที่สอดแทรกคุณค่าต่าง ๆ และสารัตถประโยชน์ไว้อีกด้วย

ประภาศรี สีหอำไพ (2550 : 28) ให้ความหมายของวรรณคดีสรุปได้ว่า วรรณคดีแบ่งความหมายเป็น 2 แบบ คือ ความหมายกว้าง หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นจะเป็นชนิดใดก็ตาม และความหมายแคบ หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นแล้วนิยามกันว่า เป็นศิลปกรรม คือ ผู้ประพันธ์เป็นผู้ชำนาญในการใช้ถ้อยคำ ประกอบขึ้นเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองตามหลักภาษา เป็นสิ่งสุนทรซึ่งนักประพันธ์มีความรู้สึกนึกคิด อย่างไรก็ดีแล้วก็ระบายนให้อ่านได้ชมความงามตามที่นักประพันธ์รู้สึกนึกคิดไปด้วย เปรียบได้ว่าเป็นศิลปิน ผู้สร้างสรรค์ภาพที่สวยงามขึ้นด้วยตัวหนังสือ เรียกว่า วรรณคดีแท้หรือวรรณคดีบริสุทธิ์

อิงอร สุพันธุ์วณิช (2554 : 1) กล่าวถึงความหมายของวรรณคดีว่า วรรณคดีมีความหมายที่ใช้กันทั่วไป 2 ประการ ดังนี้ ความหมายแรก ได้แก่ เรื่องที่แต่งเรียบเรียงออกมาเป็นหนังสือแต่มีเงาความหมายว่าเป็นหนังสือเก่า ถือเป็นมรดกสืบทอดกันมาแต่โบราณ ความหมายที่สอง มีเงาความหมายคล้ายคลึงกับคำ “กวีนิพนธ์” คือ ถือเป็นหนังสือที่ได้รับยกย่องแล้วจากกลุ่มคนที่นับว่าเป็นคนในวงการหนังสือมีนัยลึกลงไปอีกว่าคุณค่าสูงส่งเข้าขั้นวรรณศิลป์ ถือเป็นแบบอย่างว่าดีควรยกย่องเชิดชูกันต่อ ๆ ไป

วิภา กงกะนันทน์ (2556 : 3) กล่าวถึงความหมายของวรรณคดีสรุปได้ว่า วรรณคดี คือ ผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อบันทึกหรือบรรยายความรู้สึก อารมณ์ ความคิด ความใฝ่ฝัน จินตนาการ และประสบการณ์ของตนให้ปรากฏออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตามใจปรารถนา อาจเพียงเพื่อบันทึก บรรยายนามธรรมต่าง ๆ หรืออาจเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่ง

กล่าวโดยสรุป วรรณคดี หมายถึง งานประพันธ์ที่มีการเรียบเรียงถ้อยคำไว้อย่างไพเราะ มีศิลปะในการใช้ภาษา มีคุณค่าด้านเนื้อหา และคุณค่าทางอารมณ์ อันจะช่วยให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์ เข้าใจชีวิตและสร้างความจรโรจใจ พร้อมทั้งยังให้ความรู้ให้ข้อคิดแสดงทัศนะอันเป็นคุณประโยชน์เป็นต่อผู้อ่าน

2.2 ความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดี

วรรณคดีเป็นผลงานที่มนุษย์สร้างขึ้น ด้วยความงามทางภาษาที่มีความสำคัญในการใช้แสดงความคิด ความรู้สึก และคติแง่คิดสอนใจต่าง ๆ อีกทั้งมีคุณค่าเหมาะแก่การศึกษา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของวรรณคดีไว้ ดังนี้

ชัตสุณี ลินธุสิงห์ (2550 : 5) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีสรุปได้ว่า วรรณคดีเป็นกระจกส่องสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย เป็นสิ่งที่บันทึกและเสนอประสบการณ์ของชีวิตของมนุษย์ในทุกแง่มุมที่เกิดขึ้นแล้ว วรรณคดีที่ดีมีคุณค่านั้นจะต้องให้ผู้อ่านหรือผู้ที่ศึกษามากกว่าความน่าสนใจหรือความบันเทิง ทั้งนี้ยังเป็นงานสร้างสรรค์ทางจินตนาการที่สามารถทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น ช่วยยกระดับจิตใจ ช่วยกระตุ้นมนุษยธรรมในตนให้โดดเด่นออกมา หรือช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการอันกว้างไกล

รีนฤทัย สัจจพันธุ์ (2555 : 2 - 3) กล่าวว่า วรรณคดีมีคุณค่าต่อผู้อ่าน และผู้ศึกษาทั้งหมด 2 ประการ คือ

1. คุณค่าทางอารมณ์

วรรณคดีเป็นงานศิลปะที่สร้างความเพลิดเพลินด้วยสุนทรียภาพทางภาษาจากถ้อยคำและโวหารการบรรยายและพรรณนา วรรณคดีจึงมีพลังจูงใจผู้อ่านให้มีอารมณ์รัก เศร้า ขบขัน สมเพชสงสาร โกรธ ชื่นชมปิติ ฯลฯ คุณสมบัติของวรรณคดีข้อนี้จึงเรียกได้ว่าเป็นอาหารใจ

2. คุณค่าทางปัญญา

วรรณคดีให้ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่กวีถ่ายทอดไว้ทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ยังให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ให้หยั่งเห็นแก่นแท้ของชีวิต เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ผู้ศึกษาจึงอาจจดจำสิ่งที่ได้จากการอ่านวรรณคดี มาเป็นประสบการณ์รอง และนำเหตุการณ์ ข้อคิด และความรู้นี้มาเป็นเรื่องมาเป็นอุทาหรณ์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของตนเอง

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529 : 9) กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีไว้ 10 ด้าน คือ

1. วรรณคดีเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ
2. วรรณคดีเป็นงานสร้างสรรค์ของมนุษย์
3. วรรณคดีเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง
4. วรรณคดีเป็นผลรวมของประสบการณ์มนุษย์
5. วรรณคดีเป็นการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม
6. วรรณคดีเป็นเครื่องสำเร็จอารมณ์ และสิ่งบันเทิงอย่างหนึ่ง
7. วรรณคดีเป็นกระจกสะท้อนชีวิตและสังคม
8. วรรณคดีเป็นบ่อเกิดของศิลปะและวรรณกรรม
9. วรรณคดีมีอิทธิพลต่อชีวิต จิตใจ ค่านิยม อารมณ์และสติปัญญาของผู้คนในสังคม
10. วรรณคดีเป็นวิชาหนึ่งที่นักเรียนต้องเรียนในระบบโรงเรียน

दनया वृत्तनश्चय (2542 : 119) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดี สรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์ ก่อให้เกิดความสนุกสนานบันเทิงใจ ทำให้ผู้อ่านสะเทือนอารมณ์ในทางใดทางหนึ่ง

2. คุณค่าทางสติปัญญา ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น สังคม วัฒนธรรม เกิดการหยั่งเห็นชีวิต และโลก

3. คุณค่าทางศีลธรรม ช่วยผดุงศีลธรรมในสังคมของตน ไม่บ่อนทำลายความสงบสุขในสังคม หรือฉุดให้สังคมเสื่อมทรามลง

ชัตสฎณี สินธุสิงห์ (2550 : 57 - 77) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าทางด้านจิตใจ

วรรณคดีในฐานะศิลปะมีคุณค่าสำคัญต่อจิตใจ เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ซึ่งเกิดจากรสและลีลาของการประพันธ์ที่กวีสร้างขึ้นด้วยอารมณ์ และจินตนาการที่แตกต่างกันไปตามแรงบันดาลใจ นอกจากความเพลิดเพลินที่ทำให้จิตใจมีความสนุกสนานรื่นรมย์แล้ว รสแห่งความงามของวรรณคดีก็ให้คุณค่าแก่จิตใจ ก่อให้เกิดสุนทรียภาพในจิตใจบำรุงจิตใจเราให้ประณีต ให้รักและเข้าถึงความไพเราะ และซาบซึ้งในความงาม

2. คุณค่าทางปัญญา

วรรณคดีนำความรู้ทั้งในเรื่องของสรรพวิทยาการด้านต่าง ๆ และในเรื่องของโลกและชีวิตมาสู่ผู้อ่าน เช่น ประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครอง เป็นต้น แต่ทั้งนี้วรรณคดีไม่ใช่ตำรา แม้ว่าวรรณคดีบางเรื่องอาจใช้เนื้อหาหรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นส่วนดำเนินเรื่อง แต่กวีจะแต่งเติมเสริมต่อหรือนักฝันสร้างมโนภาพของตนขึ้นเพื่อให้วรรณคดีน่าอ่าน

ด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีมีคุณค่าในแง่ที่ให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ นอกเหนือไปจากสิ่งที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้ ประวัติศาสตร์จะบันทึกเนื้อหาที่เพ่งเล็งข้อเท็จจริงมีหลักฐาน มีเหตุผล แต่วรรณคดีสามารถให้ข้อมูลด้านอารมณ์ ความรู้สึกของผู้คนที่ร่วมเหตุการณ์ ทัศนคติและแนวทางในการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมในสมัยหนึ่ง และอาจเรียนรู้ประวัติศาสตร์และตำนานของสถานที่ต่าง ๆ จากวรรณคดีได้

ความรู้ด้านอื่น เช่น การเมืองการปกครอง และกฎหมาย เป็นสิ่งที่พบได้ในวรรณคดีเช่นกัน อาทิ จากศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ได้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ ทั้งกฎหมายเชิงภาษีกฎหมายมรดก ตลอดจนวิธีการพิจารณาคดี นอกจากนี้ความรู้ที่ได้รับอีกอย่างก็คือความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง ซึ่งมักเป็นยุคที่วรรณคดีนั้นถือกำเนิดขึ้นมา

3. คุณค่าทางด้านภาษา

ความรู้ที่ได้จากวรรณคดีที่เป็นหลักจริง ๆ คือ ความรู้ทางภาษา กล่าวคือ วรรณคดีทำให้เรารู้จักศัพท์ต่าง ๆ ที่กวีเลือกสรรมาใช้โดยเฉพาะศัพท์ที่ใช้กันในวงนักปราชญ์และกวี เช่น ศัพท์ภาษาบาลี สันสกฤต หรือภาษาโบราณ นอกจากศัพท์แล้วยังสามารถเรียนรู้สำนวนต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

องอาจ ไอล้อม (2555 : 9) กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีไทยว่า วรรณคดีมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษาสังคมในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1. คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ วรรณคดีไทยเกือบทุกเรื่องจะแทรกแฝงข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม และประวัติศาสตร์อยู่ด้วย เพราะกวีหรือผู้ประพันธ์วรรณคดีไม่ว่ายุคสมัยใดก็ตาม มักจะใช้สภาพแวดล้อมที่เป็นจริงในสังคมสมัยนั้น ๆ เป็นข้อมูลในการแต่ง นอกจากนี้ยังมีวรรณคดีไทยอีกหลาย ๆ เรื่องที่มีลักษณะเป็นบันทึกที่มุ่งเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในสมัยต่าง ๆ เป็นสำคัญ

2. คุณค่าด้านความรู้ความคิด วรรณคดีไทยหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะวรรณคดีที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำสอน มักจะมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความคิด ในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. คุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม วรรณคดีเกือบทุกเรื่องที่มีการกล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของตัวละคร ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงแบบแผน หรือวิถีชีวิตอันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม ประเพณีของสังคมไม่ว่าตัวละครนั้นจะเป็นชาวบ้านธรรมดา หรือเป็นกษัตริย์ก็ตาม

4. คุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าของวรรณคดีด้านนี้ ได้แก่ สุนทรียภาพที่ผู้อ่านซึมซับได้จากวรรณคดี สุนทรียภาพดังกล่าว ได้แก่ ความละเอียดละไม ความไพเราะ ความงดงาม ของภาษาทั้งด้านเสียงและความหมายของถ้อยคำข้อความ

บันลือ พฤษะวัน (2557 : 143) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดี สรุปได้ ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์แก่ผู้อ่าน ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์การใช้อุปมาอุปไมยช่วยให้อ่าน มีความรู้สึก เสมือนหนึ่งว่าตนได้เข้าไปอยู่ในเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น ๆ

2. คุณค่าทางศีลธรรม จริยธรรม (คุณากร) เมื่ออ่านแล้วย่อมเล็งเห็นแนวประพฤติปฏิบัติซึ่งแฝงอยู่ทุกแง่มุมที่วิเคราะห์ หรือพิจารณาเหตุการณ์ เป็นการสอนให้คิดและแนวปฏิบัติทางคุณธรรมที่แฝงอยู่

3. คุณค่าทางสติปัญญา การอ่านวรรณคดีหรือหนังสือดี ๆ ที่ได้รับการยกย่อง ย่อมช่วยขยายประสบการณ์ เสมือนได้พาผู้อ่านไปพบเห็นหรือมีประสบการณ์ที่สิ่งนั้นโดยตรงให้คุณค่าทางความรู้ ความคิด รวมทั้งส่งเสริมการมีวิจารณญาณอีกด้วย

จากความสำคัญและคุณค่าที่กล่าวมา สรุปได้ว่า วรรณคดีมีความสำคัญในการสื่อสารและถ่ายทอดวัฒนธรรม เป็นเสมือนกระจกสะท้อนสภาพชีวิตและสังคม ทั้งยังให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนให้คุณค่าแก่ผู้อ่านทั้งด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และศีลธรรม

2.3 องค์ประกอบของวรรณคดี

วรรณคดีมีลักษณะเฉพาะที่แสดงให้เห็นเป็นองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้คำอธิบายองค์ประกอบของวรรณคดีไว้ ดังนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2525 : 35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบวรรณคดี สรุปได้ว่า

1. ภาษา มีทั้งการใช้ถ้อยคำและระดับของภาษา
2. รูปแบบ ซึ่งหมายถึงวิธีการเขียนของแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ รูปแบบของลักษณะการประพันธ์ และรูปแบบซึ่งเป็นขนบนิยมในการดำเนินเรื่อง
3. สาระหรือแนวคิดของเรื่อง คือ ลักษณะอันเป็นวิสัยธรรมดารมชาติของโลกและมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน สาระของเรื่องจึงเป็นสารที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน แสดงให้เห็นว่าวิถีทางแห่งโลกเป็นเช่นนี้
4. กลวิธีทางศิลปะทำให้วรรณคดีมีชีวิตชีวา มีความถูกต้อง สมจริงและมีความเป็นตัวของตัวเอง

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2545 : 19) วิภา กงกะนันท์ (2556 : 14) และองอาจ โอโลม (2555 : 84 - 92) กล่าวถึงองค์ประกอบของวรรณคดี ที่สอดคล้องกันสรุปได้ว่า วรรณคดีประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญและสัมพันธ์กัน 3 ส่วน จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดมิได้คือ

1. ภาษาที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง ทั้งการใช้ถ้อยคำ ระดับความหมายของภาษา ล้วนเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความนึกคิด อารมณ์และจินตนาการ ทำให้ผู้อ่านวรรณคดีเข้าใจและเกิดความซาบซึ้ง
2. เนื้อหา คือ เรื่องราวหรือข้อคิด ประกอบด้วย ตัวละคร เวลา ฉาก สถานที่และทัศนะของผู้แต่ง
3. รูปแบบการแต่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ร้อยแก้ว ร้อยกรองและรูปแบบอื่น ซึ่งจัดเข้าประเภทร้อยแก้วหรือร้อยกรองไม่ได้

จากองค์ประกอบของวรรณคดีข้างต้น จะเห็นว่ามิลักษณะคล้ายกัน คือวรรณคดีจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ ภาษา เนื้อหา และรูปแบบ โดยภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความนึกคิด อารมณ์และจินตนาการ เนื้อหา คือ เรื่องราว ตัวละครฉากและทัศนะที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่าน และรูปแบบ คือ ลักษณะของการประพันธ์ ซึ่งจะแบ่งออกเป็นร้อยแก้ว ร้อยกรอง และรูปแบบอื่น ๆ

2.4 การพินิจวรรณคดี

การพินิจวรรณคดี คือ การอ่านวรรณคดีเพื่อพิจารณาให้เข้าใจถึงคุณค่า และความงามอย่างแท้จริง มีผู้กล่าวถึงการพินิจวรรณคดี ดังนี้

กัมพูชนาฏ เปรมกมล และบรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 5) ได้กล่าวถึงการพินิจวรรณคดีสรุปได้ว่าการพินิจวรรณคดีคือการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้น เพื่อให้ทราบว่วรรณคดีเรื่องนั้นมีเนื้อเรื่อง มีสาระประโยชน์ คุณค่า และข้อคิดอย่างไร โดยผู้อ่านหรือผู้พินิจวรรณคดีจะต้องอ่านหนังสือโดยตลอด อ่านอย่างพินิจเพื่อให้เข้าใจจุดมุ่งหมาย ประเภทของวรรณคดี และเห็นคุณค่าทั้งส่วนดีและจุดอ่อนของเรื่อง ซึ่งจะต้องมีหลักในการวิเคราะห์และวิจารณ์พอสมควรจึงจะวินิจฉัยสาระหรือตีความวรรณคดีได้

ประเทิน มหาจันทร์ (2530 : 173) ได้กล่าวถึงการอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์ว่า “การอ่านอย่างพินิจวิเคราะห์ก็คือ การคิดอย่างรอบคอบโดยใช้วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง แต่เป็นการคิดที่มีต่อเรื่องราวที่ได้อ่านจากหนังสือ ผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณ์ในการตัดสินความคิดของผู้เขียนว่าเป็นไปในลักษณะใด มากกว่าการที่จะเห็นดีเห็นชอบไปกับความคิดของผู้เขียน โดยสิ้นเชิง”

ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542 : 123) และ กุสุมา รักษมณี (2543 : 675 - 683, อ้างถึงใน จารุวรรณ เทียนเงิน, 2547 : 40) ได้กล่าวถึงการอ่านอย่างพินิจในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่า การอ่านวรรณคดีเพื่อให้ได้คุณค่า ทั้งทางอารมณ์ และความคิด ควรจะเป็นการอ่านอย่างพินิจ โดยมีขั้นตอนเริ่มตั้งแต่การตีความ การพิจารณาเนื้อหาและแนวคิด และการประเมิน

ประพนธ์ เรื่องณรงค์ (2545 : 11 - 13) ได้กล่าวถึงการพินิจไว้ว่า เป็นการพิจารณาตรวจตราพร้อมทั้งวิเคราะห์ แยกแยะ ประเมินค่าได้ ทั้งนี้นอกจากจะได้ประโยชน์ต่อตนเองแล้ว ยังมีจุดประสงค์เพื่อนำไปแสดงความคิดเห็นและข้อเท็จจริงให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย ซึ่งมีแนวให้ปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมงานเขียนทุกชนิด ผู้พินิจจะต้องดูว่าจะพินิจหนังสือชนิดใด มีลักษณะอย่างไร ซึ่งจะต้องประยุกต์หรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานเขียนชิ้นนั้น ๆ ลักษณะกว้าง ๆ ในการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม มีดังนี้

1. ความเป็นมาหรือประวัติของหนังสือและผู้แต่งเพื่อช่วยให้วิเคราะห์ในส่วนอื่น ๆ ได้ดีขึ้น
2. ลักษณะคำประพันธ์
3. เรื่องย่อ
4. เนื้อเรื่องให้วิเคราะห์เรื่องตามหัวข้อต่อไปนี้ตามลำดับ โดยบางหัวข้ออาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ตามความจำเป็น เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก วิธีการแต่ง ลักษณะการเดินทาง เรื่อง การใช้ถ้อยคำสำนวนในเรื่อง ท่วงทำนองการแต่ง วิธีคิดที่สร้างสรรค์ ทศนะหรือมุมมองของผู้เขียน เป็นต้น
5. แนวคิด จุดมุ่งหมาย เจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่อง หรือบางทีก็แฝงเอาไว้ในเรื่องซึ่งจะต้องวิเคราะห์ออกมา

6. การพินิจคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมมี 4 ประเด็น ดังนี้

6.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คือ ความไพเราะของบทประพันธ์ ซึ่งอาจจะเกิดจากรสของคำที่ผู้แต่งเลือกใช้ และรสความที่ให้ความหมายกระทบใจผู้อ่าน

6.2 คุณค่าด้านเนื้อหา คือ การให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ให้คุณค่าทางปัญญา และความคิดแก่ผู้อ่าน

6.3 คุณค่าด้านสังคม วรรณคดีและวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นสภาพของสังคมในอดีตและวรรณกรรมที่ดีสามารถจรรโลงสังคมได้อีกด้วย

6.4 การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ในคุณค่าของชีวิต ได้ความคิดประสบการณ์จากเรื่องที่อ่าน และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต นำไปเป็นแนวปฏิบัติหรือแก้ปัญหาอุปสรรค ทั่ว ๆ ทั่ว

กล่าวโดยสรุป การพินิจวรรณคดี คือ การศึกษาวรรณคดีอย่างพินิจพิเคราะห์ ซึ่งเป็นลักษณะการอ่านเพื่อพิจารณาคุณค่าของเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างรอบคอบ โดยจะศึกษาในลักษณะกว้าง ๆ จากส่วนประกอบของวรรณคดี และสังเกตจากรูปแบบ เนื้อเรื่องของวรรณคดี เพื่อให้เข้าถึงคุณค่าทางอารมณ์และแนวคิดที่แฝงไว้ในวรรณคดี และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.5 หลักการพินิจวรรณคดี

วรรณคดีเป็นศิลปะที่ต้องอาศัยความรู้ ความคิด จินตนาการ และความอ่อนไหวของอารมณ์ในการเข้าถึงคุณค่าและความงาม ดังที่ วิทย์ ศิวะศิริยานนท์ (2541 : 198) กล่าวว่า “เราจะต้องศึกษาวรรณคดีในฐานะเป็นศิลปะ เป็นของงามอีกด้วย เราต้องพิจารณาจับความงามนั้นให้ได้อย่างบริบูรณ์ และเสพรสอันโอชะแห่งวรรณคดีจินตใจเราซ่านกำซาบไปด้วยความงามนั้น” ดังนั้นในการอ่านวรรณคดีเพื่อให้ได้คุณค่าทางอารมณ์และความคิด จึงควรเป็นการอ่านอย่างพินิจ ซึ่งสอดคล้องกับตนยา วงศ์ระชัย (2542 : 123) และ กุสุมา รักษมณี (2543 : 675 - 683, อ้างถึงในจารุวรรณ เทียนเงิน, 2547 : 40) ได้เสนอหลักการอ่านวรรณคดีอย่างพินิจในทำนองเดียวกัน สรุปได้ว่าการอ่านวรรณคดีเพื่อให้ได้คุณค่าทั้งทางอารมณ์ และความคิด ควรจะเป็นการอ่านอย่างพินิจ โดยมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การตีความ การพิจารณาเนื้อหาและแนวคิด และการประเมิน ดังนี้

1. การตีความ คือ การทำความเข้าใจความหมายแฝงที่ลึกซึ้ง การอ่านโดยพยายามเข้าถึงรสของวรรณคดีด้วยความสำนึกทางเสียง ความสำเนียงทางกายภาพ และด้วยการสำรวจความหมายทุกแง่ทุกมุมอย่างระมัดระวัง โดยอาศัยถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเป็นเครื่องนำทาง นับเป็นลำดับขั้นของการอ่านที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความหมายทั้งระดับต้นและระดับลึกได้ และนำไปสู่ความเข้าใจ “สาร” ของวรรณคดีเรื่องนั้น ๆ

2. การพินิจเนื้อหาและแนวคิด ในการพิจารณาเนื้อหาและแนวคิดของเรื่องนั้น ผู้อ่านต้องนำประสบการณ์ มาใช้ในการตีความเนื้อหาและแนวคิดของเรื่อง เพราะวรรณคดีเป็นผลงานที่สร้างขึ้นในสมัยที่ห่างกับยุคสมัยของผู้อ่านในปัจจุบัน ผู้อ่านควรทำให้สอดคล้องกับเรื่อง ยอมรับเงื่อนไขของกวี และสอดคล้องกับกาลสมัยของเรื่อง แม้เรื่องและผู้ประพันธ์แต่งจะเป็นเรื่องเหลือเชื่อเกินความจริง นั่นก็จะมีแง่คิดที่แฝงไว้

3. ประเมินค่า คือ การวินิจฉัยเมื่อได้อ่าน ได้ฟัง หรือได้ดูสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การประเมินค่าวรรณคดี คือการแสดงความคิดเห็นต่อวรรณคดีอย่างมีเหตุผล ซึ่งผู้อ่านควรรู้จักรูปแบบของคำประพันธ์ เพื่อวินิจฉัยได้ว่าเนื้อหาและรูปแบบของงานชิ้นนั้นเหมาะสมหรือสอดคล้องเพียงใด ทั้งนี้ในการแสดงความคิดเห็นของกวี เพื่อจะวินิจฉัยว่าเป็นภาษาที่ประณีต งดงาม สื่อความหมายได้ดีเพียงใด ผู้ประเมินค่าจะต้องตระหนักถึงลักษณะของภาษาที่ใช้ในวรรณคดี และจะต้องแสดงเหตุผลให้เด่นชัดด้วยว่าสำนวนภาษานั้นคืออะไร ซึ่งก่อนจะประเมินค่าต้องผ่านการตีความมาก่อนเสมอ การประเมินค่าจึงนับเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการอ่านวรรณคดี ความคิดเห็นในการประเมินค่าอาจเป็นเหมือนคำแนะนำกว้าง ๆ สำหรับคนอื่นว่าผลงานนั้นควรค่าแก่การอ่านหรือไม่

กัมพูชนาฏ เปรมกมล และ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526 : 5 - 12) ได้กล่าวถึงหลักการพินิจวรรณคดี สรุปได้ว่า การพินิจวรรณคดีเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะวรรณคดี เพื่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งอย่างแจ่มแจ้ง การพินิจจึงมีหลักในการศึกษา ดังนี้

1. โครงสร้างของวรรณคดี ต้องศึกษาเพื่อให้ทราบว่าวรรณคดีเรื่องี่อ่านมีรูปแบบการแต่งลักษณะคำประพันธ์ ประเภทใด มีเนื้อเรื่อง โครงเรื่อง อย่างไร และศึกษาให้ทราบถึงแนวคิดของเรื่องว่าสอดคล้องกับเนื้อเรื่องและโครงเรื่องหรือไม่ รวมทั้งศึกษาลักษณะตัวละครซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในเรื่อง ฉาก และการดำเนินเรื่อง ว่ามีลักษณะอย่างไร

2. ความงามทางวรรณคดี สามารถพิจารณาได้จาก การใช้ถ้อยคำให้มีความหมาย ทั้งการเล่นคำ การใช้สัมผัส เพื่อให้เกิดความไพเราะ รวมถึงพิจารณาการสร้างภาพพจน์ จากการใช้โวหารและถ้อยคำ การสร้างอารมณ์ ว่ามีกลวิธีอย่างไร และพิจารณาการสร้างจินตภาพ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพที่ชัดเจน

3. คุณค่าของวรรณคดี ต้องศึกษาว่าวรรณคดีให้คุณค่าแก่ผู้อ่านในด้านใด กล่าวคือ วรรณคดีสามารถทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามกวี ทั้งอารมณ์แห่งความพึงพอใจ หรืออารมณ์แห่งความไม่พึงพอใจ เกิดสติปัญญา ได้รับความรู้ในด้านต่าง ๆ และทำให้เห็นสภาพของสังคมวัฒนธรรมหรือไม่

จากหลักการพินิจวรรณคดีที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การพินิจวรรณคดี เป็นการศึกษาวรรณคดี ที่ผู้ศึกษาจะต้องอ่านอย่างพินิจ โดยอาศัยหลักการพินิจวรรณคดี ซึ่งมีขั้นตอนและหลักการสำคัญ คือ เริ่มจากการอ่านอย่างพิจารณาเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อเรื่อง และสามารถตีความ

วิเคราะห์เพื่อพิจารณาเนื้อหาและแนวคิด รวมทั้งต้องประเมินค่าวรรณคดีในด้านต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ซึ่งต้องแสดงเหตุผลประกอบได้อย่างชัดเจน

2.6 การสอนวรรณคดีไทย

2.6.1 จุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไทย

ในการเรียนสอนวรรณคดี ครูต้องทราบจุดมุ่งหมายของการสอนเพื่อให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไว้ดังนี้

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 29 - 31) ได้เสนอความคิดไว้ว่า การเรียนการสอนวรรณคดีประการแรก ควรให้นักเรียนได้ทราบถึงประวัติของวรรณคดี เพื่อที่จะได้รู้ว่าวรรณคดีของชาติมีวิวัฒนาการมาอย่างไร มีงานชิ้นเอกอะไรบ้างและงานนั้นได้รับการยกย่องเพราะเหตุใดเพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ประการที่สอง ควรให้นักเรียนได้เรียนวรรณคดีหลายแบบ เพื่อให้รู้เนื้อเรื่อง โดยสรุปและสามารถพิจารณารายละเอียดของวรรณคดีจนเห็นคุณค่าได้ ประการสุดท้ายต้องมุ่งให้นักเรียนรู้จักวรรณคดีนั้น ๆ มีส่วนสวยงามและส่วนบกพร่องตรงไหน โดยฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะดีหรือชม

ประภาศรี สีอำไพ (2535 : 351 - 360) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนวรรณคดีว่าควรเน้นให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์ มีความรู้เนื้อเรื่องที่กระจ่างชัด มีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับฉันทลักษณ์ สามารถถอดคำประพันธ์ได้ เกิดความคิด จินตนาการ และสุนทรียภาพจากเรื่องที่เรียน มีวิจารณ์ญาณ รู้จักวิจารณ์ เปรียบเทียบ และสามารถเรียนรู้วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี จากวรรณคดี

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์ทรัพย์ (2538 : 159 - 160) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการสอนวรรณคดีว่า การสอนวรรณคดีเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักความหมายของวรรณคดี รู้จักลักษณะข้อบังคับต่าง ๆ ของคำประพันธ์ที่ใช้ มีทักษะในการอ่านให้เห็นคุณค่าของวรรณคดี เข้าถึงอรรถรส สามารถวิจารณ์นิสัยและการกระทำของตัวละครได้

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2536 : 106 - 107) กล่าวว่า การสอนวรรณคดีควรมุ่งให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดี และภาคภูมิใจในผลงานวรรณคดีของบรรพบุรุษ ให้เห็นสภาพชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดี ให้จินตนาการ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

หม่อมหลวงอัจจิมา เกิดผล (2536 : 87 - 89) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีว่า ควรให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวรรณคดี ทั้งในด้านประโยชน์ส่วนตน และประโยชน์ส่วนรวม รู้จักรูปแบบท่วงทำนอง และลีลาของวรรณคดี รู้จักสังเกตลักษณะนิสัยของตัวละครในเรื่องแล้วเปรียบเทียบกับชีวิตจริง สามารถนำส่วนดีไปใช้และไม่ทำตามในส่วนที่ไม่ดี

พวงเล็ก อุตระ (2539 : 6) ได้กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีเพื่อให้เห็นคุณค่าของวรรณคดีและงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาอย่างมีรสนิยมในฐานะเป็นวัฒนธรรมของชาติ คือ ให้เกิดความซาบซึ้งในรสแห่งความไพเราะของวรรณคดี อันประกอบด้วย เสียง รสของคำ รสของความเข้าใจภาษาที่ใช้ในวรรณคดีซึ่งเป็นภาษาที่กวีเลือกสรรคำไพเราะและมีอำนาจ

อิงอร สุพันธุ์วนิช และคณะ (2555 : 109 - 110) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการสอนวิชาวรรณคดีไทยมีหลายประการ เช่น การสอนเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อให้เกิดความรู้ อ่านเพื่อศึกษาวัฒนธรรม เนื่องจากวรรณคดีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม แต่ที่สำคัญที่สุด คือ การเสนอวรรณคดีเพื่อให้นักเรียน เข้าใจวิถีชีวิต เพราะกวีเป็นผู้ที่เห็นภาพชีวิตอย่างกว้างขวาง มีความรู้สึกอย่างลึกซึ้งที่สุด ฉะนั้นการเรียนการสอนจึงทำให้นักเรียนได้รู้จัก และเข้าใจชีวิตของมนุษย์ด้วยกันได้ดียิ่งขึ้น

บันลือ พลุกะวัน (2557 : 142) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่าการสอนวรรณคดีเพื่อต้องการและช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงศิลปวัฒนธรรม ได้รู้รสไพเราะจากภาษาเกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ เกิดความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณผู้ประพันธ์ ซึ่งถ้าได้ครูช่วยโน้มน้าว ให้เห็นถึงส่วนดี ส่วนไพเราะ และอื่น ๆ ให้ผู้เรียนได้เข้าใจต่อวรรณคดีไทยจะเป็นการดียิ่ง

จากจุดมุ่งหมายของการสอนวรรณคดีไทยดังกล่าว จะเห็นว่ามีสาระสำคัญส่วนใหญ่คล้ายคลึงกันสรุปได้ว่า การสอนวรรณคดีไทยนั้นควรสอนให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวรรณคดีไทย เห็นถึงสุนทรียภาพ และความรู้ต่าง ๆ อีกทั้งเห็นความสำคัญในฐานะที่วรรณคดีเป็นสมบัติและเป็นวัฒนธรรมประจำชาติ รู้จักรูปแบบ รส ท่วงทำนองและลีลาของวรรณคดี รวมไปถึงนิสัยของตัวละคร เพื่อนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.6.2 วิธีสอนวรรณคดีไทย

การสอนวรรณคดีนั้น ควรใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี โดยไม่เน้นแบบครูบรรยายแต่เพียงผู้เดียวหรือแบบให้นักเรียนท่องจำ แต่ควรจะให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิด และใช้เหตุผลในการศึกษาค้นคว้า

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2518 : 30 - 33) กล่าวถึงการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่า ครูควรเริ่มให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมการอ่าน โดยการให้นักเรียนอ่านตัววรรณกรรมทั้งเรื่อง จากนั้นควรสอนให้นักเรียนเข้าใจวรรณคดีหรือวิจักษ์โดยครูฝึกให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะติชมหรือพิจารณาส่วนที่งามและบกพร่องว่าอยู่ตรงไหน ตัวละครตัวใดดีหรือเลวอย่างไร เจตนาของผู้แต่งคืออะไร เมื่อครูทราบความคิดเห็นของนักเรียนแล้วครูควรบอกความคิดของครูให้นักเรียนทราบด้วย เพื่อเป็นการชี้แนวทางหรือแนวความคิด จากนั้นให้นักเรียนตีความหรือวินิจฉัยสารและให้พิจารณาถ้อยคำและวิพากษ์วิจารณ์

ประกาศรี สืออำไพ (2535 : 351 - 360) กล่าวถึงวิธีการสอนวรรณคดีว่า เนื้อหาที่จะสอน ได้แก่ มโนทัศน์ เนื้อหา ฉันทลักษณ์ คำศัพท์ การตีความบทประพันธ์ สุนทรียภาพ การอ่านทำนองเสนาะ ซึ่งครูจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน ส่วนในการสอนนั้นต้องให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมโดยใช้ความคิดพิจารณาด้วยตนเองเป็นสำคัญ และใช้สื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา

หม่อมหลวงอัจฉริมา เกิดผล (2536 : 96) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่า ครูควรเข้าใจเนื้อหาที่แท้จริงของวรรณคดีที่จะนำมาสอน จัดทำกิจกรรมเกมประกอบการสอน หาเทคนิคใหม่ ๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ ควรยกตัวอย่างในปัจจุบันที่นักเรียนสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น ไม่บังคับให้นักเรียนท่องบทประพันธ์ต่าง ๆ แต่ควรชี้ให้เห็นลีลาและความไพเราะของบทประพันธ์ แล้วให้นักเรียนเลือกท่องบทที่นักเรียนประทับใจแทน รวมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นรู้จักวิจารณ์ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2536 : 135 - 136) ได้เสนอแนวทางการสอนวรรณคดีว่า ครูควรวางแผนอย่างละเอียด หาหนังสืออ่านประกอบ เตรียมเกร็ดความรู้ และจัดกิจกรรมในบทเรียนตั้งจุดมุ่งหมายไว้เป็นเชิงพฤติกรรม คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจัดกิจกรรมการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สอนเด็กให้มีวิจรรณญาณโดยช่วยผู้ให้เด็กคิด อภิปรายและตัดสินใจโดยใช้เหตุผลที่ถูกต้องและควรให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเรื่อง เช่น ผู้แต่งคือใคร แต่งสมัยใด เป็นต้น

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2545 : 8) กล่าวถึงแนวการสอนวรรณคดี สรุปได้ว่า ต้องปลูกฝังให้นักเรียนเคยชินกับสิ่งสวยงาม ความไพเราะลึกซึ้ง เพราะการเคี้ยวเคี้ยวให้นิยมตามครูจะไม่ทำให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียภาพที่แท้จริงขึ้นมาได้ เด็กต้องเกิดความซาบซึ้งในความไพเราะงดงามนั้นขึ้นมาได้ จึงควรสอนให้นักเรียนรู้จักรสไพเราะของวรรณคดี และรู้จักความสุขความเพลิดเพลินจากการอ่านวรรณคดีเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการเรียนวรรณคดีให้ลึกซึ้งต่อไป

กรมวิชาการ (2546 : 334) สิริพัทธ์ เจษฎาวิโรจน์ (2552 : 178 - 184) ได้เสนอแนวทางวิธีสอนวรรณคดีในทำนองเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

1. อ่านเข้าใจ การอ่านเข้าใจนับเป็นขั้นตอนแรกในการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งครูต้องเตรียมการสอน โดยอ่านวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่จะสอนนั้นให้เข้าใจ และการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจด้วย ดังนี้

1.1 เข้าใจเรื่อง สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องได้สามารถตอบคำถามได้ว่า เรื่องนั้นคือเรื่องอะไร กล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำอย่างไร และผลของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร

1.2 เข้าใจศัพท์ คือ สามารถเข้าใจความหมายของศัพท์ยากหรือศัพท์ต่างยุคสมัย

2. ได้เสียงเสนาะ การสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ไม่ว่าจะป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองล้วนมีเสียงเสนาะของบทประพันธ์ หากจะยกตัวอย่างให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของเสียงก็ทำได้โดยยกตัวอย่างข้อความมาสักประโยค แล้วครูอ่านออกเสียงแตกต่างกันเป็นอ่านออกเสียงธรรมดา กับอ่านออกเสียงตามอารมณ์ของข้อความ นักเรียนจะพบว่า เสียงเสนาะของข้อความนั้นอยู่ที่ลีลาการอ่านออกเสียงให้เหมาะสมกับข้อความ

3. เจาะแนวคิดสำคัญ การสอนให้นักเรียนสามารถจับแนวคิดสำคัญของเรื่อง (theme) ได้จะต้องให้นักเรียนอ่านเข้าใจเสียก่อน แล้วจากนั้นสามารถที่จะประมวลเรื่องที่อ่านทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์หาค่าสาระต่าง ๆ ทั้งหลายของเรื่องที่อ่านต่างมุ่งสู่ประเด็นเดียวกันอย่างไร หากสามารถวิเคราะห์และจับสาระที่หลากหลายของเรื่องได้ว่า ท้ายที่สุดแล้วสาระเหล่านั้นมุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันก็แสดงว่าผู้อ่านมีศักยภาพในการอ่านสูงในระดับที่สามารถวิเคราะห์หาค่าวินิจฉัยสารได้ สามารถที่จะเชื่อมโยงสาระหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่อง และสามารถอธิบายสาระหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผล การสอนจับแนวคิดสำคัญอาจทำได้โดยครูคอยช่วยกระตุ้นหรือแนะวิธีคิดพิจารณาสาระสำคัญให้นักเรียนค้นพบด้วยตนเองได้โดยง่าย ก็จะทำให้นักเรียนภูมิใจจากนั้นก็กระตุ้นให้คิดต่อว่าสาระสำคัญเหล่านั้นมุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันคืออะไร ทั้งนี้อย่าลืมชี้ให้นักเรียนเข้าใจว่าสาระสำคัญอาจมีหลายประเด็น แต่แนวคิดสำคัญจะต้องมีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น

4. หมั่นวิเคราะห์วินิจฉัย การสอนให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์วินิจฉัย คือ การสอนให้นักเรียนสามารถแยกแยะและพิจารณาเรื่องที่อ่านได้ทั้งรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีและการใช้ภาษาว่าแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดอย่างไร

5. ใส่ใจวิพากษ์วิจารณ์ การสอนให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านมีความสำคัญ เมื่อสามารถวิเคราะห์วินิจฉัยรายละเอียดต่าง ๆ และสามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนประกอบได้อย่างกลมกลืนแล้ว ก็เรียกได้ว่า รู้วิพากษ์วิจารณ์ การสอนในขั้นนี้มุ่งที่จะให้นักเรียนเขียนบทวิจารณ์อาจจะเป็นเรื่องยากเกินไป แต่ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้กลวิธีการสนทนาซักถาม หรือใช้บทบาทสมมติว่า ถ้านักเรียนเป็นตัวละครนั้น ๆ นักเรียนจะหาทางออกของปัญหาอย่างไร เหตุใดจึงเลือกทางออกเช่นนั้น แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านกันนับได้ว่าเป็นการสอนวิจารณ์ในระดับหนึ่ง

6. ประสานกิจกรรม หากครูผู้สอนรู้จักเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ใช้ประกอบการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม จะทำให้การเรียนการสอนสนุกสนานและน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจและจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นด้วย กิจกรรมในการสอนวรรณคดี เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการแสดงละคร กิจกรรมขับร้องพ็อนรำ กิจกรรมวาดภาพ กิจกรรมค้นคว้า กิจกรรมทนายปัญหา

7. สัมพันธ์เนื้อหา การเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมให้สัมพันธ์เนื้อหาอื่น ๆ ทั้งในวิชาเดียวกันและต่างวิชา เช่น สอนให้สัมพันธ์กับราชาศัพท์ สอนให้สัมพันธ์กับหลักภาษา สอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์

อิงอร สุพันธ์วุฒิ และคณะ (2555 : 121) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ควรเน้นพัฒนาความคิดของผู้เรียน ผู้สอนไม่ควรปิดกั้นหรือครอบงำความคิด ควรให้อิสระในการคิด และแนะนำวิธีการคิดที่ถูกต้องให้ผู้เรียน ทั้งนี้ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนใจและเห็นคุณค่าของวรรณคดี

กล่าวโดยสรุปว่า วิธีสอนวรรณคดีไทย ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีแนวทาง คือ ต้องมีความเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดีให้ถ่องแท้ก่อน จึงสามารถถ่ายทอดวรรณคดีให้ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน ว่าเรื่องที่จะสอนประกอบด้วยเนื้อหาอะไรบ้าง รวมไปถึงต้องมีรูปแบบวิธีสอน กิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรอยยิ้มที่จะเรียนรู้วรรณคดี และต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น คอยชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและความไพเราะไปถึงความงามในด้านวรรณศิลป์

2.7 วรรณคดีที่ใช้ในการวิจัย

2.7.1 เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกา

ขุนช้างขุนแผนเดิมเป็นนิทานที่เล่ากันมา และกล่าวกันว่าเป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา หนังสือพงศาวดาร “คำให้การชาวกรุงเก่า” ได้กล่าวถึงเรื่องราวที่เกี่ยวกับเรื่องขุนช้างขุนแผนไว้ และจากข้อมูลในพงศาวดารเรื่องนี้ทำให้ทราบว่าขุนแผนรับราชการในสมัยสมเด็จพระพันวษา คือ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549 : 25 - 26)

เรื่องย่อ

ฝ่ายพระไวยวรรณถ เมื่อชนะความขุนช้างแล้ว ขุนช้างได้พานางวันทองกลับไปอยู่ที่สุพรรณบุรี พระไวยฯ จึงกลับไปอยู่บ้านกับขุนแผนที่กำลังจะตาย ทำให้พระไวยฯ เกิดความคิดที่จะพานางวันทองกลับมาอยู่ด้วยกัน พระไวยฯ จึงลอบขึ้นเรือนขุนช้างตอนกลางดึก สกดผู้คน ภูตพราย แล้วสะเดาะกลอน รับนางวันทองไปอยู่ที่บ้านกับตน นางวันทองแนะนำให้นำความกราบทูลสมเด็จพระพันวษา แต่พระไวยฯ ไม่เห็นด้วย เพราะคิดว่าคงไม่มีเรื่องร้ายอะไร นางวันทองจึงยอมไปด้วย

ฝ่ายขุนช้างนอนฝันร้ายก็ผวาตื่นขึ้นมาไม่พบนางวันทอง จึงให้บ่าวไพร่ค้นหาแต่ก็ไม่พบ พระไวยฯ เกรงว่าขุนช้างจะเอาผิดอีกถ้ารู้ว่าตนไปพานางวันทองมา จึงให้หมื่นวิเศษผล ไปหาขุนช้างที่บ้าน แจ้งข่าวว่าตนนั้นป่วยหนักอยากพบแม่ จึงให้คนไปพานางวันทองมาเมื่อกลางดึก และขอให้แม่อยู่บ้านตนจนตนหายดีแล้วจะส่งมารดากลับมาอยู่กับขุนช้างที่สุพรรณบุรีตามเดิม เมื่อขุนช้างทราบเรื่องจากหมื่นวิเศษผล เกิดความรู้สึกทั้งโกรธและแค้น จึงร่างคำร้องเพื่อถวายฎีกา แล้วมารออยู่

ที่ได้ตำหนักน้ำ เมื่อสมเด็จพระพันวษาเสด็จกลับวังด้วยเรือพระที่นั่ง ขุนช้างจึงลงลอยค้อมมายังเรือพระที่นั่งเพื่อถวายฎีกา ทำให้สมเด็จพระพันวษาทรงพระพิโรธ สั่งให้ทหารรับฎีกาไว้ พร้อมให้เขียนขุนช้าง 30 ที

ฝ่ายขุนแผนอยู่กับนางแก้วกิริยาและนางลาวทองอย่างมีความสุข ทราบข่าวว่าพระไวยฯ รับนางวันทองมาอยู่ด้วย คืบหนึ่งขุนแผนเกิดความคิดถึงนางวันทอง จึงไปหานางวันทองที่เรือนพระไวยฯ ปลุกนางขึ้นมาสนทนา ถึงความหลังที่ตนและนางวันทองต้องตกทุกข์ได้ยากด้วยกันมา นางวันทองจึงแนะนำให้ขุนแผนนำความขึ้นกราบทูลสมเด็จพระพันวษา ตกตึกนางวันทองเกิดฝันร้ายว่าถูกเสือตะครุบคาบตัวไปในป่า นางตกใจตื่นเล่าความฝันให้ขุนแผนฟัง ขุนแผนฟังความฝันของนางก็รู้ทันทีว่าเป็นเรื่องร้ายอันตรายถึงชีวิต แต่ก็กล่าวทำนายไปในทางที่ดีเพื่อให้นางวันทองได้สบายใจ

สมเด็จพระพันวษาเสด็จออกว่าราชการ ทรงอ่านฎีกาคำฟ้องของขุนช้างก็กริ้วมาก ให้หมื่นศรีไปนำตัวนางวันทอง ขุนแผน และพระไวยฯ มาเฝ้า สมเด็จพระพันวษาจึงตรัสถามเรื่องราวความเป็นมาจากนางวันทอง นางวันทองก็กราบทูลให้ทรงทราบตามความจริงว่า ขุนแผนถูกจองจำอยู่ในคุก ขุนช้างนำพระราชโองการไปอ้างแล้วฉุดนางไปอยู่ด้วย สมเด็จพระพันวษาฟังความก็กริ้ว ขุนช้างมาก และทรงตรัสถามนางวันทองอีกว่าเวลาผ่านมาแล้วถึง 18 ปี ครั้งนี้หนีมาหรือมีใครไปรับมาอยู่กับขุนแผน นางวันทองจึงกราบทูลไปตามจริงว่าพระไวยฯ เป็นผู้ไปรับมาตอนกลางดึก สมเด็จพระพันวษาทรงขุนเคืองพระไวยฯ ที่ทำอะไรตามใจตน สมเด็จพระพันวษาทรงพิจารณาความที่นางวันทองกราบทูล และทรงสรุปให้นางวันทองตัดสินใจว่าจะอยู่กับใครระหว่างขุนช้างกับขุนแผน หรือถ้าไม่อยากจะอยู่กับทั้งสองคนจะเลือกอยู่กับลูกก็ได้ นางวันทองเมื่อถึงคราวจะสิ้นอายุขัยจึงบันดาลให้นางตัดสินใจไม่ได้ โดยนางกราบทูลเหตุผลเป็นกลางเพราะหวังจะให้สมเด็จพระพันวษาดัดสินให้ แต่กลับเป็นเหตุทำให้สมเด็จพระพันวษากริ้วมาก ตรัสประณามว่านางวันทองเป็นหญิงสองใจ มีรับสั่งให้ประหารชีวิต

2.7.2 สามัคคีเภทคำฉันท์

สามัคคีเภทคำฉันท์ บทประพันธ์ของ ชิต บุรทัต ได้เค้าโครงเรื่องมาจากนิทานสุภาษิต เรื่อง “โทษของการแตกความสามัคคี” มีที่มาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก “มหาปรินิพพานสูตร และอรรถกถาสุมังคลวิลาสินี ทีฆนิกายมหารวรรค” ซึ่งมีเรื่องราวกล่าวว่า ในครั้งพุทธกาล แคว้นมคธเป็นมหาอาณาจักรบนลุ่มแม่น้ำคงคามีกองราชคฤห์เป็นเมืองหลวง พระมหากษัตริย์ผู้ปกครองแคว้นมคธคือพระเจ้าพิมพิสาร พระราชโอรสพระองค์แรกทรงพระนามว่า อชาตศัตรู

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงปรารถนาที่จะแผ่พระราชอาณาเขตเข้าไปถึงแคว้นวัชชี ซึ่งปกครองโดยเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี มีกรุงเวสาลีเป็นเมืองหลวง พระองค์จึงวางแผนทำสงครามทรงใช้วัสสการพราหมณ์ ไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าบนภูเขาคิชฌกูฏ เพื่อกราบทูลถามพระองค์ว่าหากจะทรงโจมตี

แคว้นวัชชี พระพุทธองค์จะมีรับสั่งอย่างไร เมื่อวัสสการพราหมณ์ไปเข้าเฝ้าได้ยินพระพุทธเจ้าตรัสถาม พระอานนท์ ว่าชาววัชชียังประพฤติปรีหานิยธรรม 7 ประการอยู่หรือไม่ พระอานนท์กราบทูลว่า ชาววัชชียังประพฤติกันอยู่ พระพุทธองค์จึงตรัสว่า อปรีหานิยธรรม 7 ประการนี้ เป็นธรรมที่มีแต่ ความเจริญ ไม่มีความเสื่อมเลย วัสสการพราหมณ์จึงนำความมากราบทูลพระเจ้าอชาตศัตรูว่าไม่อาจ เอาชนะเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีได้ นอกจากจะทำลายความสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีเสียก่อน จากนั้นวัสสการพราหมณ์จึงออกอุบายทำลายความสามัคคีและสามารถทำลายความสามัคคีของเหล่า กษัตริย์ลิจฉวีลงได้ พระเจ้าอชาตศัตรูจึงทรงเข้ายึดครองแคว้นวัชชีได้โดยไม่มีการสู้รบให้เสียเลือดเนื้อ

เมื่อ ชิต บุรทัต นำเรื่องมาแต่งสามัคคีเภทคำฉันท์ ได้จับความตั้งแต่พระเจ้าอชาต ศัตรูวางแผนให้วัสสการพราหมณ์เป็นไส้ศึกไปทำลายสามัคคีธรรมของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีจนจบ

เรื่องย่อ

พระเจ้าอชาตศัตรูทรงหารื้อถึงเรื่องการเข้ายึดครองกรุงเวสาลี แคว้นวัชชี เป็น การเฉพาะกับวัสสการพราหมณ์ จึงเห็นแจ้งในอุบายจะเอาชนะด้วยปัญญา วันหนึ่งพระเจ้าอชาตศัตรู เสด็จออกกว่าราชการ จึงตรัสในเชิงหารื้อว่า หากพระองค์จะยกทัพไปยึดแคว้นวัชชีใครจะเห็นคัดค้าน ประการใด ฝ่าย วัสสการพราหมณ์จึงกราบทูลทัดทานการยกทัพไปรบกับแคว้นวัชชี ตามอุบายที่ตน และพระเจ้าอชาตศัตรูวางไว้ พระเจ้าอชาตศัตรูทรงสั่งให้ลงโทษวัสสการพราหมณ์อย่างหนัก และ เนรเทศออกไปจากแคว้นมคธ

วัสสการพราหมณ์มุ่งหน้าไปเมืองเวสาลี แคว้นวัชชี เพื่อขอเข้ารับราชการ ด้วย ความเป็นผู้มีวิชาพิลึก รู้จักใช้เหตุผลโน้มน้าวใจ ทำให้เหล่ากษัตริย์ลิจฉวีทรงหลงเชื่อ รับวัสสการพราหมณ์ ไว้ในราชสำนักในตำแหน่งอำมาตย์ทำหน้าที่พิจารณาคดีความและถวายพระอักษรเหล่าพระกุมาร เมื่อทำหน้าที่เต็มความสามารถจนเป็นที่ไว้วางพระทัยแล้ว วัสสการพราหมณ์จึงดำเนินการตามอุบาย ที่คิดไว้

วัสสการพราหมณ์เริ่มสร้างความแคลงใจในหมู่พระกุมาร โดยออกอุบายให้พระกุมาร ระวังและเข้าใจผิดว่าพระกุมารพระองค์อื่นนำปมด้อยหรือข้อบกพร่องของตนไปเล่าให้ผู้อื่นทราบทำ ให้เสียชื่อ โดยทูลเชิญพระกุมารแต่ละองค์ไปพบเป็นการส่วนตัว แล้วถามปัญหาธรรมดาทั่วไไป เมื่อ พระกุมารองค์อื่นซักถามเรื่องราวว่าสนทนอะไรกับอาจารย์บ้าง แม้พระกุมารองค์นั้นจะตอบตาม ความจริงก็ไม่มีใครเชื่อถือ ก่อให้เกิดความระแวงและแตกร้างในบรรดาพระกุมาร เหล่าพระกุมารนำ ความไปกราบทูลพระบิดา ต่างก็ทรงเชื่อถือพระโอรสของพระองค์ ทำให้เกิดความขุ่นเคืองกันทั่วไปใน หมู่กษัตริย์ลิจฉวี เมื่อเวลาผ่านไป 3 ปี สามัคคีธรรมในหมู่กษัตริย์ลิจฉวีก็สูญสิ้นไป วัสสการพราหมณ์ ทดสอบด้วยการตีกลองนัดประชุม ปรากฏว่าไม่มีกษัตริย์ลิจฉวีพระองค์ใดเข้าร่วมประชุมเลย วัสสการพราหมณ์เห็นว่าแผนการของตนเป็นผลสำเร็จ จึงลอบส่งข่าวไปกราบทูลพระเจ้าอชาตศัตรูให้

ทรงยกทัพมาตีแคว้นวัชชี ชาวเมืองเวสาลีต่างตื่นตระหนกเมื่อทราบข่าวศึก แต่เหล่ากษัตริย์ลิจฉวีต่าง ทรงถือทิวี่ ไม่มีผู้ใดคิดวางแผนป้องกันภัย ดังนั้นเมื่อกองทัพของแคว้นมคธมาถึงเมืองเวสาลี จึงยกทัพ เข้าเมืองได้โดยง่าย ทำให้พระเจ้าอชาตศัตรูสามารถยึดครองแคว้นวัชชีได้เป็นผลสำเร็จ โดยไม่ต้องมี การสู้รบให้เสียเลือดเนื้อของรพีพลและกำลังรบเลย

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ

3.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552 : 669 - 670) ได้กล่าวว่า ความหมายตามรูปศัพท์ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธีทาง มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้า เป็นโยนิโสมนสิการ แปลสืบ ๆ กันมาว่า การทำในใจโดยแยบคาย

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2549 : 57) กล่าวว่า โยนิโส แปลว่า ถูกต้องแยบ คาย มนสิการ แปลว่า ทำไว้ในใจหรือการคิด โยนิโสมนสิการ คือการทำไว้ในใจโดยแยบคายหรือ การคิดเป็นถูกต้องตามความเป็นจริง

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2541 : 15) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจโดยอุบาย อันแยบคาย คือ การคิดเป็น รู้จักคิด หรือคิดวิเคราะห์

สมประสงค์ นวมนบุญลือ (2555 : 39) กล่าวว่า โยนิโสมนสิการ มาจากคำว่า โยนิโส กับ มนสิการ โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด มนสิการ หมายถึง การกระทำไว้ในใจ การคิดคำนึง นึก ถึง ใส่ใจ พิจารณา โยนิโส หมายถึง เหตุ คือแหล่งเกิด ต้นเค้า ในกรณีที่น่ามาใช้ในทางการศึกษา คือ เหตุ กำหนดตัวชี้วัดของเหตุได้ คือ เงื่อนไขจำเป็น เนื่องจากเหตุเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ส่วน มนสิการ หมายถึงการคิดหรือพิจารณา เป็นกระบวนการที่โยงความสัมพันธ์ของสองสิ่ง โดยดู เงื่อนไขจำเป็นกับสิ่งที่ตามมา

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดเป็น คิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์อย่างแยบคาย รู้จักพิจารณาความจริงเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง จนสามารถนำ ความคิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้

3.2 ลักษณะของโยนิโสมนสิการ

ทิตฺตนา แคมมณี (2544 : 86) และ ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2549 : 183 - 185) กล่าวถึงลักษณะ ของโยนิโสมนสิการไว้ในทำนองเดียวกัน สรุปได้ดังนี้

1. โยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น เป็นความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่ง ทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด

แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสถานะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอด จากเหตุโดยไม่เอา ความรู้สึกอุปาทานของตนเองเข้าไปจับหรือเคลือบคลุม บุคคลนั้นจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

2. โยนิโสมนสิการ คือ การคิดโดยแยกคาย เป็นองค์ประกอบภายใน มีความเกี่ยวข้องกับ การฝึกใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดอย่างวิเคราะห์ ไม่มองเห็นสิ่งต่าง ๆ อย่าง ตื้น ๆ ผิวดิน เป็นขั้นตอนสำคัญของการสร้างปัญญา ทำให้บริสุทธิ์ และเป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วย ตนเองได้นำไปสู่ความเป็นอิสระ ไร้ทุกข์ พร้อมด้วยสันติสุขเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธธรรม

3. โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญา แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา มีเป้าหมายสูงสุด คือ การดับทุกข์

4. โยนิโสมนสิการเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงสติที่ยังไม่เกิด ได้เกิด ช่วยให้สติที่เกิดแล้วต่อเนื่องต่อไป ซึ่งสติเป็นองค์ธรรมที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และต้องใช้ในการทำงานทุกอย่าง

5. กลไกการทำงานของโยนิโสมนสิการในกระบวนการคิด เมื่อบุคคลรับรู้สิ่งใดก็ตาม ความคิดก็จะพุ่งเข้าไปสู่ความชอบหรือไม่ชอบทันที นั่นคือสิ่งปรุงแต่งเนื่องจากบุคคลมีประสบการณ์ มาก่อน โดยเรียกสิ่งที่ปรุงแต่งนั้นว่า อวิชชา ในขณะที่เดียวกันโยนิโสมนสิการก็จะเข้าไปสกัดกั้น ความคิดนั้นแล้วเป็นตัวนำเอาเข้ากระบวนการคิดบริสุทธิ์ ที่จะพิจารณาตามสถานะเหตุปัจจัยเป็น ลำดับไม่สับสน มีเหตุผลและเกิดผลได้ ทำให้คนเป็นนายแห่งความคิดไม่ใช่ทาส และสามารถควบคุม ความคิดนำมาใช้แก้ปัญหาได้ ซึ่งกลไกการทำงานของโยนิโสมนสิการในกระบวนการคิด ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปรโตโฆสะกับโยนิโสมนสิการ มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 โยนิโสมนสิการจะทำงาน 2 ขั้นตอน คือ 1) รับรู้อารมณ์หรือประสบการณ์จาก ภายนอก การรับรู้ด้วยโยนิโสมนสิการจะเป็นการรับรู้อย่างถูกต้อง 2) มีการคิดค้นพิจารณาอารมณ์ หรือเรื่องราวที่เก็บเข้ามา เป็นการพิจารณาข้อมูลด้วยสติ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต และทำกิจกรรมต่าง ๆ

5.2 กัลยาณมิตร (ปรโตโฆสะที่ดี) และโยนิโสมนสิการ เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างบุคคล กับโลก หรือสภาพแวดล้อมภายนอก โดยกัลยาณมิตรจะเชื่อมโยงให้บุคคลติดต่อกับโลกทางสังคมอย่าง ถูกต้อง และโยนิโสมนสิการเชื่อมต่อบุคคลกับโลกทางจิตใจของตัวเองอย่างถูกต้อง

6. คนปกติสามารถใช้โยนิโสมนสิการง่าย ๆ ได้ โดยการพยายามควบคุมการแสดงความคิดเห็น ให้อยู่ในแนวทางที่ติงามตามทางที่เคยได้รับการอบรมสั่งสอนจากกัลยาณมิตรมาก่อนหน้าแล้ว และเมื่อ พิจารณาเห็นข้อเท็จจริง และรู้ว่าคำแนะนำสั่งสอนนั้นถูกต้องติงาม มีประโยชน์ก็ยิ่งมีความมั่นใจ และเกิดศรัทธาขึ้นมาเอง เกิดการประสานกันระหว่างปัจจัยภายนอกกับปัจจัยภายในกลายเป็น ความหมายของตนเอง เป็นที่พึงแห่งตนได้ ดังนั้น ในการสอนเพื่อสร้างศรัทธาจะต้องมีความพยายาม ให้เด็กได้รับรู้ผลและเกิดความตระหนักในผลของการกระทำความติงาม ต้องเฝ้าระวังให้เกิด การเสริมแรงภายใน

กล่าวโดยสรุป จะเห็นว่า ลักษณะของโยนิโสมนสิการ เป็นลักษณะของการคิด ที่เรียกว่า คิด เป็น คิดโดยแยบคาย มีลักษณะที่เด่นชัดในแง่ของการมองสิ่งต่าง ๆ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัว อย่างตรงไปตรงมาตามสภาพความเป็นจริง รวมทั้งหล่อเลี้ยงให้มีสติไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของรัก โลภ โกรธ หลง หรือ ความยึดมั่นถือมั่นแบบเข้าข้างตนเอง และการมองหรือพิจารณาตามสภาพความเป็นจริง จะทำให้ ผู้ฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีการกระทำที่ถูกต้อง คิดถูกวิธี คิดเป็นขั้นตอน คิดมีเหตุผล และคิดให้ก่อประโยชน์ ทั้งนี้ต้องอาศัยกัลยาณมิตรช่วยสนับสนุน จนสามารถพึ่งตนเอง เป็นกัลยาณมิตรหรือ เป็นที่พึ่งให้กับบุคคลอื่นได้

3.3 ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี การทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิด พิจารณาแยกแยะออกพิเคราะห์ด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธี คัมภีร์อรุณกถาและฎีกาได้ไขความโดยวิธีแสดงโวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแ่ง ๆ ดังต่อไปนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551 : 29 - 33) (พระราชวรมุนี (ประยูร ธรรมจิตฺโต), 2541 : 24 - 28)

1. อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกับสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน เล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน รวมทั้งความสามารถที่จะนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึงการคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้าหรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปบาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือ ใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ หรือคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดการพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลุกเร้าให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในทางที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

โยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ๆ อาจมีลักษณะครบที่เดียวทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบทั้งหมดก็ได้โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญาแต่เป็นปัจจัยช่วยให้เกิดปัญญา ซึ่งทำงานเชื่อมต่ออยู่ระหว่างสติกับปัญญา เป็นตัวนำทางหรือเดินกระแสน้ำความคิดในลักษณะที่จะทำให้ปัญญาได้ทำงานและทำงานได้ผล โยนิโสมนสิการกินความกว้างครอบคลุมตั้งแต่การคิดนึกในแนวทางศีลธรรมซึ่งไม่ต้องใช้ปัญญาลึกซึ้งไปจนถึงการคิดแยกแยะองค์ประกอบ และสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่ต้องใช้ปัญญาละเอียดประณีต

ทศนา แชนมณี (2544 : 86) ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2549 : 183 - 185) และ สมประสงค์ น่วมบุญลือ (2555 : 40 - 41) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันถึงลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการว่า ประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ ได้อธิบายความหมายของโยนิโสมนสิการว่ามีวิธีคิดโดยสรุปได้เป็น 4 แบบ ดังนี้

1. อุบายมนสิการ คือ คิดถูกวิธี เป็นการคิดอย่างเข้าถึงความจริงหรือจุดหมาย ต้องอาศัยวิธีการ อันสอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา การศึกษาต้องสอนให้คนมีวิธีคิด วิธีวิจัยและใช้วิธีการนั้นอย่างถูกต้องว่องไว เช่น การทำวิจัยต้องมีระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม หากใช้วิธีวิจัยผิดก็จะได้ความจริงในเรื่องนั้น

2. ปถมนสิการ คือ คิดมีระเบียบ เป็นการคิดอย่างมีลำดับขั้น ดำเนินตามขั้นตอนของวิธีการนั้น ๆ ไม่มีการลัดขั้นตอน หรือด่วนสรุปเกินข้อมูลที่ได้อมา การศึกษาต้องสอนให้คนคิดและพิจารณาอย่างต่อเนื่อง อย่างเป็นธรรม มีระเบียบ ไม่กระโดดไป กระโดดมา และคิดอย่างมีเป้าหมาย

3. การณมนสิการ คือ คิดมีเหตุผล เป็นการคิดที่พิจารณาจากเหตุโยงไปหาผล และ การคิดจากผลสาวกลับไปหาเหตุ ให้รู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุ นั้นนำไปสู่ผลอะไร หรือผลนั้นมาจากเหตุอะไร คิดสืบค้นถึงความสัมพันธ์สืบเนื่องกัน การคิดแบบนี้จะทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์

4. อุปาทกมนสิการ คือ คิดเป็นกุศล เป็นการคิดแง่สร้างสรรค์ คือ คิดให้มีความหวัง คิดอย่างมีเป้าหมาย คิดให้เกิดผล ไม่ใช่คิดเรื่อยเปื่อย และได้กำลังใจในการทำงาน เป็น การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ไม่คิดเลื่อนลอย เมื่อเห็นหรือได้ยินอะไรก็เก็บมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ คิดเพื่อค้นหาแก่นสารสาระ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ต้องรู้จักกรองเอาส่วนที่เป็นประโยชน์ และเหมาะสมกับเรา

จากลักษณะของการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ คือ การคิดโดยถือหลักความจริง ความถูกต้อง จากการดูเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งโยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่ง ๆ อาจมีลักษณะครบที่เดียวทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบทั้งหมดก็ได้เป็นการคิดที่มีลักษณะการคิดที่สำคัญ คือ 1) การคิดอย่างถูกวิธี 2) การคิดเป็นขั้นตอน ต่อเนื่องเป็นลำดับ 3) การคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์

3.4 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2552 : 675 - 724) ได้ประมวลวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการว่า คือ การนำเอาโยนิโสมนสิการมาใช้ในทางปฏิบัติ หรือโยนิโสมนสิการที่เป็นภาคปฏิบัติ การวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีหลักการ 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการแบบที่ต้องใช้การปฏิบัติการณ์จนถึงที่สุด และโยนิโสมนสิการแบบปฏิบัติการระดับต้น ๆ หรือแค่มุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองใน

ด้านคุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ค้นพบในพระไตรปิฎกมี 10 วิธี ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุ (วิธีคิดแบบอทิปปัจจยตา หรือคิดตามหลักปฏิจจสมุปบาท) เป็นวิธีคิดด้วยการค้นหาสาเหตุ และปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา คือ การมองย้อนกลับไป หรือเชื่อมโยงสัมพันธ์ มีสิ่งนั้น จึงมีสิ่งนี้ มีอย่างนี้จึงเป็นอย่างนั้น การมองย้อนกลับไปนั้นหาต้นตอสาเหตุ มีแนวปฏิบัติ 2 แนว คือ

1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิด “เมื่อมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

1.2 คิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม เช่น “อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย อุปาทานมี เพราะตัณหาเป็นปัจจัย, ตัณหามีเพราะอะไรเป็นปัจจัย ตัณหามีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย, เวทนาเพราะ มีอะไรเป็นปัจจัย”

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบนี้มีใช้เพียงแต่จำแนกแจกแจงแยกแยะไปอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีการจัดหมวดหมู่ไปพร้อมกันเป็นการจำแนกอย่างมีหลักเกณฑ์ ถ้าจะเรียกอย่างสมัยใหม่ คือ วิธีคิดแบบวิเคราะห์ เป็นการจำแนกสภาวะ หรือภาพรวมที่ปรากฏอยู่แล้วใช้หลักพื้นฐาน เช่น การแยกนามธรรมและรูปธรรม มาแยกแยะส่วนประกอบและจัดหมวดหมู่อย่างชัดเจน

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันความเป็นไปตามธรรมชาติและความเป็นธรรมดาของสภาวะทั้งหลาย วิธีคิดดังกล่าวนี้จะกระทำได้ต่อเมื่อได้มีสาระความรู้ในหลักการของธรรมชาติ รู้ความเป็นไปของเหตุและปัจจัยต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งจึงจะสามารถคิดสรุปความเป็นไปของสภาวะเหล่านั้นว่ามีเหตุให้เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงและสลายไป ได้ตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาซึ่งสามารถแบ่งวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์นี้เป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่หนึ่ง การคิดอย่างรู้เท่าทันและยอมรับความจริง

ชั้นที่สอง การปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติเป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยความรู้เท่าทัน แก่ไขตรงเหตุและปัจจัยด้วยสติสัมปชัญญะ คือกำหนดรู้ เมื่อคิดเช่นนี้ได้ บุคคลก็จะมีอิสระ ไม่ถูกบีบคั้น หลงจมอยู่ในความทุกข์

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งทุกข์ เล็งเห็นชัดเจนว่าจะแก้อย่างไร จะได้ไม่ต้องเดาสุ่มว่าจะแก้อย่างไร จากนั้นวางแผนการและวิธีการขั้นตอนต่าง ๆ ต่อไป วิธีคิดแบบนี้มีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นจากปัญหา หรือทุกข์โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหา หรือความทุกข์ให้ชัดเจนแล้วสืบค้นหาสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไขพร้อมกัน และกำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดเจนว่าคืออะไรจะเป็นไปได้

หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาวิธีคิดแบบบอริยสังฆี ลักษณะทั่วไป 2 ประการ คือ

4.1 เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขที่ต้นเหตุ จัดเป็น 2 คู่

คู่ที่ 1 : ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ประสบซึ่งไม่ต้องการ
: สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องจำกัดหรือแก้ไข
จึงจะพ้นจากปัญหาได้

คู่ที่ 2 : นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง
: มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำในการแก้ไข
สาเหตุเพื่อบรรลุจุดหมาย คือ ภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ความดับทุกข์

4.2 เป็นวิธีคิดที่ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต ใช้แก้ปัญหา ไม่ฟังชานออกไปในเรื่องที่ฟังเพื่อ ที่คิดเพื่อสนองตัณหามานะทิฏฐิ ซึ่งไม่อาจนำมาใช้ปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ การคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรม (หลักการ) กับอรรถ (ความมุ่งหมาย) คำว่าธรรม คือ หลักความจริง หลักความดีงาม หลักปฏิบัติ หลักการนำไปใช้ปฏิบัติ และหลักคำสอน ส่วนอรรถนั้นแปลว่า ความหมาย ความมุ่งหมาย หรือสาระที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นการปฏิบัติได้ผลตามที่มุ่งหมายนั้น

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดที่มองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไขทางออก หรือคิดแบบจุดอ่อนคืออะไร จุดแข็งคืออะไร และเพื่อปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ได้พอเหมาะ การคิดแบบนี้ต้องได้มีการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงทุกแง่ทุกด้าน การคิดแบบนี้มีลักษณะที่ฟังยามี 2 ประการ คือ

6.1 การที่จะเชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้น

6.2 เมื่อจะแก้ปัญหาหรือลงมือปฏิบัติ จะต้องมองเห็นจุดหมายและทางออก นอกเหนือจากการรู้คุณและโทษของสิ่งนั้นด้วย การคิดหาทางออกที่ดีที่สุดไปพร้อม ๆ กับการพิจารณาผลดีผลเสีย จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม เป็นการคิดถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือเป็นเพียงประโยชน์ที่พอกเสริมโดยมีต้นเหตุเป็นเครื่องวัด วิธีคิดแบบนี้เป็นการพิจารณาอย่างใช้ปัญญาไตร่ตรอง ใฝ่มนุษย์รู้จักเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตที่แท้จริง และเกื้อกูลความเจริญในกุศลธรรม ซึ่งต่างจากคุณค่าเทียมอันนำไปสู่อกุศลธรรม ความโลภมัว

เมา ริชยา มานะ ทิฏฐิ เปียดเบียนกัน และการที่จะวิเคราะห์คุณค่าได้ กำหนดหน้าที่การใช้งานได้เมื่อ กำหนดได้แล้ว ต้องมาระดมสมองว่ามีอะไรทดแทนได้บ้าง

8. วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดในแนวสะกดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลา ตัณหา หลักการทั่วไปของวิธีคิดนี้ คือ เหตุการณ์อย่างเดียวกัน แต่บุคคลที่ประสบหรือรับรู้ต่างกันอาจ มองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่างสุดแต่โครงสร้าง ความเคยชินต่างๆที่เป็นเครื่องปรุงแต่งของ จิตที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ สิ่งหรือเหตุการณ์เดียวกัน คนหนึ่งมองเห็นในทางดีงามเป็นกุศล แต่อีกคนหนึ่ง มองเห็นในทางไม่ดีแม้คนเดียวกันในเวลาและอารมณ์ต่างกัน ก็อาจมองเห็นสิ่งเดียวกันนั้นแตกต่างกัน ไป ดังนั้นวิธีการที่ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เรียกว่า เป็นวิธีคิดแบบ อุปายปลูกเร้าคุณธรรมเป็นโยนิโสมนสิการ เป็นการคิดที่ถูกต้อง

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์ หมายถึง การใช้ ความคิดและเนื้อหาของความคิดที่สติระลึกกำหนดอยู่ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วย อำนาจของปัญญา สามารถฝึกอบรมจิตให้เกี่ยวข้องกับรับรู้ในภารกิจที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบันแม้หาก จิตเกิดหลุดลอยไปยังเรื่องที่เกิดขึ้นและผ่านไปแล้ว (อดีต) หรือพุ่งชานไปยังสิ่งที่ยังไม่เกิด (อนาคต) ก็ สามารถใช้สติเหนี่ยวรั้ง เฟง และโยงมาสู่ภาระหน้าที่ที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบันได้การคิดเฉพาะ ภาระที่เป็นอยู่ในขณะปัจจุบันนั้นเป็นการคิดที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์อดีต โดยใช้สติปัญญาและคิด ตระเตรียมวางแผนกิจการไว้ล่วงหน้าอย่างเชื่อมโยงกับหน้าที่ในปัจจุบันด้วยวิธีคิดแบบนี้จึงมีประโยชน์ อย่างยิ่ง

10. วิธีคิดแบบวิรัชชวาท เป็นวิธีคิดที่เชื่อมโยงกับการพูด วิรัชชวาทมาจากคำว่า วิรัชช (แยกแยะ จำแนก วิเคราะห์) วาท (การพูด การแสดงคำสอน) ซึ่งในพระพุทธศาสนานั้น วาทะเป็น ไวยากรณ์ของ คำว่า ทิฏฐิ ทิฐิ (ความคิดเห็น) ด้วยลักษณะสำคัญของความคิดและการพูดแบบนี้ คือ การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็น แต่ละแ่งแต่ละด้านครบทุกแ่งทุกด้าน โดยจำแนกแนวคิดวิธีคิดแบบวิรัชชวาทในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

10.1 จำแนกโดยแ่งด้านของความจริง คือ จำแนกและอธิบายตามความจริง ทีละแ่ง ทีละด้าน ทั้งข้อดีข้อเสีย จนครบทุกแ่งทุกด้าน ว่าดีและเสียอย่างไรตามความเป็นจริง แล้วประมวลงัน เข้าโดยครบถ้วน สามารถสรุปลักษณะและองค์ประกอบได้

10.2 จำแนกโดยส่วนประกอบ คือ คิดแยกแยะองค์ประกอบย่อย ๆ ของสิ่งนั้น

10.3 จำแนกโดยลำดับขณะ คือ แยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับความสับสนอด แห่งเหตุปัจจัย ซอยออกไปเป็นแต่ละขณะ ๆ ให้มองเห็นตัวเหตุปัจจัยที่แท้จริง ไม่ถูกลวงให้จับเหตุ ปัจจัยสับสน การคิดแบบนี้เป็นส่วนหนึ่งของการคิดจำแนกโดยส่วนประกอบ และการคิดจำแนกตาม ความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

10.4 จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย คือ สืบสาวสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สืบทอดกันมาของสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ

10.5 จำแนกโดยเงื่อนไข คือ มองหรือแสดงความจริงโดยพิจารณาเงื่อนไขประกอบด้วย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2552 : 726-727) ได้กล่าวเกี่ยวกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการว่ามีหลักการวิธีคิดซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. โยนิโสมนสิการแบบปลุกปัญญา (พัฒนาปัญญาบริสุทธิ์) มุ่งให้เกิดการรู้แจ้งตามสภาวะเป็นการขจัดอวิชชาเป็นฝ่ายวิปัสสนา มีลักษณะเป็นการส่องสว่างทำลายความมืด หรือชำระล้างสิ่งสกปรกให้ผลไม่จำกัดกาล หรือเด็ดขาด นำไปสู่โลกุตระสัมมาทิฐิ

2. โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริมสุขภาพจิต มุ่งปลุกเร้ากุศลธรรมอื่น ๆ เป็นการสกัดหรือข่มตัณหาเป็นฝ่ายสมถะ มีลักษณะเป็นการเสริมสร้างพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมาข่มทับ หรือบังฝ่ายชั่วไว้ ให้ผลขึ้นกับกาล ชั่วคราว เป็นเครื่องเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัยนำไปสู่โลกียสัมมาทิฐิ

จากวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาข้างต้น วิธีคิดทั้ง 10 วิธีนี้ต่างอิงอาศัยกัน รั้งกัน และสัมพันธ์กัน การเผชิญสถานการณ์ของชีวิตและการแก้ปัญหา ต้องบูรณาการความคิดเหล่านี้ รู้จักเลือกรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติอย่างถูกต้องตรงกับความจริงในทางสายกลาง

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการทั้ง 10 วิธีข้างต้น สามารถนำมาสรุปเป็นตารางจำแนกวิธีคิดและแนวทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการได้ (อวลัย พรหมชนะ, 2541 : 35-38, อ้างถึงในเบญจวรรณ ปรางประเสริฐ, 2553 : 58-60) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำแนกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	แนวทักษะการคิดที่บ่งชี้
1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย	- การค้นหาสาเหตุ - หาปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา - คิดแบบสืบสวนหรือตั้งคำถาม
2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ	- จำแนก, แยกแยะ, แยกแยะ, จัดประเภทหมวดหมู่, วิเคราะห์

ตารางที่ 4 จำแนกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	แนวทักษะการคิดที่บ่งชี้
3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์	<ul style="list-style-type: none"> - การคิดอย่างเท่าทัน และยอมรับความจริง - การปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความจริงของธรรมชาติ - แก้ไปตรงเหตุและปัจจัยด้วยสติ
4. วิธีคิดแบบอริยสัจ	<ul style="list-style-type: none"> - คิดตามเหตุและผล - คิดผลไปหาเหตุ - คิดตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา - การแก้ปัญหาของชีวิต
5. วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์	<p>การคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรมกับอรรถ (หลักการ - ความมุ่งหมาย)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทางธรรมประกอบด้วย หลักความจริง, หลักความดีงาม, หลักปฏิบัติ - หลักการนำไปใช้ปฏิบัติทางอรรถ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ, ตระหนักในจุดหมาย, ขอบเขตแห่งคุณค่าของหลักธรรม, การฝึกหัดอบรมตน
6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก	<ul style="list-style-type: none"> - มีการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงทุกแง่มุม ทุกด้าน - มองทั้งแง่ดี แง่เสีย คุณและโทษ - หาทางออกเพื่อแก้ปัญหา
7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม	<ul style="list-style-type: none"> - การพิจารณาโดยใช้ปัญญาไตรตรอง - การรู้จักเลือกเสพคุณค่าที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิต - การรู้จักแยกแยะกุศลธรรมและอกุศลธรรม
8. วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การสกัดกั้น บรรเทา และขัดเกลادتัณหา - เหตุการณ์เดียวกันแต่มองเห็นนึกคิดปรุงแต่งคนละอย่าง (ดี ไม่ดี) - ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดี และเป็นประโยชน์ - คิดถูกวิธีเกิดกุศลธรรม - การคิดตื่นตัว ระวัง ไม่ประมาท มีสติ รู้สำนึก รู้เท่าทันตามความเป็นจริง - คิดปรุงแต่งเพิ่มเติมในทางที่ดีงาม

ตารางที่ 4 จำแนกวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ	แนวทักษะการคิดที่บ่งชี้
8. วิธีคิดแบบปลุกเร้าคุณธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การสกัดกั้น บรรเทา และขัดเกลาตัณหา - เหตุการณ์เดียวกันแต่มองเห็นนึกคิดปรุงแต่งคนละอย่าง (ดี ไม่ดี) - ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดี และเป็นประโยชน์ - คิดถูกวิธีเกิดกุศลธรรม - การคิดตื่นตัว ระวัง ไม่ประมาท มีสติ รู้สำนึก รู้เท่าทันตามความเป็นจริง - คิดปรุงแต่งเพิ่มเติมในทางที่ดีงาม
9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้ความคิดและเนื้อหาของความคิดที่สติระลึกรู้กำหนดอยู่ - ผูกอบรมจิตใจให้เกี่ยวข้องรับรู้ในภารกิจที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน - การบังคับจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่านไปตามอารมณ์และตัณหา - การไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจกิเลส - การวิเคราะห์อดีตโดยใช้สติปัญญา คิดตระเตรียมวางแผนกิจการไว้ล่วงหน้า เชื่อมโยงกับหน้าที่ในปัจจุบัน
10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท	<ul style="list-style-type: none"> - การเชื่อมโยงวิธีคิดกับการพูด - การมอง การแสดงความจริงโดยแยกแยะให้เห็นแต่ละแง่แต่ละด้านทุกแง่ทุกมุม - แยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับ - การขอยกออกไปเป็นแต่ละขณะให้มองเห็นตัวเหตุปัจจัยที่แท้จริง - การรู้จักแยกแยะกุศลธรรมและอกุศลธรรม

3.5 การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 97-103) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาสร้างเป็นหลักการ และขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธี โดยเรียกหลักการและขั้นตอนการสอนดังกล่าวว่า การสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีวิธีการ ดังนี้

หลักการ

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม สร้างแรงจูงใจ และมีวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง การสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการนี้ ใช้สอนได้ทุกระดับการศึกษา มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออก และปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการสอน

1. ขั้นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน

1.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

1.1.1 เหมาะสมกับระดับชั้นเรียน

1.1.2 เหมาะสมกับวัยและภูมิหลังของผู้เรียน

1.1.3 เหมาะกับวิธีการเรียนการสอน เหมาะกับบทเรียนที่สอน

1.2 บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ ครูต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์ คือ เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี สะอาด แจ่มใส ส่ารวม นำเชื่อถือศรัทธา มีสุขภาพจิตดี มีความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนมีคุณธรรมมีความรู้ และวิธีการสอนที่เหมาะสม

1.3 การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

มีการใช้สื่อการเรียนการสอน หรืออุปกรณ์และวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจ ได้รับความสนใจให้อยากเรียนรู้ เช่น การเล่นเกม การจัดป้ายนิเทศ สถานการณ์จำลองบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง เป็นต้น ตลอดจนต้องมีวิธีการตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบความรู้ความสามารถให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง ให้เกิดความมานะพากเพียร ฝึกหัดอบรมตน

2. ชั้นสอน

2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 ครูแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูล

2.3 นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เช่น ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม

2.4 จัดกิจกรรมที่เร้าให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิธีต่าง ๆ และลงมือค้นคว้า คิดวิเคราะห์ และสรุปความคิด อาจใช้คำถามอย่างเหมาะสมเพื่อเร้าให้เกิดความคิดแบบใดแบบหนึ่งต่อไปนี้ เช่น คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ คิดแบบสามัญลักษณะ คิดแบบบรรทัดธรรมสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม คิดแบบอุปบายปลูกเร้าคุณธรรม คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดแบบวิภาษวาท

2.5 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกในการแก้ปัญหา

2.6 ผู้เรียนดำเนินการเลือกและตัดสินใจ

2.7 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ผลการเลือกตามที่ได้ตัดสินใจให้ประจักษ์จริง

3. ชั้นสรุป

3.1 ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง

3.2 ครูและศิษย์อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย

3.3 ครูและศิษย์สรุปบทเรียน

3.4 การวัดและประเมินผล

สังเวียน จรเกษ (2555 : 66-70) ได้นำรูปแบบการสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของ สุมน อมรวิวัฒน์ (2530) มาประยุกต์ใช้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้คิดเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม โดยยกประเด็นหรือสถานการณ์การศึกษา ในการแสดงความคิด การแก้ปัญหา โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา คือ การให้ผู้เรียนระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข โดยใช้วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ คิดพิจารณาให้รู้จักสถานะที่แท้จริง หรือพิจารณาปัญหาด้วยการ ค้นหาเหตุและปัจจัยที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา ทำให้เข้าใจความพร่องพร้อมและการดับสูญของสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย

ขั้นที่ 2 ขั้นระบุปัญหา คือ การให้ผู้เรียนวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและตั้งสมมติฐาน โดยใช้วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ คือ คิดวิเคราะห์โดยพิจารณาแยกแยะหรือกระจายเนื้อหาให้รู้จักจากสถานะที่เป็นจริงที่ทำให้เกิดเป็นตัวตน ซึ่งไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลาย

ขั้นที่ 3 ขั้นเก็บข้อมูลวิเคราะห์ คือ การให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหาคือ คิดทำความเข้าใจกับปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบกับตนเองแล้วสืบค้นสาเหตุวางแผนปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย ที่กำหนดไว้อย่างมั่นคง

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปผล คือ การนำข้อมูลมาสรุปผลจากกิจกรรม โดยใช้วิธีคิดแบบวิภาษวาท คือ คิดและแสดงออกเป็นคำพูดที่ผ่านการวิเคราะห์แจกแจงความเป็นจริงครบทุกด้าน โดยไม่ยึดถือเอาความสำคัญเพียงส่วนเดียวมาตีคลุมไปทั้งหมด ทำให้ไตร่ตรองและเลือกแนวทางแก้ไขปัญหามาได้ตรงตามความเหมาะสม

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้พิจารณาและออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบการสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2530 : 97-103) เนื่องจากเป็นรูปแบบการสอนที่มีระบบ รวมทั้งมีขั้นตอนและรายละเอียดในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน จึงเหมาะสมและสามารถนำมาใช้ในงานวิจัยได้โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำ (สร้างศรัทธา)

1.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

ครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ไม่มีการขู่บังคับ ทำให้นักเรียนสบายใจ เน้นการฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุดอะไร คิดอะไร

1.2 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

ครูต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน มีบุคลิกภาพ น่าเชื่อถือ สะอาด แจ่มใส ส่ารวม และมีความมั่นใจในตัวเอง มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตาเอื้ออาทร เพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อครู ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าพบ หรือปรึกษา ตลอดจนสั่งสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักของนักเรียนได้

1.3 การนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ครูต้องใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรม รางวัล การให้คำชมเชย เพื่อสร้างแรงจูงใจเร้าความสนใจให้อยากเรียนรู้ ทั้งนี้ต้องมีวิธีการตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบความรู้ความสามารถให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง

2. ขั้นสอน

2.1 การเสนอปัญหาสาระสำคัญของบทเรียน

ครูนำเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือนำเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ

2.2 การแนะนำแหล่งข้อมูล

ครูต้องคอยแนะนำถึงแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างหลากหลาย

2.3 การฝึกรวบรวมข้อมูล

ครูคอยกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล หลักการ ความรู้ และข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยใช้ทักษะการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

2.4 การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า และแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน

2.5 การนำเสนอผลการคิด

ครูให้นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการอภิปราย และร่วมกันสรุปความคิดที่ได้จากการใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. ขั้นสรุป

3.1 การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน

ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูล ความรู้ ที่ได้รับจากบทเรียนในประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนมีการซักถามข้อสงสัยและสรุปผลการปฏิบัติ

3.2 การวัดและประเมินผล

ครูดำเนินการวัดและประเมินผล จากการสังเกตการตอบคำถาม จากพฤติกรรมกลุ่ม การอภิปรายเหตุผล และการตอบประเด็นข้อซักถามต่าง ๆ โดยการประเมินที่หลากหลายแบบ กัลยาณมิตร

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ

ปัญญา อ.โพธิ์ทอง (2552 : 81-88) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสายธรรมชั้นธ จังหวัดราชบุรี จำนวน 45 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 3) แบบทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับสูง 2) ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับสูง และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ (2553 : 86-92) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนและหลังเรียน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนโคกเจริญวิทยา จังหวัดลพบุรี จำนวน 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) แบบทดสอบวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้

กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผล การเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) การคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนก่อนเรียนและหลัง เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ความคิดเห็นของ นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโส มนสิการ อยู่ในระดับมาก

เพ็ญพิชชา มั่นคง (2554 : 105-112) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมี วิจาร์ณญาณและผลการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการ จัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีของสังคมก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ เมื่อเทียบกับ เกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโส มนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองกะโดน จังหวัดนครปฐมเขต จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีของสังคม 3) แบบทดสอบ วัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อ การจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีของ สังคม ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ความสามารถในการคิด อย่างมีวิจาร์ณญาณ ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยความสามารถในการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณของนักเรียน อยู่ในระดับสูง และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

สังเวียน จรเกษ (2555 : 92-97) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการคิดแบบ โยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับมัธยมศึกษา” มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา 2) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนโดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการในพัฒนาการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนร้อยละ 80 ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 และ 3) พัฒนาทักษะการคิดแบบ

วิเคราะห์โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนร้อยละ 80 ให้มีคะแนนเฉลี่ยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน แบบบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน แบบทดสอบย่อยท้ายวงจร และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบทดสอบทักษะการคิดวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ วิชาพระพุทธศาสนา สามารถพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มทักษะการคิดวิเคราะห์ การสรุปองค์ความรู้และสร้างความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนได้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยใช้การคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่ามีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ 25 คน คิดเป็นร้อยละ 80.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และนักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ย 32.64 คิดเป็นร้อยละ 81.60 และ 3) ผลการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่าจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 83.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ นักเรียนร้อยละ 80 มีทักษะการคิดวิเคราะห์ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 และนักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์ 25.23 คิดเป็นร้อยละ 80.64

พระมหาสุรศักดิ์ มุ่งซ้อนกลาง (2557 : 90-101) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการเรียนรู้และการคิดแบบคุณโทษและทางออก เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแบบคุณโทษและทางออก ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนท่าช้างวิทยาคาร จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) แบบวัดความสามารถในการคิดแบบคุณโทษและทางออก และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการคิดแบบคุณโทษและทางออก ของนักเรียนด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิถีคิดแบบโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับมาก

จันจิรา ผึ้งพงศ์ (2558 : 81-90) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการดูอย่างมี วิจารณ์ญาณด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” มี วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ ก่อนและหลังการจัดการ เรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ตามแนวโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดศิระชะทอง จังหวัดนครปฐม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการ ดูอย่างมีวิจารณ์ญาณ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ตาม แนวโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียน ด้วย การจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ ในภาพรวมอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ธนัท อุذن้อย (2558 : 71-79) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหา สังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโส มนสิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และปัญหาสังคม ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียนและหลัง เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของ นักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรเมณฑล เขต บางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผน การจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลัก โยนิโสมนสิการ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้าง ศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการ สร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- 2) ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 3) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

คมสินธุ์ ต้นสีนนท์ (2561 : 95 - 96) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหอวัง ปทุมธานี ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา และ 2) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ตามหลักโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/8 โรงเรียนหอวัง ปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง “พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง” และ 3) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง “พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง” ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ ในรายวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นระบบ คิดถูกวิธี คิดในแนวทางที่เป็นกุศล เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม และนำวิธีการคิดที่ถูกต้องไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง “พุทธประวัติ พุทธสาวก พุทธสาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่าง” ของนักเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียน ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นได้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs or Non Designs) ทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One Group Pretest Posttest Design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558 : 144) ดังนี้

ตารางที่ 5 แบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One Group Pretest Posttest Design)

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂

T₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน

X แทน การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

T₂ แทน การทดสอบหลังเรียน

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนในการวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการวิจัย
2. ขั้นสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ
3. ขั้นทดลอง
4. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1. ขั้นตอนเตรียมการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 5 ห้องเรียน เป็นการจับห้องเรียนแบบละความสามารถ รวม 156 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 37 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. ตัวแปรตาม ได้แก่
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
 - 2.2 ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2. ขั้นตอนสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 10 แผน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest)
3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 ข้อ

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ แต่ละขั้นตอนให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการอย่างชัดเจน รวมทั้งวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาบทเรียน เพื่อกำหนดจำนวนคาบเรียนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยรายละเอียดของแผนประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ ภาระงาน การวัดและประเมินผล กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/ แหล่งการเรียนรู้ บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้และรายละเอียดของเนื้อหาสาระ จำนวน 10 แผน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที ไม่รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน มีรายละเอียดของแต่ละคาบเรียน ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างสรรค์ และโยนิโสมนสิการ

แผนที่	สาระการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนคาบ
1	ศึกษาหลักการพินิจวรรณคดี และวิธีการ คิดแบบโยนิโสมนสิการ	- หลักการพินิจวรรณคดีไทย - วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ	1
	เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้าง ถวายฎีกา - ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง	- วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา	
2	- ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของ วรรณคดี ด้าน - โครงเรื่อง - ตัวละคร	วิเคราะห์องค์ประกอบ และพินิจ เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ด้าน - โครงเรื่อง - แก่นเรื่อง - เนื้อเรื่อง	2
3	- แก่นเรื่อง - ฉากและบรรยากาศ - เนื้อเรื่อง - บทสนทนา	วิเคราะห์องค์ประกอบ และพินิจ เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวาย ฎีกา ด้าน - ตัวละคร - ฉาก - บทสนทนา	
4	- ศึกษาและพินิจคุณค่าของวรรณคดี - คุณค่าด้านเนื้อหา	พินิจคุณค่าของวรรณคดี ให้เกิดความซาบซึ้ง ในคุณค่า ด้านเนื้อหา	2
5	- คุณค่าด้านวรรณศิลป์ - คุณค่าด้านสังคม	พินิจคุณค่าของวรรณคดี ให้เกิดความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่า นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ในคุณค่า ด้านวรรณศิลป์ และด้านสังคม	
6	สามัคคีเภทคำฉันท์ - ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบ ของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง	- วิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง วรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำ ฉันท์	1
7	- ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของ วรรณคดี - โครงเรื่อง - ตัวละคร	วิเคราะห์องค์ประกอบ และพินิจ วรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ ด้าน - โครงเรื่อง - แก่นเรื่อง - เนื้อเรื่อง	2
8	- แก่นเรื่อง - ฉากและบรรยากาศ - เนื้อเรื่อง - บทสนทนา	วิเคราะห์องค์ประกอบ และพินิจ วรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ ด้าน - ตัวละคร - ฉาก - บทสนทนา	

ตารางที่ 6 รายละเอียดแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง การพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

แผนที่	สาระการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนคาบ
9	- ศึกษาและพิจารณาคุณค่าของวรรณคดี - คุณค่าด้านเนื้อหา	พิจารณาคุณค่าของวรรณคดี ให้เกิดความซาบซึ้ง ในคุณค่า ด้านเนื้อหา	2
10	- คุณค่าด้านวรรณศิลป์ - คุณค่าด้านสังคม	พิจารณาคุณค่าของวรรณคดี ให้เกิดความซาบซึ้ง และเห็นคุณค่า นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ในคุณค่า ด้านวรรณศิลป์ และด้านสังคม	
รวม			10

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง
ความสอดคล้อง ในด้านความเหมาะสมของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้
สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ ควรเขียนให้มี
ความชัดเจนและตรงประเด็น และในส่วนการลำดับขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้อธิบายถึง
วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการให้ชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งปรับปรุงข้อความในใบงาน ให้สอดคล้องกับ
จุดประสงค์การเรียนรู้ และให้กระชับมากขึ้น แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน
ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และ 3) ผู้เชี่ยวชาญ
ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ใน
ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำมาหาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา
จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และ การวัดและประเมินผล ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้
คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้มี
ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมและการวัดและประเมินผล

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้มี
ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมและการวัดและประเมินผล

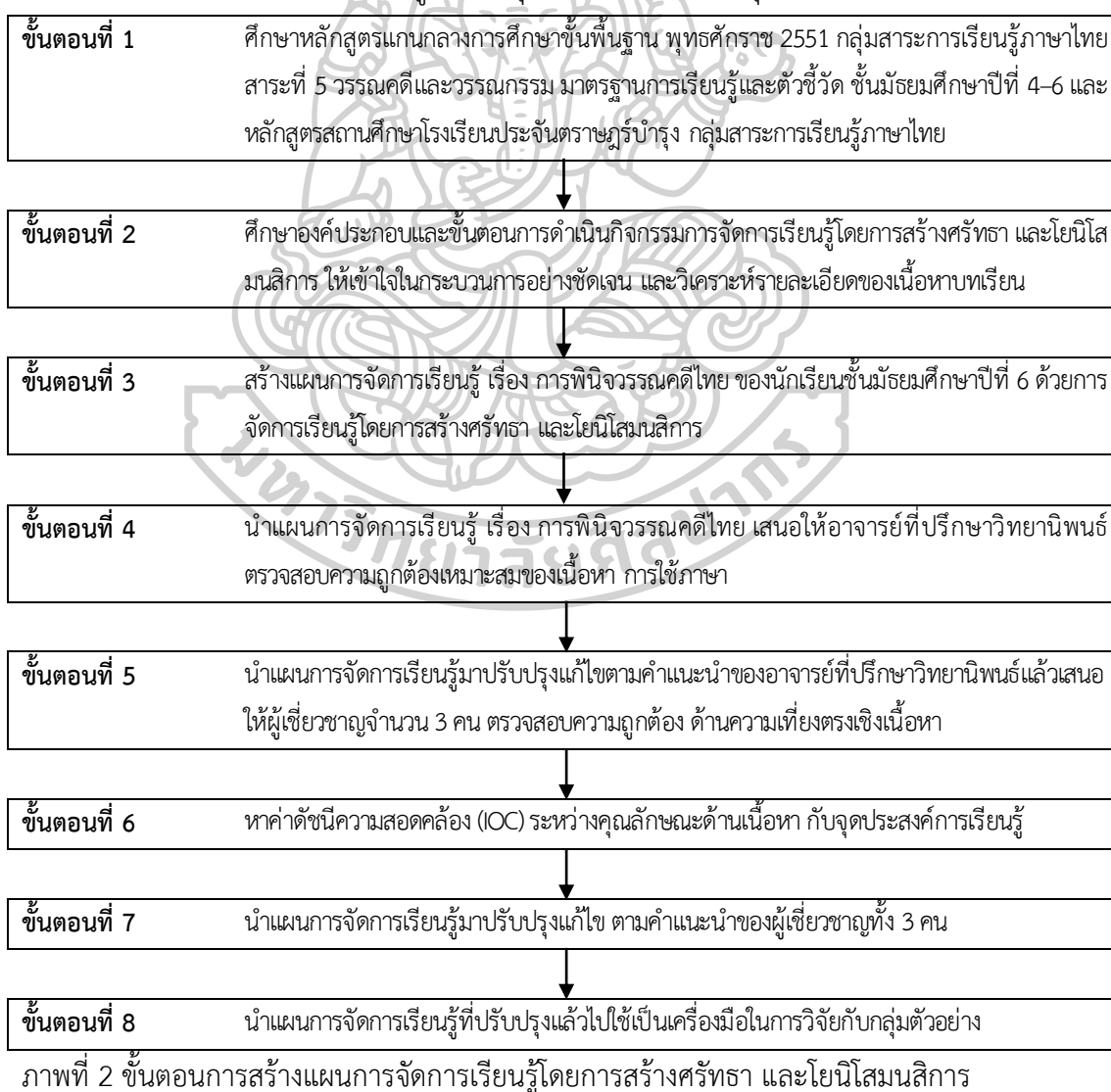
ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า แผนการจัดการเรียนรู้ไม่มี
ความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมและการวัดและประเมินผล

1.6 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างคุณลักษณะแผนการจัดการเรียนรู้ด้านเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Kerlinger, 2000 : 667, อ้างถึงใน ชีรศักดิ์ อุ่ออารมย์เลิศ, 2551 : 65)

ทั้งนี้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า การเขียนสาระสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ ควรเขียนให้ครบตามจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ และปรับใบงานโดยการเพิ่มข้อความให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้แต่ละข้อ รวมทั้งปรับการใช้ภาษาให้มีความกระชับมากขึ้น

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ข้อละ 1 คะแนน เป็นข้อสอบชุดเดียวกัน ใช้ในการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) โดยมีการสลับข้อและสลับตัวเลือก มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประจำนตราษฎร์บำรุง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

2.2 ศึกษาเอกสาร ตำรา และคู่มือเกี่ยวกับการสร้างแบบทดสอบ เครื่องมือวัดผลและการวัดประเมินผลทางการศึกษา

2.3 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และคู่มือเกี่ยวกับวรรณคดีไทย การจัดการเรียนรู้วรรณคดีไทย และวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อกำหนดประเด็นการสร้างแบบทดสอบและจัดทำตารางวิเคราะห์เนื้อหา เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย

2.4 สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ตามแนวคิดด้านพุทธิพิสัยของบลูม (Bloom, 1956, อ้างถึงใน สุริพร อนุศาสนนันท์, 2554 : 48-52) ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย

เนื้อหาสาระ	ผลการเรียนรู้	พฤติกรรมการเรียนรู้						รวม (ข้อ)
		ความรู้ ความเข้าใจ	ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า	
ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของคำประพันธ์ ทำนองการแต่ง	นักเรียนเข้าใจรูปแบบของคำประพันธ์ และทำนองการแต่ง ของวรรณคดีที่ศึกษาได้	2	1	-	-	-	-	3
ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดี - โครงเรื่อง - ตัวละคร - แก่นเรื่อง - เนื้อเรื่อง - ฉากและบรรยากาศ - บทสนทนา	นักเรียนเข้าใจโครงเรื่อง เนื้อเรื่องและสามารถวิเคราะห์แก่นเรื่อง พินิจตัวละคร ฉากและบรรยากาศ ของวรรณคดีที่ศึกษาได้ถูกต้อง	2	4	3	8	-	1	18

ตารางที่ 7 การวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย (ต่อ)

เนื้อหาสาระ	ผลการเรียนรู้	พฤติกรรมการเรียนรู้					รวม (ข้อ)	
		ความรู้ ความเข้าใจ	การนำไปใช้	การวิเคราะห์	การสังเคราะห์	การประเมินค่า		
ศึกษาและพินิจคุณค่าของวรรณคดี - คุณค่าด้านเนื้อหา - คุณค่าด้านวรรณศิลป์ - คุณค่าด้านสังคม	นักเรียนซาบซึ้งและเห็นคุณค่าของ วรรณคดี สามารถบอกแนวคิดที่ได้ จากการศึกษา และนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตจริงได้	-	-	1	14	-	4	19
รวม (ข้อ)		4	5	4	22	-	5	40

2.5 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ให้สอดคล้องตามประเด็นที่กำหนดในตารางการวิเคราะห์เนื้อหาแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและการใช้ภาษา

2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรออกแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในแต่ละด้านที่กำหนดไว้ รวมทั้งปรับข้อคำถามและตัวเลือกให้มีความชัดเจนมากขึ้น แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบทดสอบ ในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำมาหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามแบบทดสอบไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

2.8 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่างคุณลักษณะแบบทดสอบด้านข้อความถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Kerlinger, 2000 : 667, อ้างถึงในธีรศักดิ์ อุ่ออารมย์เลิศ, 2549 : 65)

ทั้งนี้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากการประเมินแบบทดสอบของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00

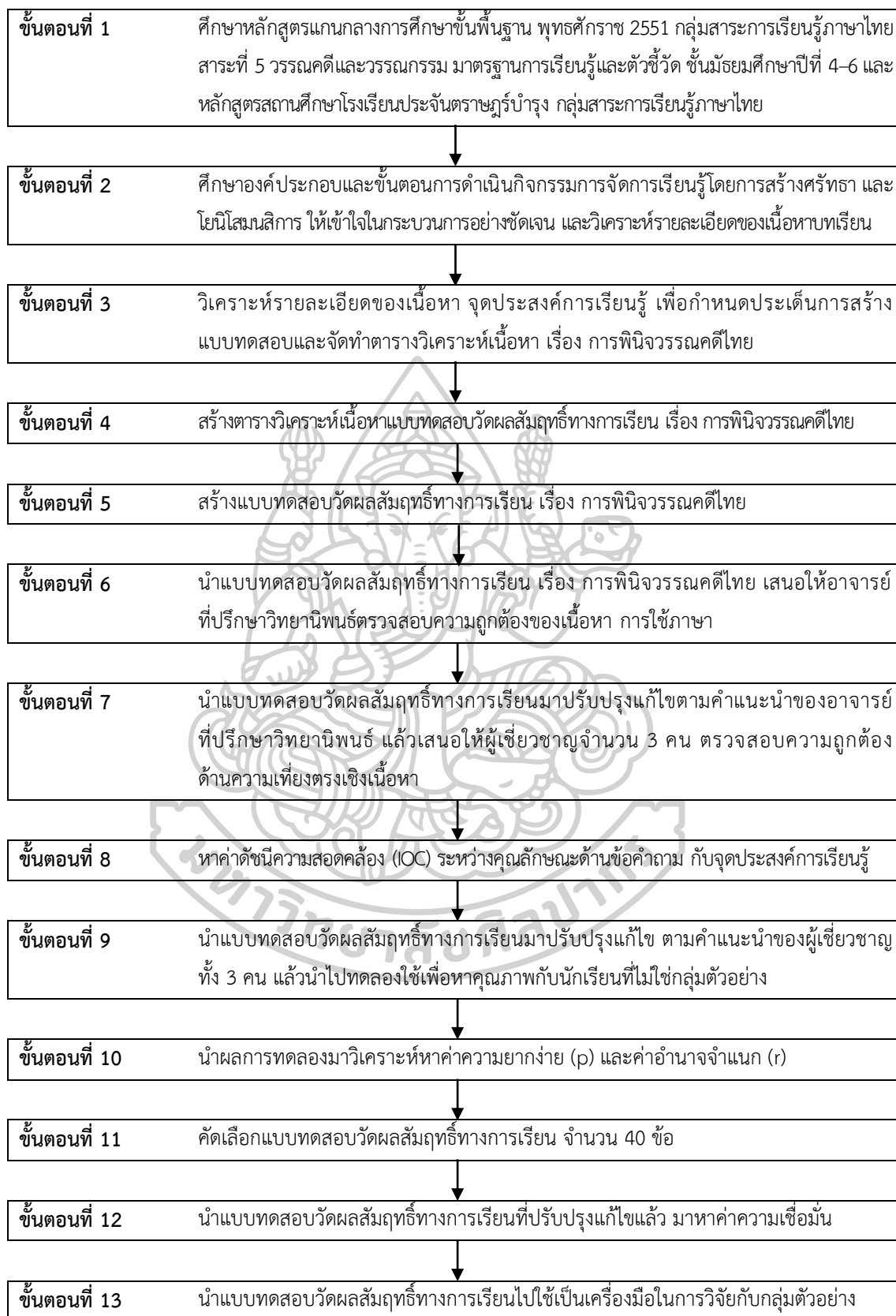
2.9 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า ควรออกแบบทดสอบให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในแต่ละด้านที่กำหนดไว้ รวมทั้งปรับการใช้ภาษาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น แล้วนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง ตำบลประจันตคาม อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 43 คน ที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้ว

2.10 นำผลการทดลองมาวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (Level of Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination Index) รายข้อ (ธีรศักดิ์ อุ่ออารมย์เลิศ, 2549 : 53 -54)

2.11 คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนข้อที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.26 - 0.79 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.30 - 0.71 ไว้ จำนวน 40 ข้อ

2.12 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder-Richardson (ธีรศักดิ์ อุ่ออารมย์เลิศ, 2549 : 75) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

2.13 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบก่อนและหลังเรียนต่อไป

ภาพที่ 3 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษาหนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น และเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ทั้ง 10 แผน โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ จำนวน 13 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ของ Likert (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 107- 108) โดยกำหนดค่าระดับความคิดเห็นแต่ละช่วงคะแนนและความหมายของแต่ละระดับดังนี้

เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีค่าระดับการประเมิน	ระดับ 1
เห็นด้วยน้อย	มีค่าระดับการประเมิน	ระดับ 2
เห็นด้วยปานกลาง	มีค่าระดับการประเมิน	ระดับ 3
เห็นด้วยมาก	มีค่าระดับการประเมิน	ระดับ 4
เห็นด้วยมากที่สุด	มีค่าระดับการประเมิน	ระดับ 5

การแปลความหมายใช้คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งพัฒนามาจากเกณฑ์ของ Best (1997 : 190, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 107- 108) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน	1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน	1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน	2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ยคะแนน	3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน	4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

3.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็น เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม ความเหมาะสมของเนื้อหา การใช้ภาษา การวัดและประเมินผล

3.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ข้อคำถามในแต่ละด้านควรเขียนให้มีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ รวมทั้งปรับข้อคำถามที่คล้ายคลึงกันไว้ด้วยกันเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน แล้วนำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบสอบถามความคิดเห็น

ในด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามแบบสอบถาม
ความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

ให้คะแนน 0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามแบบสอบถาม
ความคิดเห็นมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

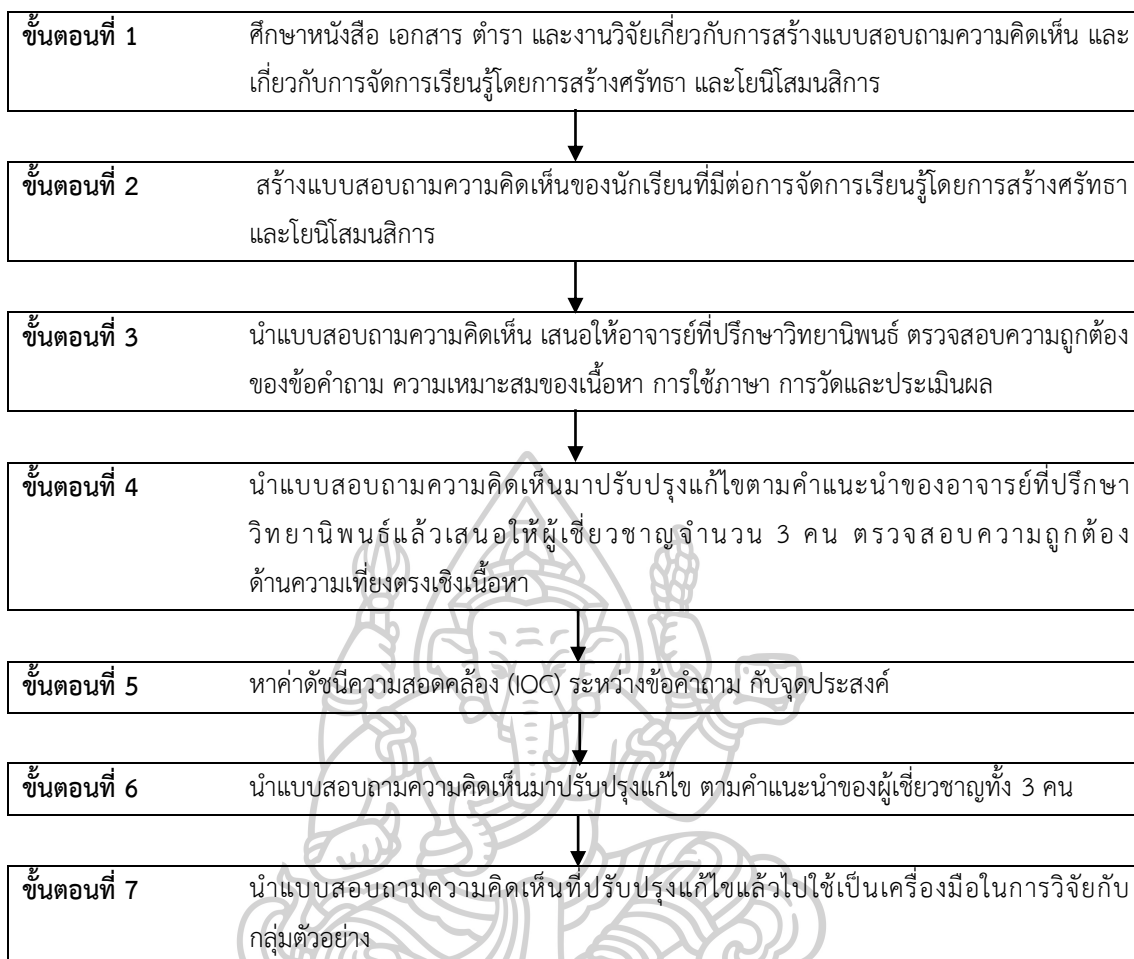
ให้คะแนน -1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่า ข้อคำถามแบบสอบถาม
ความคิดเห็นไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

3.5 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (Kerlinger, 2000 : 667, อ้างถึงใน ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ, 2549 : 65) ระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์

ทั้งนี้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามความคิดเห็นมีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จากการประเมินแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00

3.6 นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาปรับปรุงและแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบทดสอบความคิดเห็นมีความถูกต้องเหมาะสมและมีคุณภาพ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าการเขียนข้อคำถามแต่ละประเด็นควรเขียนให้กระชับและชัดเจนมากขึ้น

3.7 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เมื่อดำเนินการสอนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการเสร็จสิ้น

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3. ขั้นตอนทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังรายละเอียดต่อไปนี้

1 ขั้นก่อนการทดลอง

1.1 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้ว ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 คาบเรียน

1.2 ตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบก่อนเรียน

2. ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

ดำเนินการทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการสอน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 10 แผน ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน ไม่รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ขั้นตอนหลังการทดลอง

3.1 ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แต่สลับข้อและสลับตัวเลือกแล้ว ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 1 คาบเรียน

3.2 ตรวจสอบให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบหลังเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

3.3 ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3.4 บันทึกผลการทำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการทดลองดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Samples t-test) (ลิวัน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538 : 73)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ยรายข้อ (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ของ Best (1997 : 190, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 107- 108)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	p
ก่อนเรียน	37	40	17.73	3.44	11.82	0.00
หลังเรียน	37	40	26.97	5.56		

จากตารางที่ 8 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (Mean = 26.97, SD = 5.56) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (Mean = 17.73, SD = 3.44) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
1. กิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอน และมีเป้าหมายในการเรียนรู้	4.11	0.70	เห็นด้วยมาก	3
2. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.08	0.76	เห็นด้วยมาก	4
3. กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม	4.14	0.59	เห็นด้วยมาก	2
4. กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.16	0.60	เห็นด้วยมาก	1
5. กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงศักยภาพ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่	4.08	0.76	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.11	0.49	เห็นด้วยมาก	(3)

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ ที่
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้				
6. การจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน	4.16	0.93	เห็นด้วยมาก	2
7. การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้	4.16	0.93	เห็นด้วยมาก	2
8. บรรยากาศในชั้นเรียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรของครู ทำให้นักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	4.19	0.62	เห็นด้วยมาก	1
9. บรรยากาศในชั้นเรียนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน	4.11	0.70	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.16	0.66	เห็นด้วยมาก	(1)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้				
10. นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล	4.19	0.62	เห็นด้วยมาก	1
11. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม	4.11	0.77	เห็นด้วยมาก	3
12. นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.16	0.93	เห็นด้วยมาก	2
13. นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะการคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	4.03	0.80	เห็นด้วยมาก	4
รวม	4.12	0.58	เห็นด้วยมาก	(2)
ภาพรวมทุกด้าน	4.13	0.52	เห็นด้วยมาก	

จากตารางที่ 9 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก (Mean = 4.13, SD = 0.52) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน ซึ่งเรียงลำดับ ดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง คือ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ (Mean = 4.16, SD = 0.66) ลำดับที่สอง คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ (Mean = 4.12, SD = 0.58) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Mean = 4.11, SD = 0.49) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง บรรยากาศในชั้นเรียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรของครู ทำให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน (Mean = 4.19, SD = 0.62) ลำดับที่สอง การจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน และการจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (Mean = 4.16, SD = 0.93) และลำดับสุดท้าย บรรยากาศในชั้นเรียนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน (Mean = 4.11, SD = 0.70)

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และคิดอย่างมีเหตุผล (Mean = 4.19, SD = 0.62) ลำดับที่สอง นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Mean = 4.16, SD = 0.93) และลำดับที่สาม นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม (Mean = 4.11, SD = 0.77)

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรกดังนี้ ลำดับที่หนึ่ง กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Mean = 4.16, SD = 0.60) ลำดับที่สอง กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม (Mean = 4.14, SD = 0.59) และลำดับที่สาม กิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอน และมีเป้าหมายในการเรียนรู้ (Mean = 4.11, SD = 0.70)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs or Non Designs) ทดลองแบบกลุ่มเดียว มีการทดสอบก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (The One Group Pretest Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนประจันตราษฎร์บำรุง อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปราจีนบุรี นครนายกที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 37 คน ซึ่งได้โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 10 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.26 – 0.79 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.30 – 0.71 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 13 ข้อ สามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ สามารถ อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อน การจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีขั้นตอนที่ชัดเจน และเป็นระบบ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (สร้างศรัทธา) เป็นขั้นที่ครูต้องสร้างสัมพันธภาพที่ดีและแสดงถึงความเป็น กัลยาณมิตรต่อผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยเริ่มจากการสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนที่ช่วยให้ นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ โดยการจัดวางผังที่นั่งในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตาม ความสมัครใจ และมีมุมสำหรับจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียน ให้นักเรียนเกิดความสนใจและใช้ เป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้า ซึ่งในคาบแรกนักเรียนอาจยังไม่ให้ความสนใจในการเรียนรู้มากนัก ผู้วิจัยจึงใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น บัตรข้อความ วิดิทัศน์ ประกอบการจัดการเรียน การสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจ

ทั้งนี้ต้องมีวิธีการเพื่อตรวจสอบความคิดความสามารถของนักเรียนก่อนสอน ซึ่งผู้วิจัยใช้ การตั้งคำถามเพื่อทดสอบความรู้ของนักเรียน พร้อมทั้งให้คำชมเชย รางวัล เมื่อนักเรียนสามารถตอบ คำถาม ที่กำหนดได้ เป็นการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งเมื่อครูได้เสริมแรง และสร้างแรงจูงใจแล้วนั้น นักเรียน แสดงพฤติกรรมตอบสนองที่ดี ยอมรับ และแสดงความกระตือรือร้น มีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูจะเริ่มจากการเสนอสาระสำคัญของบทเรียน และการร่วมกัน นำเสนอผลการคิด ซึ่งผู้วิจัยจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดมุมมองที่หลากหลาย จากการเรียนรู้ผ่านสื่อ การสอน โดยใช้บัตรข้อความ รูปภาพ วิดิทัศน์ ประกอบการจัดการเรียนรู้ เพื่อฝึกทักษะการสังเกต และการตั้งคำถาม ทำให้นักเรียนเกิดมุมมองในการนำเสนอสาระสำคัญที่หลากหลาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจะ คอยอธิบายให้คำแนะนำนักเรียนเป็นการชี้แนวทางในการฝึกสังเกต และรู้จักตั้งคำถามจากเนื้อหาที่ เรียน ช่วยทำให้นักเรียนจะเกิดความสนใจที่จะค้นคว้า

ซึ่งในขั้นที่ 2 นี้ผู้วิจัยจะทำหน้าที่เป็นคนคอยแนะนำแหล่งวิทยากร แหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ที่หลากหลาย ให้นักเรียนภายในกลุ่มช่วยกันศึกษาค้นคว้า รวบรวม

ข้อมูล ความรู้อย่างเป็นระบบ สามารถเลือกสรรข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น โดยสิ่งสำคัญในขั้นนี้คือ ครูต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการและนำเสนอผลการคิด ซึ่งผู้วิจัยใช้การกระตุ้นเพื่อฝึกให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยกำหนดประเด็นปัญหาและให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันจากข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า ทั้งนี้ อาจเกิดความแตกต่างทางความคิด ผู้วิจัยจะคอยดูแล ชี้แนะ ให้บรรยากาศในการอภิปรายเป็นไปได้อย่างราบรื่น เพื่อให้นักเรียนนำเสนอผลการอภิปรายของตนเอง และสรุปข้อมูลความคิดของกลุ่มได้

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนต้องร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้ที่ได้แต่ละประเด็น โดยผู้วิจัยจะดำเนินการวัดและประเมินผลจากการสังเกต การตอบคำถาม และพฤติกรรมกลุ่ม ทั้งนี้ นักเรียนอาจจะยังไม่สามารถตอบคำถามได้ชัดเจน ไม่ค่อยสมเหตุสมผล ในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงต้องชี้แนะและอธิบายเพิ่มเติม

จากการสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดีเพียงช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ กล่าวคือ มีนักเรียนบางส่วนที่ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมาย ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อาจจะต้องใช้เวลามากขึ้น และไม่ได้ประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงต้องคอยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด เพิ่มกติกาข้อตกลงเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ทั้งนี้จากขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการข้างต้น เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สร้างให้นักเรียนเกิดความศรัทธาในกระบวนการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรที่ดี สามารถไว้วางใจและเป็นที่พึ่งได้ รวมทั้งมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ที่จะใช้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการฝึกคิดอย่างมีระบบ สามารถคิดพิจารณาในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่กำหนดได้อย่างเหมาะสมตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งการสร้างศรัทธา และความเป็นกัลยาณมิตรของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความคิดและปัญญาไปสู่วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่ประสบผลสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2531 : 85 - 88) ที่กล่าวว่า การที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรสามารถสร้างศรัทธา แรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนที่จะศึกษาบทเรียน จากนั้นจึงจะเพิ่มวิธีการพัฒนาความคิด การสร้างเสริมปัญญาด้วยวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อีกทั้ง จัดกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนใช้การคิดอยู่อย่างเสมอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกัน อย่างชัดเจน จนสามารถพัฒนาความคิดและปัญญาของตนเองได้

อนึ่งการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ กิจกรรมจะมุ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งยังมีการใช้กระบวนการกลุ่มที่ให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง

ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้รู้จักคิด เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรง ทั้งยังได้แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนมีการร่วมมือกันทำงานอย่างมีระบบตามขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุมาน อมรวิวัฒน์ (2530 : 96) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการเป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่เน้นการแก้ปัญหาเป็นเน้นการคิด การปฏิบัติจริงเป็นหลักใหญ่ และสอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แคมมณี (2544 : 87) ที่อธิบายว่า หลักโยนิโสมนสิการทำให้เกิดการคิดเป็น เป็นความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัยสืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเองเข้าไปจับหรือครอบคลุม ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา ถือเป็นองค์ประกอบภายในที่มีความเกี่ยวข้องข้องกับการฝึกใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดอย่างวิเคราะห์

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของจันจิรา ผึ้งพงษ์ (2558 : 82) ที่พบว่าความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณ หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนัท อู้น้อย (2558 : 72) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแนวโน้มนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ในทุกด้าน โดยด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นมากที่สุด คือ ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เห็นด้วยน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ เป็นด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นเป็นลำดับที่หนึ่ง การที่ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน มีบุคลิกภาพน่าเชื่อถือ พูดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส และยังส่งเสริมวิธีคิดที่เน้นการสร้างศรัทธา ผู้สอนถ่ายทอดความรู้โดยอาศัยความเป็นกัลยาณมิตร นักเรียนจึงรู้สึกเป็นกันเอง ทำให้การเรียนรู้เต็มไปด้วยความสนุกสนาน นักเรียนมีความสุขกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เสนอความคิดเห็น พร้อมทั้งเกิดประสบการณ์จากการเรียนรู้ และกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ ส่งผลให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันจิรา ผึ้งพงษ์ (2558 : 88) ที่พบว่า ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้ที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด โดยกล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส บรรยากาศห้องเรียนน่าเรียน สะอาด ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท อุตุน้อย (2558 : 78) ที่พบว่า ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ที่นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยกล่าวว่า บรรยากาศการเรียนรู้ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนนั้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดวางผังที่นั่งในรูปแบบกิจกรรมกลุ่ม และเปิดโอกาสให้นักเรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น มีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น

ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ เป็นด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นเป็นลำดับที่สอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนให้นักเรียนเกิดการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ ได้คิดเป็นขั้นตอน คิดมีเหตุผล และคิดก่อให้เกิดประโยชน์ ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่ม จึงทำให้นักเรียนทำงานเป็นระบบ ตลอดจนเกิดการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำความรู้มาใช้ในการกระบวนการคิดและแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากทักษะการคิด และการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของทศนา แคมมณี (2556 : 279) ที่ได้กล่าวว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะพัฒนาทักษะในการคิด การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท อุตุน้อย (2558 : 77) ที่พบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นว่า นักเรียนสามารถเลือกและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหามาสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นด้านที่นักเรียนมีความคิดเห็นเป็นลำดับที่สาม การที่ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนที่มีลำดับขั้นตอนหลายขั้นตอน จึงอาจทำให้นักเรียนบางคนเกิดความสับสนบางขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรม แต่ทั้งนี้อาจมีข้อจำกัดด้วยเรื่องเวลา ประกอบกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะเป็นกระบวนการกลุ่ม อีกทั้งยังเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ใช้ความสามารถกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนบางคนยังขาดประสบการณ์หรือความรู้เดิมในเรื่องที่เรียน อาจทำให้ลงมือค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และจัดลำดับข้อมูลได้ไม่ทันตามเวลาที่กำหนด จึงอาจทำให้นักเรียนบางคนเบื่อหน่ายได้ ซึ่งการนำเสนอข้อมูล ความรู้ ควรนำเสนอข้อมูลจากเนื้อหาที่ง่ายก่อนเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในกระบวนการคิด

ในเนื้อหาอื่น ๆ ที่ยากขึ้นต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2556 : 33 -34) ที่อธิบายว่าในการเรียนควรเรียนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือรู้เห็นอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก หรือยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจ จากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็ให้เรียนด้วยของจริง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง การเรียนการสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี หลักการนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนัท อู๊ดน้อย (2558 : 78) ที่พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ได้เน้นให้นักเรียนได้ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม มีการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องอื่น ๆ ต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สูงขึ้น และ มีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ดังผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงถือว่าเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ครูจำเป็นต้องตระหนักถึงการสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ เน้นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีและแสดงความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน โดยทั้งครูและนักเรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ตีรุ่มกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิด และส่งเสริมให้ได้แสดงออกทางความคิดได้อย่างเต็มที่
2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้นั้น ควรนำเนื้อหาที่ง่าย หรืออยู่ในความสนใจของนักเรียนมาใช้เป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในกระบวนการคิด ช่วยกระตุ้นความสนใจ และการฝึกคิดของนักเรียนให้เพิ่มมากขึ้น
3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนชัดเจน ครูต้องแนะนำ และอธิบายวิธีการศึกษาตามขั้นตอนของการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ให้ชัดเจนก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม

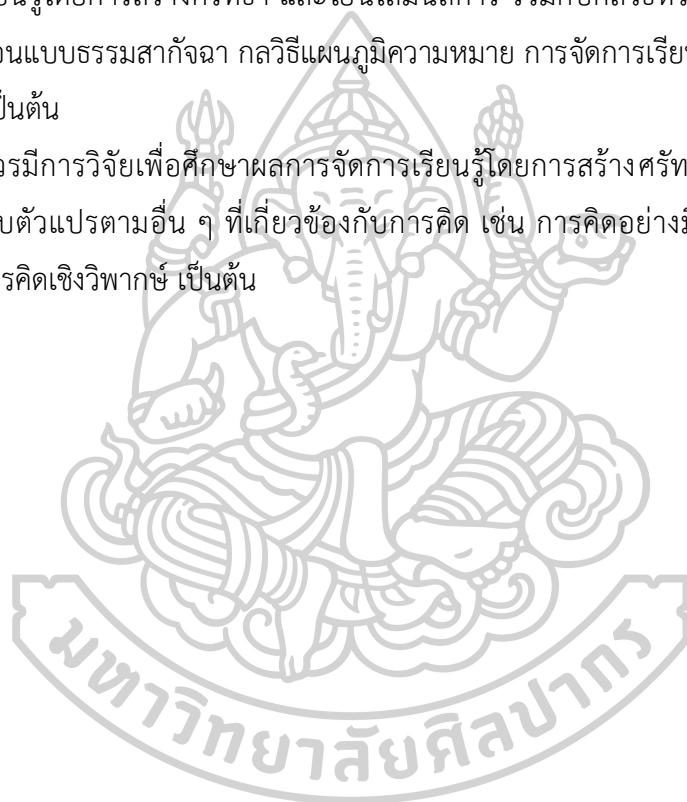
4. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีรายละเอียดหลายขั้นตอน ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในด้านเวลาที่เหมาะสม ครูควรจัดการเรียนการสอนให้มีคาบคู่ เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาในการอ่านและตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. ครูควรมีทักษะในการกำหนดปัญหา และควรเน้นการตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัย และศักยภาพของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ร่วมกับกลวิธีหรือวิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น วิธีการสอนแบบธรรมสภาัจฉา กลวิธีแผนภูมิความหมาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ SQ3R เป็นต้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อทดลองกับตัวแปรตามอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคิด เช่น การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดเชิงวิพากษ์ เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรรณิการ์ พวงเกษม. (2534). **ปัญหาและกลวิธีการสอนภาษาไทยในโรงเรียนประถมศึกษา**.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). **คู่มือการสร้างเครื่องมือวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2546). **การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์คุรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานวิชาการ. (2542). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น**

ศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). **แนวทางการอ่านวรรณคดีและ**

วรรณกรรม เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร : สถาบันภาษาไทย สำนักงานวิชาการและมาตรฐาน

การศึกษา.

_____. (2550). **แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

_____. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

_____, สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้**

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัมพูชนาฏ เปรมกมล และบรรเทา กิตติศักดิ์. (2526). **การพินิจวรรณคดีมรดกเฉพาะเรื่อง**.

พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

กุสุมา รัชชมณี. (2547). **วรรณสารวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : แม่คำผาง.

_____. (2549). **การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : มุลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2522). **วรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ขวัญชนก นัยจรรย์. (2551). “ผลของการใช้แบบการสอนด้วยวิธีวิจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่
3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- คมสินธุ์ ต้นสินนท์. (2561). “การจัดการเรียนรู้ตามหลักโยนิโสมนสิการในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหอวัง ปทุมธานี ตำบลสวนพริกไทย อำเภอเมืองปทุมธานี
จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จันจิรา ผึ้งพงษ์. (2558). “การพัฒนาความสามารถในการดูอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้
ตามแนวโยนิโสมนสิการสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จารุวรรณ เทียนเงิน. (2547). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพินิจวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์กับวิธีการสอนแบบปกติ.”
วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตรลดา แสงปัญญา. (2555). **ประมวลสาระชุดวิชา สาระศิลปะและวิถีชีวิตทางวิชาภาษาไทย
หน่วยที่ 1 – 4 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี :**
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จุฬาลักษณ์ คชาชัย. (2557). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- ชลธิชา หอมฟูง. (2557). “การพัฒนารูปแบบการสอนวรรณคดีไทยโดยประยุกต์ใช้ोरิยส์จส์เพื่อส่งเสริม
ความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ของนักศึกษา
ระดับปริญญาบัณฑิต.” วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการ
สอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัตสุณีย์ สีนธุสิงห์. (2550). **วรรณคดีทัศนศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :** โครงการเผยแพร่ผลงาน
วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคณะ. (2520). **ระบบสื่อการสอน**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). **การสอนภาษาไทยขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : เมธีทิพย์
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ และประภาศรี สีหอำไพ. (2520). **ภาษาไทยสำหรับสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดนยา วงศ์ธนะชัย. (2542). **การอ่านเพื่อชีวิต**. พิษณุโลก : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ดวงรัตน์ สบายยิ่ง. (2549). “การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ถนิมรักษ์ ชูชัยมงคล. (2557). “การศึกษาลักษณะพฤติกรรมการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2528). **หลักการวิจารณ์วรรณคดี**. นครศรีธรรมราช : โครงการตำราและเอกสารวิชาการ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.
- ทิตนา เขมมณี. และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ทิตนา เขมมณี. (2556). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธันท์ อู๋น้อย. (2558). “ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธเนศ เวศร์ภาดา. (2543). **ทะเลปัญญา**. กรุงเทพมหานคร : ศยาม
- ธีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ. (2549). **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บันลือ พลกษะวัน. (2557). **แนวพัฒนาการอ่านเร็ว - คิดเป็น**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, หม่อมหลวง. (2543). **วิเคราะห์สวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3.

กรุงเทพมหานคร : ศยาม.

_____. (2518). **แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บัณฑิตการพิมพ์.

เบญจวรรณ ปรากฏประเสริฐ. (2553). “การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคม

ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปริญญา ปันสุวรรณ. (2553). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วรรณคดีไทย ของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ว 2 กับแบบปกติ.”

วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ประเทิน มหาจันทร์. (2530). **การสอนอ่านเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2545). **กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1-3) เล่ม 2**.

กรุงเทพมหานคร : ประสานมิตร

ประภาศรี สีอำไพ. (2535). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2550). **วัฒนธรรมทางภาษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปัญญา อ.โพธิ์ทอง. (2552). “การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา

และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและ

การนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต). (2533). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**.

กรุงเทพมหานคร มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมนี (ประยูร ธรรมจิตโต). (2541). **ข้อฟ้าแห่งความรู้**. กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ.

พระธรรมโกศาจารย์. (2549). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยูร ปยุตโต). (2551). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพมหานคร : ศยาม.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.**

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย.

_____ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). **พุทธวิธีในการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

พระมหาสุรศักดิ์ มุ่งซ้อนกลาง. (2557). “การศึกษาผลการเรียนรู้และการคิดแบบคุณโทษและทางออก เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พวงเล็ก อุดระ. (2539). **วิธีการสอนวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร :สำนักทดสอบทางการศึกษา และจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

เพ็ญพิชชา มั่นคง. (2554). “การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลการเรียนรู้

เรื่อง พลเมืองดีของสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนว

โยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 3.

นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

_____. (2558). **วิธีวิจัยทางการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แม่ammaส ขวลิต. (2537). “งานเขียนเก่า ๆ ของไทยเอนเด็กวัยรุ่นทำเหม็น” **สกุลไทยรายสัปดาห์,**

: 97 - 98.

ยุรฉัตร บุญสนิท. (2544). “ปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในยุคปฏิรูปการศึกษา.”

ภาษาและหนังสือ 32, 3 (เมษายน) : 56 - 60.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.** พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

รุ่งลาวัล ละครอำคา (2558). “รูปแบบการเรียนการสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ : เส้นทางแห่ง

ปัญญาเพื่อการพัฒนาครูและศิษย์.” **วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัย**

ราชภัฏมหาสารคาม, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2(4) (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม) : 19 - 28.

- รัตน์ชัย สัจจพันธ์. (2544). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ธารปัญญา.
- _____. (2549). **ภาษาสองสังคม วรรณคดีสองชีวิต**. “ภาษาสองสังคม วรรณคดีสองชีวิต”.
ธเนศ เวศร์ภาดา, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : แชนพอร์ พรินต์ติ้ง : 21 - 46.
- _____. (2555). **ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2539). **เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- ลักขณา สรีวัฒน์. (2549). **การคิด**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- วรเวทย์พิสิฐ, พระ. (2534). **วรรณคดีไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ภาษาและวรรณคดีไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิภา กงกะนันทน์. (2556). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิมลศิริ ร่วมสุข. (2522). **การสอนภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย
และภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน.
- ศรีวีไล ดอกจันทร์. (2528). **ทฤษฎีและปฏิบัติการวรรณคดีศึกษา**. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____. (2529). **การสอนวรรณคดีและวรรณกรรมไทย**. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2563). **คำสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ
O-NET ม.6 จำแนกรายมาตรฐานการเรียนรู้ระดับประเทศ ปีการศึกษา 2562**.
เข้าถึงเมื่อ 26 พฤษภาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <http://www.niets.or.th>
- สมถวิล วิเศษสมบัติ. (2536). **วิธีการสอนภาษาไทยมัธยมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูพระนคร.
- สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2555). **การคิดวิจารณ์ญาณ : การใช้หลักตรรกะเพื่อการตัดสินใจเลือก**.
นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2558). **ธรรมะกับกระบวนการศึกษา**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมาคมครูภาษาไทย. (2544). “พระบรมราชาบาท.” **สารภาษาไทย 1**, 1 (กรกฎาคม - กันยายน) : 6.

- สังเวียน จรเกษ. (2555). “การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ศึกษาศาสตร์) ระดับมัธยมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สาธิต จันทรวินิจ. (2558). **สถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2533). **วรรณคดีเกี่ยวกับชนบประเพณี**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทย และภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน
- สิทธา พินิจภูวดล. (2515). **วิธีสอนวรรณคดี**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิทธา พินิจภูวดล และนิตยา กาญจนะวรรณ. (2520). **ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : ดวงกมล.
- สิริพัชร์ เจริญวิโรจน์. (2552). **ภาษาไทยสำหรับครูประถมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุจรีต เพียรชอบ. (2541). **การพัฒนาการสอนภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจรีต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์มพรรย์. (2538). **วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุดาพร ไชยะ. (2552). **การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. ฉะเชิงเทรา : คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2525). **วรรณคดีวิเคราะห์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุนน อมรวินวัฒน์. (2530). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์
- _____. (2531). **คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- _____. (2535). **สมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริพร อนุศาสนนันท์. (2554). **การวัดและการประเมินในชั้นเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2541). **คิดเป็นทำเป็นตามแนวพุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด.
- องอาจ ไร่ไธม. (2555). **วรรณคดีศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ทริปปี้ล กรุ๊ป จำกัด.
- อนูมานราชชน, พระยา. (2546). **การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์**. กรุงเทพมหานคร : ศยาม.

อัจฉิมา เกิดผล. (2536). **กิจกรรมการเรียนรู้การสอนวรรณคดีไทยในโรงเรียนมัธยม : จะสอนภาษาไทยให้สนุกได้อย่างไร.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉิรา ชีวพันธ์. (2541). **คู่มือการสอนภาษาไทย กิจกรรมเล่นประกอบการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

อิงอร สุพันธ์วิวัฒน์. (2554). **วรรณกรรมวิจารณ์ : ร้อยกรองปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

อิงอร สุพันธ์วิวัฒน์ และคณะ. (2555). **ภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ชุดฝึกอบรมครู.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Gagne, R. M. (1985). **The conditions of learning and theory of instruction.** Japan : CBS College Publishing.

Nhat Hanh, Thich. (1998). **The Heart of the Buddha's Teaching.** New York : Broadway Books.

Rahula, Walpola Sri. (1967). **What the Buddha Taught.** Bedford : Gordon Fraser Gallery.

สัมภาษณ์

เกรียงไกร วิลามาต. (2563, 29 เมษายน). **ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร อำเภอมาบตาพุด จังหวัดระยอง. สัมภาษณ์.**

จิรสุดา เปลี่ยนสมัย. (2563, 11 มกราคม 2563). **อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย (ระดับมัธยมศึกษา) โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์.**

วัชรินทร์ ฐิตรัตน์ภรณ์. (2563, 26 พฤษภาคม). **ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนวัดรางบัว แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. สัมภาษณ์.**

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

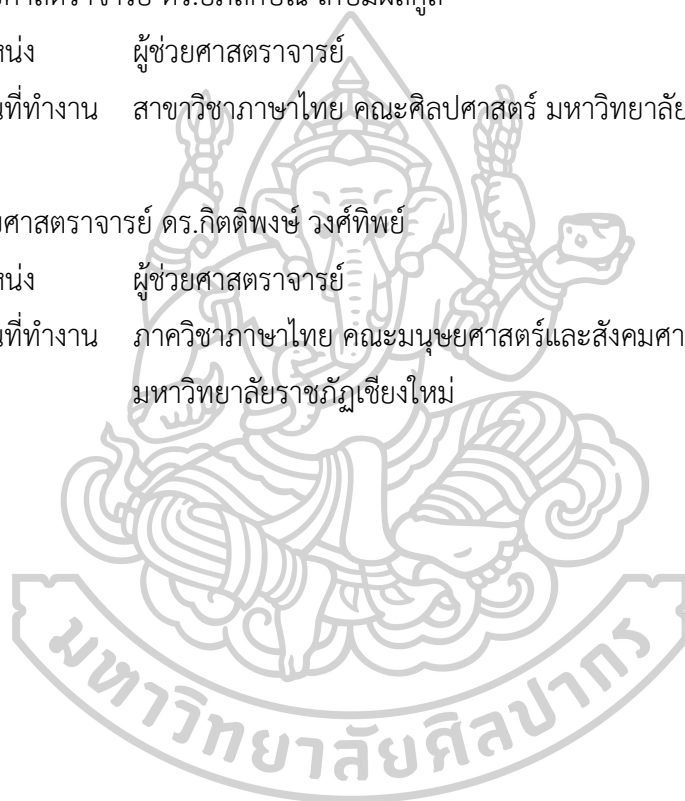
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

.....

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาจรณคดีไทย
3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ

แผนการจัดการเรียนรู้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3	ชื่อ-สกุล นายจรัสศักดิ์ ขวัญสุข	รายวิชา พื้นฐาน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	รหัส ท33101
วิชา ภาษาไทย	ภาคเรียนที่ 1	ปีการศึกษา 2563
เรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบวรรณคดี เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา (ตอนที่ 2)		

มาตรฐานการเรียนรู้/ ตัวชี้วัด

มาตรฐานการเรียนรู้

ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่า และนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ตัวชี้วัด

ท 1.1 ม.4-6/4 คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน และประเมินค่าเพื่อนำความรู้ ความคิด ไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต

ท 5.1 ม.4-6/1 วิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์เบื้องต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนอธิบายลักษณะนิสัยตัวละครในเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ได้
2. นักเรียนวิเคราะห์ฉากและบทสนทนาของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ได้
3. นักเรียนระบุความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ได้
4. นักเรียนบอกวิธีการนำข้อคิดจากเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระสำคัญ

การศึกษาองค์ประกอบของวรรณคดีเป็นพื้นฐานที่ทำให้นักเรียนเข้าถึงคุณค่า และความงามของวรรณคดี ซึ่งจะต้องอาศัยการพินิจตัวละคร ฉาก และบทสนทนาของวรรณคดี เพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาของวรรณคดียิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้หรือข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

ความรู้

1. ตัวละครในเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา
2. ฉากและบทสนทนาของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา
3. ความรู้และข้อคิดจากเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

ทักษะ/ กระบวนการ

1. ทักษะการอ่าน
2. กระบวนการคิด
3. กระบวนการปฏิบัติงานกลุ่ม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. มีวินัย
2. ใฝ่เรียนรู้
3. มุ่งมั่นในการทำงาน
4. รักความเป็นไทย

ชิ้นงาน/ ภาระงาน (หลักฐาน ร่องรอยแสดงความรู้)

1. ใบงานที่ 3.1 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด” (กิจกรรมกลุ่ม)
2. ใบงานที่ 3.2 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด” (รายบุคคล)
3. แผ่นผังความคิดเรื่อง “ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา”

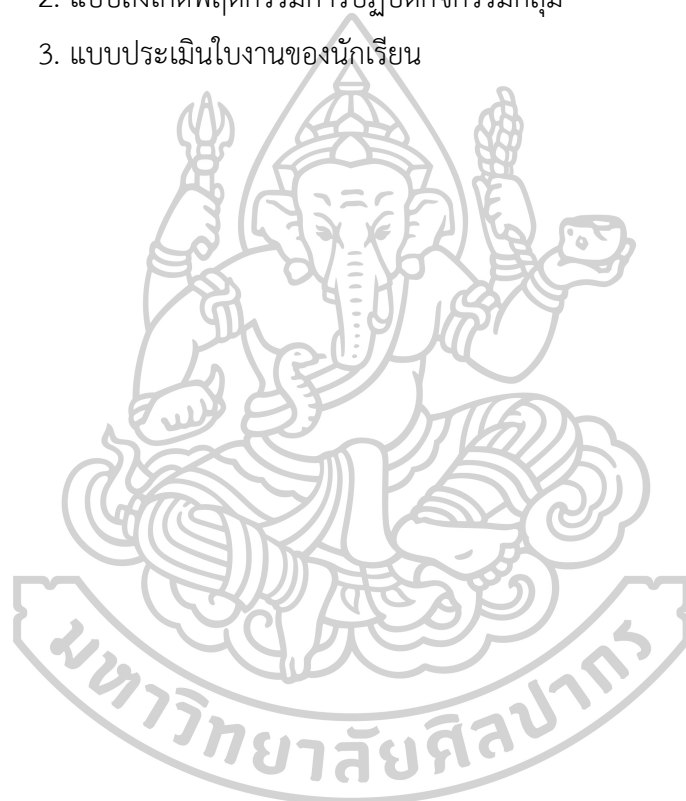
การวัดและประเมินผล

วิธีการวัดและประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน
2. สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
3. ประเมินใบงานของนักเรียน

เครื่องมือวัดและประเมินผล

1. แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน
2. แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
3. แบบประเมินใบงานของนักเรียน

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
	ระดับ 4 (ดีมาก)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ควรปรับปรุง)
1. ความมีวินัย		เข้าห้องเรียนตรงเวลา	เข้าห้องเรียนสายแต่ไม่เกิน 10 นาที	เข้าห้องเรียนสายเกิน 10 นาที
2. ใฝ่เรียนรู้	ซักถามเมื่อมีข้อสงสัยมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เรียนทุกครั้ง	ซักถามเมื่อมีข้อสงสัยแต่ขาดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เรียน 1-2 ครั้ง	ซักถามเมื่อมีข้อสงสัย แต่ขาดความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เรียน 3-4 ครั้ง	ไม่ซักถามเมื่อมีข้อสงสัยและไม่มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เรียน 5 ครั้งขึ้นไป
3. มุ่งมั่นในการทำงาน	ร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น ทุกครั้ง	ไม่ร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น 1-2 ครั้ง	ไม่ร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น 3-4 ครั้ง	ไม่ร่วมตอบคำถามและแสดงความคิดเห็น 5 ครั้งขึ้นไป
4. ความรับผิดชอบ		ตั้งใจทำงานและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ทุกครั้ง	ไม่ตั้งใจทำงานและไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย 1-2 ครั้ง	ไม่ตั้งใจทำงานและไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย 3 ครั้งขึ้นไป

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 12 - 14	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 9 - 11	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 6 - 8	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4 - 5	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
	ระดับ 4 (ดีมาก)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ควรปรับปรุง)
1. ความตั้งใจ	สมาชิกทุกคนตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 1 - 2 คนไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 3 - 4 คนไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 5 คนขึ้นไปไม่ตั้งใจปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
2. ความร่วมมือ	สมาชิกทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 1 - 2 คนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 3 - 4 คนไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม	สมาชิก 5 คนขึ้นไปไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม
3. ความมีวินัย	สมาชิกทุกคนร่วมกันทำงานอย่างมีระเบียบวินัย ไม่พูดคุยนอกเรื่อง	สมาชิก 1 - 2 คนไม่มีระเบียบวินัย พูดคุยนอกเรื่องระหว่างทำกิจกรรม	สมาชิก 3 - 4 คนไม่มีระเบียบวินัย พูดคุยนอกเรื่องระหว่างทำกิจกรรม	สมาชิก 5 คนขึ้นไปไม่มีระเบียบวินัย พูดคุยนอกเรื่องระหว่างทำกิจกรรม
4. ความรับผิดชอบ	สมาชิกทุกคนรับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างเต็มที่	สมาชิก 1 - 2 คนไม่รับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่ม	สมาชิก 3 - 4 คนไม่รับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่ม	สมาชิก 5 คนขึ้นไปไม่รับผิดชอบงานที่ตนเองได้รับมอบหมายจากกลุ่ม

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 13 - 16	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 9 - 12	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 5 - 8	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

เกณฑ์การประเมินใบงานของนักเรียน

รายการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน			
	ระดับ 4 (ดีมาก)	ระดับ 3 (ดี)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 1 (ควรปรับปรุง)
1. ความถูกต้อง	ตอบคำถามถูกต้องตรงประเด็นทุกหัวข้อ	ตอบคำถามไม่ถูกต้องไม่ตรงประเด็น 1-2 หัวข้อ	ตอบคำถามไม่ถูกต้องไม่ตรงประเด็น 3 หัวข้อ	ตอบคำถามไม่ถูกต้องไม่ตรงประเด็นมากกว่า 3 หัวข้อ
2. การใช้ภาษา	ใช้ภาษาได้เหมาะสม ถูกต้อง กระชับรัดกุม สื่อความได้ชัดเจนดีมาก	ใช้ภาษาได้เหมาะสม ถูกต้อง กระชับรัดกุม สื่อความได้	ใช้ภาษาได้เหมาะสม แต่สื่อความไม่ชัดเจน	ใช้ภาษาไม่เหมาะสม และสื่อความไม่ชัดเจน
3. ความสะอาด	สะอาดเรียบร้อย ตัวหนังสืออ่านง่าย	สะอาดเรียบร้อย มีการแก้ไขไม่เกิน 3 แห่ง ตัวหนังสืออ่านง่าย	มีการแก้ไข 4-6 แห่ง ตัวหนังสืออ่านยาก	มีการแก้ไขมากกว่า 6 แห่ง ตัวหนังสืออ่านยาก
4. ความตรงต่อเวลา		ส่งงานตรงตามเวลาที่กำหนด	ส่งงานช้ากว่ากำหนดแต่ไม่เกิน 5 วัน	ส่งงานช้ากว่ากำหนดเกิน 5 วันขึ้นไป

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 13 - 15	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 10 - 12	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 7 - 9	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4 - 6	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นนำ (สร้างศรัทธา)

(การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน, การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน)

1. ครูจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้เหมาะสม โดยการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับตัวละครสำคัญจากเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ให้นักเรียนได้ศึกษา และแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มตามกลุ่มเดิมที่ได้แบ่งไว้จากคาบเรียนที่แล้ว จากนั้นครูสร้างสัมพันธภาพที่ดีและแสดงถึงความ เป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน ปฏิบัติตนให้มีบุคลิกภาพ น่าเชื่อถือ ส่ารวม พุดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใสในการสนทนากับนักเรียน

(การนำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ)

2. ครูเขียนแถบประโยคเหตุการณ์สำคัญของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอน ขุนช้างถวายฎีกาให้นักเรียนร่วมกันจัดลำดับ จากนั้นให้นักเรียนเล่าเรื่องย่อจากแถบประโยคเหตุการณ์ต่อ ๆ กัน เพื่อเป็นการทดสอบความรู้ของนักเรียน และเร้าความสนใจให้อยากเรียนรู้ จากนั้นเชื่อมโยงเข้าสู่บทเรียน

ขั้นสอน

(การเสนอปัญหาสาระสำคัญของบทเรียน)

3. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงตัวละครที่ปรากฏในเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน และพิจารณาถึงลักษณะนิสัยตัวละคร พร้อมทั้งเสนอหัวข้อประเด็นที่จะศึกษา เรื่อง การวิเคราะห์ตัวละคร ฉาก บทสนทนา

4. นักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นที่จะศึกษา เรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิดของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

(การแนะนำแหล่งข้อมูล, การฝึกรวบรวมข้อมูล)

5. นักเรียนตัวแทนกลุ่มรับใบความรู้เรื่อง “การศึกษาตัวละคร ฉากและบทสนทนา” แล้วร่วมกันศึกษาค้นคว้าตามประเด็นที่กำหนด เรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด

6. นักเรียนค้นคว้าข้อมูลจากใบความรู้เรื่อง “เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา” หนังสือเรียนวรรณคดีวิจักษ์ และป้ายนิเทศที่ครูจัดทำขึ้น ประกอบการศึกษาค้นคว้า

7. ครูแนะนำแหล่งข้อมูลเรื่อง ตัวละคร ฉากและบทสนทนาของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา เพิ่มเติมจากหนังสือวรรณคดีศึกษา และหนังสือเล่าเรื่องขุนช้างขุนแผน เพื่อรวบรวมข้อมูลที่หลายหลากมาจัดให้เป็นระบบ

(การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ) (วิธีคิดแบบอริยสัจ)

8. นักเรียนตัวแทนกลุ่มจับสลากบัตรคำชื่อตัวละคร กลุ่มละ 1 ตัวละคร และอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน โดยวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

8.1 นักเรียนวิเคราะห์ความขัดแย้ง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครว่าเป็นปัญหาเรื่องใด และเกิดขึ้นระหว่างใคร (ทุกซ์)

8.2 นักเรียนวิเคราะห์สภาพปัญหาของตัวละครที่ได้ร่วมกันศึกษา ว่าปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุมาจากอะไร และส่งผลอย่างไรกับตัวละคร (สมุทัย)

8.3 นักเรียนร่วมกันค้นหาวิธีการที่ตัวละครใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าใช้วิธีการใด (มรรค)

8.4 นักเรียนร่วมกันพิจารณาวิธีการแก้ปัญหาของตัวละคร ว่าวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวส่งผลอย่างไรกับตัวละคร คิดว่าเหมาะสมหรือไม่ เพราะอะไร แล้วอภิปรายถึงปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาของตัวละคร ว่าให้แง่คิดในการดำเนินชีวิตอย่างไร (นิโรธ)

9. นักเรียนร่วมกันพิจารณาบทสนทนาที่ตัวละครใช้ในการสนทนา เพื่อเชื่อมโยงถึงการวิเคราะห์ลักษณะนิสัย พฤติกรรมของตัวละคร แล้วนำมาเปรียบเทียบกับกรดำเนินชีวิตประจำวัน ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะอะไร และพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิิตประจำวันได้อย่างไร

10. นักเรียนแต่ละกลุ่มพิจารณาฉากในเรื่องว่าปรากฏฉากใดบ้าง และมีลักษณะอย่างไร โดยพิจารณาจากการดำเนินเรื่องของตัวละคร

11. นักเรียนแต่ละกลุ่มบันทึกความรู้ลงในใบงานที่ 3.1 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด” แล้วร่วมกันสรุปความรู้เป็นแผนผังความคิดเรื่อง “ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิดของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา” ในกระดาษที่ครูเตรียมให้ เพื่อสรุปผลการคิดและนำเสนอหน้าชั้นเรียน

(การนำเสนอผลการคิด)

12. นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอผลการคิดของกลุ่ม โดยครูตรวจสอบความถูกต้องและอธิบายเพิ่มเติมตามแนวคำถามที่กำหนด

ขั้นสรุป

(การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน)

13. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้เรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิดของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา โดยการสุ่มถามนักเรียน 2 - 3 คน จากนั้นครูให้ข้อเสนอแนะและอธิบายเพิ่มเติม นักเรียนบันทึกความรู้ลงในใบงานที่ 3.2 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด”

(การวัดและประเมินผล)

14. ครูวัดและประเมินผลจากแผนผังความคิดกิจกรรมกลุ่ม และใบงานที่ 3.2 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด” รวมทั้งพิจารณาจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน ตามเกณฑ์ของแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน

สื่อ/ แหล่งการเรียนรู้

1. หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
2. ใบความรู้เรื่อง “การศึกษาตัวละคร ฉากและบทสนทนา”
3. ใบความรู้เรื่อง “เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา”
4. ใบงานที่ 3.1 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด”
5. ใบงานที่ 3.2 เรื่อง “การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด”
6. แถบประโยคเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง
7. บัตรคำชื่อตัวละครในเรื่อง

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

ผลการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

ปัญหาและอุปสรรค

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/ แนวทางแก้ไขและการพัฒนา

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....

ผู้สอน

(นายจรัสศักดิ์ ขวัญสุข)

...../...../.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียน

คำชี้แจง แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ครูประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่ระบุไว้ และใส่คะแนนในช่องให้คะแนนที่เห็นสมควรตามความเป็นจริง

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน				รวมคะแนน	ผลการประเมิน			
		ความมีวินัย	ใฝ่เรียนรู้	มุ่งมั่นในการทำงาน	ความรับผิดชอบ		ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1										
2										
3										
4										
5										
...										

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 12 - 14	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 9 - 11	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 6 - 8	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4 - 5	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

หมายเหตุ : นักเรียนต้องได้คะแนนรวม 5 คะแนนขึ้นไป และได้รับคะแนนอย่างน้อย 1 คะแนนในแต่ละประเด็นการประเมิน จึงจะถือว่าผ่านการประเมินครั้งนี้

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(นายจิรศักดิ์ ขวัญสุข)

...../...../.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

คำชี้แจง แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ครูประเมินพฤติกรรมการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่ระบุไว้ และใส่คะแนนในช่องให้คะแนนที่เห็นสมควรตามความเป็นจริง

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน				รวมคะแนน	ผลการประเมิน			
		ความตั้งใจ	ความร่วมมือ	ความมีวินัย	ความรับผิดชอบ		ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1										
2										
3										
4										
5										
...										

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 13 - 16	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 9 - 12	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 5 - 8	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

หมายเหตุ : นักเรียนต้องได้คะแนนรวม 5 คะแนนขึ้นไป และได้รับคะแนนอย่างน้อย 1 คะแนนในแต่ละประเด็นการประเมิน จึงจะถือว่าผ่านการประเมินครั้งนี้

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(นายจิรศักดิ์ ขวัญสุข)

...../...../.....

แบบประเมินใบงานของนักเรียน

คำชี้แจง แบบประเมินใบงานนี้ สร้างขึ้นเพื่อให้ครูประเมินชิ้นงานของนักเรียน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่ระบุไว้ และใส่คะแนนในช่องให้คะแนนที่เห็นสมควรตามความเป็นจริง

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน				รวมคะแนน	ผลการประเมิน			
		ความถูกต้อง	การใช้ภาษา	ความสะอาด	ความตรงต่อเวลา		ดีมาก	ดี	พอใช้	ควรปรับปรุง
1										
2										
3										
4										
5										
...										

ข้อสังเกตเพิ่มเติม

.....

.....

ระดับคุณภาพ/ การวัดผลประเมินผล

คะแนน 13 - 15	มีระดับคะแนนเป็น 4	หมายถึง ดีมาก
คะแนน 10 - 12	มีระดับคะแนนเป็น 3	หมายถึง ดี
คะแนน 7 - 9	มีระดับคะแนนเป็น 2	หมายถึง พอใช้
คะแนน 4 - 6	มีระดับคะแนนเป็น 1	หมายถึง ควรปรับปรุง

หมายเหตุ : นักเรียนต้องได้คะแนนรวม 5 คะแนนขึ้นไป และได้รับคะแนนอย่างน้อย 1 คะแนนในแต่ละประเด็นการประเมิน จึงจะถือว่าผ่านการประเมินครั้งนี้

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

(นายจรัสศักดิ์ ขวัญสุข)

...../...../.....

รายละเอียดเนื้อหาสาระ

ตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้ที่แสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง ผู้อ่านจะตีความเอาเองว่าตัวละครมีศีลธรรม จรรยาและอารมณ์อย่างไร จากการแสดงออกด้วยบทสนทนาและการกระทำที่เรียกว่าบทบาท

ตัวละครจะเป็นสัตว์หรือสิ่งของก็ได้ตามแต่ผู้ประพันธ์กำหนด เช่น ลิง ในเรื่องรามเกียรติ์ ม้านิลมังกร ในเรื่องพระอภัยมณี นิกกับพิมเป็นสุนัข ตัวละครเป็นสิ่งของ เช่น ผ้าซีริว จากเรื่อง การผจญภัยของผ้าซีริว ภาพโปสเตอร์ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนในเรื่อง “เด็กหัวซีริวเกี่ยวกับกระดาษ ห่อหนังสือ” ของ ศิลา โคมฉาย

การสร้างลักษณะนิสัยตัวละคร ผู้แต่งจะเป็นผู้สร้างโดยเป็นผู้กำหนดชื่อ รูปร่างหน้าตา เพศ วัย ลักษณะนิสัยใจคอ บุคลิกภาพ บทบาท และโชคชะตาให้ตัวละคร ผู้อ่านจะสร้างภาพตัวละครในใจ ตาม คำบรรยายและบทบาทที่ผู้ประพันธ์กำหนด ตัวละครบางตัวราวกับมีชีวิตจริง เช่น นางวันทอง ขุนแผน แม่พลอย

การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละคร แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. ตัวละครที่มีลักษณะเดียว คือ ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยเพียงอย่างเดียวคงที่ตลอดทั้งเรื่อง ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลยแม้สถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม เช่น มุ่งบำเพ็ญทานบารมีอย่างพระเวสสันดร หรืออิจฉาวิชาตลอดเวลา เช่น นางอีในเรื่องปลาบู่ทอง หรือชื่อสัตย์และจงรักภักดี เช่น นางสีดา

2. ตัวละครหลายลักษณะ คือ ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและอารมณ์ความรู้สึก นึกคิดอย่างสมเหตุสมผล ตัวละครประเภทนี้จะมีหลากหลายความคิดและอารมณ์ มีทั้งความดีความชั่ว ในตัวเอง ซึ่งเป็นลักษณะคล้ายกับคนจริง ๆ ตัวอย่างเช่น นวนิยายเรื่อง คำพิพากษา ฟักเป็นคนดี บวชเณรมีจริยาวัตรน่าเลื่อมใส แต่ฟักสงสารพ่อจึงสึกออกมาช่วยพ่อทำงานเป็นภารโรง ถูกเกณฑ์ทหารจากบ้าน ไปสองปี กลับมาพ่อได้สมทรวงผู้หญิงสติไม่ดีเป็นเมีย เมื่อพ่อตายฟักเริ่มมีความขัดแย้งกับสมทรวง ขัดแย้งกับตนเองและชาวบ้านรอบข้าง การกินเหล้าจึงเป็นทางออกของฟัก และก็ทำให้ฟักเสื่อมเสียลงทุกที ๆ สุดท้ายจบลงด้วยความตาย

ตัวละครในวรรณคดีไทยที่เป็นตัวละครหลายลักษณะ เช่น นางวันทอง มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามสิ่งแวดล้อม และมีพัฒนาการด้านความรู้สึกนึกคิดตามวัยที่สูงขึ้น วันทองเมื่อเป็นเด็ก เก่งการฝีมือ งานบ้านการเรือน เมื่อโตเป็นสาวแต่งงานกับชายคนรัก เป็นเมียที่ดี เมื่อเป็นแม่นางพยายามทำหน้าที่แม่ให้ดีที่สุด มีคารมจัดจ้านเมื่อคราวที่ทะเลาะกับนางลาวทองและตัดพ้อต่อว่า

ขุนแผนอย่างไม่ลดละ ครั้นแก่ตัวลงนางเยือกเย็นมีเหตุผลมากขึ้น พระไวยฯ ลักพาตัวนางไปให้ขุนแผน นางวันทองทัดทานอย่างมีเหตุผล แต่พระไวยฯ ไม่ฟังคำทัดทานของนางวันทองจึงพบกับชะตากรรมที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ตัวละครหลายลักษณะบรรยายได้ยากกว่าตัวละครที่มีลักษณะเดียว และตัวละครหลายลักษณะชวนให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่อง เพราะมีบุคลิกภาพใกล้เคียงกับชีวิตคนจริง ๆ ในสังคม

การสร้างตัวละครให้มีน้อยลักษณะ หรือหลายลักษณะมาน้อยเพียงใด ย่อมแล้วแต่หน้าที่ของตัวละครเหล่านั้นในโครงเรื่อง เช่น ในนวนิยายประเภทนักสืบ การผจญภัยหรือตลกขบขัน แม้เป็นตัวละครเอกก็มักจะมีลักษณะเดียว เช่น เซอร์ล๊อค โฮล์มส์ ไม่จำเป็นต้องมีหลายลักษณะ เหมือนแม็คเบ็ธ หรือ แฮมเล็ต พล นิกร กิมหงวน แม้จะเป็นตัวละครลักษณะเดียว แต่ก็สร้างความหรรษาให้แก่ผู้อ่านได้ดี

การศึกษาตัวละครผู้ศึกษาต้องพิจารณาวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละคร ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีต่อเนื้อเรื่อง ความสมจริงของบทบาท พฤติกรรมของตัวละครตามธรรมชาติของมนุษย์ ตามฐานะของสังคมและมีสติปัญญาเพียงใด รวมถึงผู้แต่งกำหนดบทบาทของตัวละครได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ในเรื่องเพียงใด ตัวละครนั้น ๆ มีบทบาทหน้าที่พฤติกรรมที่ประทับใจผู้อ่านเพียงใด มีกลวิธีในการสร้างและรักษานิสัยตัวละครได้ดีเพียงใด เป็นต้น

ฉาก

ฉาก คือ สถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนบรรยากาศ คือ ความรู้สึกจากสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เช่น กลิ่น เสียง แสง สี และสัมผัสอื่น ๆ ที่ช่วยก่อให้เกิดอารมณ์ หรือหยั่งเห็นในสภาพเหตุการณ์เด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น สายลมพัด เสียงนกร้อง แสงแดด กลิ่นควันทิช หรือเสียงแตรรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญในการพิจารณาคุณค่า

โดยทั่วไปนักเขียนสร้างฉากด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เช่น

- สร้างเหมือนจริง
- สร้างตามอุดมคติ
- สร้างในลักษณะของมณฑลศิลป์
- สร้างให้มีลักษณะเหนือจริง
- สร้างตามประเพณีนิยม

สร้างเหมือนจริง

การสร้างฉากให้เหมือนจริงผู้เขียนจำเป็นต้องมีความรู้ในทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา วิทยาศาสตร์ และธรรมชาติวิทยาอย่างพอเพียง มิฉะนั้นฉากที่สร้างออกมา ก็จะ

ผิดจากความเป็นจริง เช่น ให้นางเอกสวมเสื้อโค้ดถักร่ม เดินฝ่าหิมะอยู่ในมหานครลอนดอน กลางเดือนสิงหาคม หรือให้ผู้ร้ายถูกทုံးสมัยพม่าเผาอยุธยาใช้ปืน M.16 เป็นต้น

สร้างตามอุดมคติ

การสร้างฉากตามอุดมคตินั้นผู้เขียนจะสร้างฉากในลักษณะที่ตนเห็นว่าควรจะเป็น คือ มีลักษณะที่ดีกว่าที่เป็นอยู่จริง เช่น ฉากบ้านพักอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเมืองไทยมีห้องหนังสือ โดยเฉพาะ มีโทรทัศน์ใช้และประดับฝาผนังห้องต่าง ๆ ด้วยภาพเขียนหรือภาพพิมพ์ หากเป็นภาพชนบท ผู้สร้างฉากอาจกำหนดให้มีมู่บ้านหรือให้มีแม่น้ำลำคลองไหลผ่านหมู่บ้าน เป็นต้น เหล่านี้เป็นเพียงเสี้ยวของความจริง คือ เป็นความจริงเฉพาะถิ่นบางถิ่นเท่านั้น เพราะความเป็นจริงนั้นท้องถิ่นภาคกลางเองยังมีหลายหมู่บ้านที่ขาดน้ำทำการเกษตร การสร้างฉากเช่นนี้เรียกว่าสร้างตามที่ควรจะเป็นหรือน่าจะมี คือ ดีกว่าที่เป็นอยู่จริง นับเป็นการสร้างตามอุดมคติ

สร้างในลักษณะของมณฑลศิลป์

มณฑลศิลป์ในวรรณคดีเห็นจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การสร้างฉากมากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เราจะพบลักษณะของศิลปะตกแต่งทั้งที่เป็นสุนทรียลักษณ์ของภาษาและสุนทรียภาพของสิ่งอื่นได้โดยทั่วไป ในวรรณคดีไทยโบราณ โดยเฉพาะฉากภูมิประเทศทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เช่น การบรรยายภาพป่า ภาพสระน้ำ ซึ่งจะประกอบด้วยต้นไม้ ดอกไม้ และสัตว์ชนิดต่าง ๆ ทั้งสัตว์บก สัตว์น้ำ และสัตว์ปีก ในการบรรยายภูมิประเทศกวีมักจะคำนึงถึงความงามทั้งของภาษา และของธรรมชาติมากกว่าคำนึงถึงความเป็นไปได้ตามธรรมชาติ เช่น กวีจะเอ่ยชื่อพรรณไม้ พรรณสัตว์ต่าง ๆ มากมายที่มีเสียงสระคล้องจองกันบ้าง มีสัมผัสพยัญชนะบ้าง มีลักษณะชนิดและสีสันท่าง ๆ กันบ้าง เช่น น.ม.ส. บรรยายภาพปลาในแม่น้ำในบทชมปลาตอนหนึ่งที่มีชื่อปลาต่าง ๆ ดังนี้ ปลาโลมา ปลาลิ้นหมา ปลาลิ้นเสือ ปลาลิ้นควาย ปลาชี่ควาย ปลาหางควาย ปลาลิง ปลาชี่ลิง ปลาเสด็จ ปลาสุยมพร ปลาพรหมหนวดพราหมณ์ ปลาหมาแหงน ปลาจิ้มฟันจระเข้ ปลาเทพโป ปลามังกร ปลาหม่อ ปลาไส้ตัน ปลาวาฬ เป็นต้น

ภาพเหล่านี้ในแม่น้ำขณะที่ขบวนเรือพระที่นั่งแล่นผ่านเป็นภาพที่ไม่จำเป็นต้องบรรยาย เพราะผิดความจริงตามธรรมชาติ ซึ่งกวีเองก็ทรงรู้อยู่แล้วด้วยเพราะท่านได้เกริ่นไว้ก่อนจะบรรยายภูมิประเทศทางน้ำ ความว่า

มัจฉาฉลาเร่ลี	แลหา
เห็นจะเห็นมัตสยา	ยากได้
ไทรตริกนิกนามปลา	นิกโปรง
ตั้งหนึ่งปลามาให้	หัตถ์ชี่ชวนชม
ชิกชี่พระศรีสนม	รึนอารมณฺ์ขมนที
นานามัตস্যามี	ที่บ่งไว้ในตำรา

(สามกรุง)

การที่กวีบอกผู้อ่านว่านำชื่อปลาต่าง ๆ จากตำรามากล่าวไว้ในบทชมปลาเช่นนี้ ย่อมแสดงให้เห็นว่ากวีต้องการสร้างภาพระดับตลกแต่งฉากท้องน้ำ มิใช่ต้องการรายงานความเป็นจริงตามธรรมชาติ เพราะทรงรู้ว่าโดยความจริงตามธรรมชาติแล้วคงจะ “เห็นจะเห็นมัตสยา ยากได้” การบรรยายภาพปลา ในพระนิพนธ์นี้จึงเป็นเรื่องของมณฑลศิลป์ในวรรณคดี มิใช่เรื่องของความจริงตามธรรมชาติ

สร้างให้มีลักษณะเหนือจริง

วรรณคดีไทยโบราณบางประเภท กวีจะสร้างฉากในลักษณะเหนือจริง เช่น วรรณคดีทางพระพุทธศาสนาและบันเทิงคดีร้อยกรองต่าง ๆ ฉากสวรรค์ ฉากนรกและนคร เช่น พระมาลัยคำหลวง ไตรภูมิพระร่วง มหาเวสสันดรชาดก รามเกียรติ์ หรืออิเหนา เป็นต้น ส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่ากวีมุ่งสร้างความตื่นเต้นทางอารมณ์มากกว่ามุ่งบันทึกความเป็นจริงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ฉากหนึ่งในนรกจากเรื่องไตรภูมิพระร่วง ตอนหนึ่งบรรยายไว้ว่า

“...ในนรกนั้นมีแม่น้ำใหญ่อันชื่อว่าไพศรณี และน้ำนั้นเค็มนักหนา
ครั้นว่าเขาเล่นหนี น้ำนั้นเล่าห้วยเหวี่ยงดาสไปมา แลห้วยนั้นมีหนาม
อันใหญ่เท่าจอบเทียรย่อมเหล็กแดงเป็นเปลวไฟลุกทุกเมื่อแล ลงน้ำนั้นก็ขาดลง
ตั้งท่านเอาไม้ครดอันคมมาแล่มากันเขาทุกแห่ง แลเหวี่ยงเทียรย่อมหวกใหญ่
แลยาย่อมเป็นเหล็กแดงลุกเป็นเปลวไฟไปไหม้ตัวเขา ตั้งไหม้ต้นไม้ในกลางป่า”

(ไตรภูมิพระร่วง)

สร้างตามประเพณีนิยม

กวีและนักประพันธ์บางท่านอาจสร้างฉากตามประเพณีนิยม เช่น เมื่อตัวละครเข้าป่าก็ต้องมีการชมตง ดังบทประพันธ์จากเรื่อง ลิลิตพระลอ ความว่า

เสื้อมีอนางนี้ตั้ง	เสืบนาง เรียมนา
ชมมานางหวังต่าง	มาน้อง
ชมพอสไปบาง	นุชคลี่ ลงฤ
งามปานนี้ไม้ปล้อง	แปลกปล้องคอศรี

(ลิลิตพระลอ)

หลักการวิเคราะห์ฉากและบรรยากาศ

1. ฉากและบรรยากาศนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อตัวละครอย่างไร เพียงใด สัมพันธ์กับสำรตละของเรื่องหรือไม่
2. ฉากและบรรยากาศนั้นมีความสมจริงเพียงใด
3. ฉากและบรรยากาศนั้นก่อให้เกิดจินตนาการมากน้อยเพียงใด

4. ฉากนั้น ๆ มีคุณค่าก่อให้เกิดผู้อ่านมีประสบการณ์โดยอ้อม ทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจ ธรรมชาติและสังคมว่าถูกต้องเพียงใด หรือมุ่งแต่ก่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม
5. ส่วนใดของฉากที่จำลองมาจากสถานที่จริง ส่วนใดเกินจากจินตนาการของผู้ประพันธ์
6. การสร้างฉากและบรรยากาศทำได้โดยวิธีบรรยายหรือกลวิธีใด

บทสนทนา

บทสนทนา คือ คำพูดของตัวละครในเรื่อง ที่ใช้ในการสนทนาโต้ตอบกัน บทสนทนาจะช่วย ให้ ผู้แต่งสามารถดำเนินเรื่อง หรือสอดแทรกทรรศนะต่าง ๆ ลงไปในเรื่องได้ โดยผู้อ่านสามารถ มองเห็นบุคลิกลักษณะของตัวละคร อีกทั้งเป็นการดำเนินเรื่องให้ก้าวหน้าไป ทำให้เห็นถึงบรรยากาศ ของเรื่อง และได้ความรู้ที่แปลกใหม่รวมทั้งแง่คิดต่าง ๆ จากบทสนทนาด้วย

ลักษณะสำคัญของบทสนทนา

บทสนทนาควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นธรรมชาติ คือ ถ้อยคำที่ใช้ในบทสนทนาโต้ตอบของตัวละครจะต้องมีลักษณะ สมจริงให้มากที่สุด
2. มีการเลือกสรร คือ ผู้แต่งจะต้องเลือกว่าควรเขียนบทสนทนาในตอนใดบ้าง และควรเขียน อย่างไรจึงจะมีความหมายต่อเนื้อเรื่อง
3. มีความคงที่ คือ บทสนทนาจะต้องมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกับลักษณะการเขียนของ เรื่องด้วย เพื่อให้การเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นสม่ำเสมอ
4. มีความเหมาะสม คือ การใช้บทสนทนาต้องสอดคล้องกับตัวละครแต่ละตัว โดยคำนึงถึง ครอบครัวย การศึกษา สภาพสังคม นิสัยใจคอ วัย อาชีพ เพศ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างตัวละครให้สมจริง

วัตถุประสงค์ของบทสนทนา

บทสนทนามีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่อง แทนการบรรยายของผู้แต่ง เพราะบทสนทนาจะช่วยขยายหรือสรุป เนื้อหาได้ โดยเฉพาะในบทละครที่บทสนทนาคือการดำเนินเรื่องโดยตรง
2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างหน้าตา และนิสัยใจคอ เพราะบทสนทนาจะเป็น ส่วนที่แสดงถึงนิสัยใจคอ ตลอดจนความคิดของตัวละคร โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ
3. ช่วยให้อธิบายไม่ซ้ำซาก คือ เปลี่ยนเป็นบทสนทนาบ้าง หรือเป็นการบรรยายบ้าง

4. สร้างความสมจริง คำพูดที่สมมติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละคร ทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง

5. ทำให้บทประพันธ์สมจริง น่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวาขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร สัมกับบทบาทในตอนนั้น ๆ ทั้งนี้ต้องเป็นถ้อยคำที่เหมาะสมกับตัวละครแต่ละตัว ซึ่งพิจารณาจาก เพศ วัย ฐานะ สภาพสังคม สถานที่ เป็นต้น

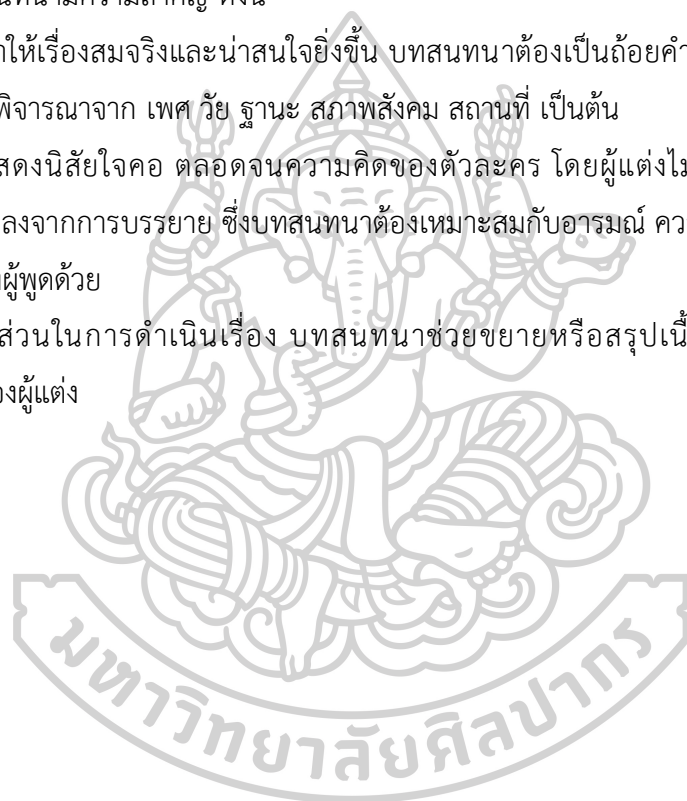
ความสำคัญของบทสนทนา

บทสนทนามีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้เรื่องสมจริงและน่าสนใจยิ่งขึ้น บทสนทนาต้องเป็นถ้อยคำที่เหมาะสมกับตัวละครแต่ละตัว โดยพิจารณาจาก เพศ วัย ฐานะ สภาพสังคม สถานที่ เป็นต้น

2. แสดงนิสัยใจคอ ตลอดจนความคิดของตัวละคร โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ เป็นการเปลี่ยนแปลงจากการบรรยาย ซึ่งบทสนทนาต้องเหมาะสมกับอารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูดและต้องแสดงนิสัยของผู้พูดด้วย

3. มีส่วนในการดำเนินเรื่อง บทสนทนาช่วยขยายหรือสรุปเนื้อหาได้ โดยขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง

รายการอ้างอิง

วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2531). **วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วิภา กงกะนั้นนท์. (2556). **วรรณคดีศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

รินฤทัย สัจพันธ์. (2555). **ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ใบความรู้

เรื่อง การศึกษาตัวละคร จากและบรรยากาศ

ตัวละคร

ตัวละคร คือ ผู้ที่แสดงบทบาทไปตามเนื้อเรื่อง ผู้อ่านจะตีความเอาเองว่าตัวละครมีศีลธรรม จรรยาและอารมณ์อย่างไร จากการแสดงออกด้วยบทสนทนาและการกระทำที่เรียกว่าบทบาท

ตัวละครจะเป็นสัตว์หรือสิ่งของก็ได้ตามแต่ผู้ประพันธ์กำหนด เช่น ลิง ในเรื่องรามเกียรติ์ ม้านิลมังกร ในเรื่องพระอภัยมณี ตัวละครเป็นสิ่งของ เช่น ผ้าขี้ริ้ว จากเรื่องการผจญภัยของผ้าขี้ริ้ว เป็นต้น

การสร้างลักษณะนิสัยตัวละคร ผู้แต่งจะเป็นผู้สร้างโดยเป็นผู้กำหนดชื่อ รูปร่างหน้าตา เพศ วัย ลักษณะนิสัยใจคอ บุคลิกภาพ บทบาท และโชคชะตาให้ตัวละคร ผู้อ่านจะสร้างภาพตัวละครในใจ ตามคำบรรยายและบทบาทที่ผู้ประพันธ์กำหนด ตัวละครบางตัวราวกับมีชีวิตจริง เช่น นางวันทอง ชุนแผน แม่พลอย

การสร้างตัวละคร แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่

1. ตัวละครที่มีลักษณะเดียว คือ ตัวละครที่มีลักษณะนิสัยเพียงอย่างเดียวคงที่ตลอดทั้งเรื่อง ไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลยแม้สถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม เช่น

- มุงบำเพ็ญทานบารมีอย่างพระเวสสันดร
- อัจฉริยชาติตลอดเวลา เช่น นางอ้อในเรื่องปลาปู้ทอง เป็นต้น

2. ตัวละครหลายลักษณะ คือ ตัวละครที่มีการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดอย่างสมเหตุสมผล ตัวละครประเภทนี้จะมีหลากหลายความคิดและอารมณ์ มีทั้งความดีความชั่ว ในตัวเอง ซึ่งเป็นลักษณะคล้ายกับคนจริง ๆ ตัวอย่างเช่น ตัวละครฟัก ในนวนิยายเรื่อง คำพิพากษา

- ฟักเป็นคนดี บวชเณรมีจริยาวัตรน่าเลื่อมใส แต่ฟักสงสารพ่อจึงสึกออกมาช่วยพ่อทำงาน เป็นภารโรง ถูกเกณฑ์ทหารจากบ้านไปสองปี กลับมาพ่อได้สมทรงผู้หญิงสติไม่ดีเป็นเมีย เมื่อพ่อตาย ฟักเริ่มมีความขัดแย้งกับสมทรง ขัดแย้งกับตนเองและชาวบ้านรอบข้าง การกินเหล้าจึงเป็นทางออกของฟัก และก็ทำให้ฟักเสื่อมเสียลงทุกที ๆ สุดท้ายจบลงด้วยความตาย

ฉาก

ฉาก คือ สถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ส่วนบรรยากาศ คือ ความรู้สึกจากสภาพแวดล้อมทั่ว ๆ ไป เช่น กลิ่น เสียง แสง สี และสัมผัสอื่น ๆ ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว ก่อให้เกิดอารมณ์ หรือเห็นสภาพเหตุการณ์เด่นชัดยิ่งขึ้น เช่น ลมพัด แสงแดด เสียงนกร้อง เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญในการพิจารณาคุณค่า

โดยทั่วไปนักเขียนสร้างฉากด้วยวิธีการต่าง ๆ หลายวิธี เช่น

- สร้างเหมือนจริง คือ การสร้างฉากให้เหมือนกับธรรมชาติที่มีอยู่จริง
- สร้างตามอุดมคติ คือ การสร้างฉากตามจินตนาการ ตามความคิดของกวี
ที่อยากจะให้เป็น
- สร้างในลักษณะของมณฑลศิลป์ คือ การสร้างฉากให้มีความวิจิตรงดงาม
- สร้างให้มีลักษณะเหนือจริง คือ การสร้างฉากตามจินตนาการ ไม่เป็นจริงตาม
ธรรมชาติ
- สร้างตามประเพณีนิยม คือ การสร้างฉากตามแบบที่ทำสืบต่อ ๆ กันมา

หลักการวิเคราะห์ฉากและบรรยากาศ

1. ฉากและบรรยากาศนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อตัวละครอย่างไร เพียงใด สัมพันธ์กับสภาวะของเรื่องหรือไม่
2. ฉากและบรรยากาศนั้นมีความสมจริงเพียงใด
3. ฉากและบรรยากาศนั้นก่อให้เกิดจินตนาการมากน้อยเพียงใด
4. ฉากนั้น ๆ มีคุณค่าก่อให้เกิดผู้อ่านมีประสบการณ์โดยอ้อม ทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจ
ธรรมชาติและสังคมว่าถูกต้องเพียงใด หรือมุ่งแต่ก่อให้เกิดอารมณ์คล้อยตาม
5. ส่วนใดของฉากที่จำลองมาจากสถานที่จริง ส่วนใดเกินจากจินตนาการของผู้ประพันธ์
6. การสร้างฉากและบรรยากาศทำได้โดยวิธีบรรยายหรือกลวิธีใด

บทสนทนา

บทสนทนา คือ คำพูดของตัวละครในเรื่อง ที่ใช้ในการสนทนาโต้ตอบกัน บทสนทนาจะช่วย
ให้ ผู้แต่งสามารถดำเนินเรื่อง หรือสอดแทรกทรรศนะต่าง ๆ ลงไปในเรื่องได้ โดยผู้อ่านสามารถ
มองเห็นบุคลิกลักษณะของตัวละคร อีกทั้งเป็นการดำเนินเรื่องให้ก้าวหน้าไป ทำให้เห็นถึงบรรยากาศ
ของเรื่อง และได้ความรู้ที่แปลกใหม่รวมทั้งแง่คิดต่าง ๆ จากบทสนทนาด้วย

ลักษณะสำคัญของบทสนทนา

บทสนทนาควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นธรรมชาติ คือ ถ้อยคำที่ใช้ในบทสนทนาโต้ตอบของตัวละครจะต้องมีลักษณะ
สมจริงให้มากที่สุด
2. มีการเลือกสรร คือ ผู้แต่งจะต้องเลือกว่าควรเขียนบทสนทนาในตอนใดบ้าง และควรเขียน
อย่างไรจึงจะมีความหมายต่อเนื้อเรื่อง

3. มีความคงที่ คือ บทสนทนาจะต้องมีความสอดคล้องและต่อเนื่องกับลักษณะการเขียนของเรื่องด้วย เพื่อให้การเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นสม่ำเสมอ

4. มีความเหมาะสม คือ การใช้บทสนทนาต้องสอดคล้องกับตัวละครแต่ละตัว โดยคำนึงถึงครอบครัว การศึกษา สภาพสังคมนิสัยใจคอ วัย อาชีพ เพศ เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างตัวละครให้สมจริง

วัตถุประสงค์ของบทสนทนา

บทสนทนามีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อช่วยดำเนินเรื่อง แทนการบรรยายของผู้แต่ง โดยเฉพาะในบทละครที่บทสนทนาคือการดำเนินเรื่องโดยตรง

2. เพื่อช่วยให้รู้จักตัวละครในเรื่อง ทั้งรูปร่างหน้าตา และนิสัยใจคอ โดยผู้แต่งไม่ต้องชี้แจงตรง ๆ

3. ช่วยให้อ่านไม่ซ้ำซาก คือ เปลี่ยนเป็นบทสนทนาบ้าง หรือเป็นการบรรยายบ้าง

4. สร้างความสมจริง คำพูดที่สมมติว่าเป็นถ้อยคำจริง ๆ ของตัวละคร ทำให้รู้สึกใกล้ชิดกับความ เป็นจริงมากกว่าคำบรรยายของผู้แต่ง

5. ทำให้บทประพันธ์น่าอ่าน น่าสนใจ และมีชีวิตชีวาขึ้น โดยเฉพาะบทสนทนาที่คมคาย มีอารมณ์ขัน หรือพูดได้ถูกต้องตามฐานะของตัวละคร สมกับบทบาทในตอนนั้น ๆ

ใบงานที่ 3.1 (กิจกรรมกลุ่ม)

เรื่อง การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด

คำชี้แจง ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5 – 6 คน จากนั้นดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ร่วมกันศึกษาใบความรู้เรื่อง “การศึกษาตัวละคร ฉากและบทสนทนา” และใบความรู้เรื่อง “เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา”
2. ร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในหัวข้อ “ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด ของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา” (แล้วบันทึกลงในใบงานที่ 3.1)
3. สรุปผลการคิดเป็นแผนผังความคิดเรื่อง “ตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด ของเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา” (ทำลงในกระดาษที่ครูเตรียมให้ เพื่อให้นำเสนอหน้าชั้นเรียน)
4. ส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลการคิดหน้าชั้นเรียน

แบบบันทึกกิจกรรมกลุ่ม ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ ให้ถูกต้องและชัดเจน

สมาชิกกลุ่ม

1.....	2.....
3.....	4.....
5.....	6.....

1. สภาพปัญหาเกิดขึ้นกับตัวละครสำคัญตัวใดบ้าง และส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับตัวละคร

.....

.....

.....

2. จงวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครที่กลุ่มได้รับมอบหมาย โดยสังเขป

.....

.....

.....

3. หากเปรียบเทียบลักษณะนิสัย พฤติกรรมของตัวละครที่กลุ่มได้รับมอบหมายกับการดำเนินชีวิตประจำวันมีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะอะไร

.....

.....

.....

4. ลักษณะนิสัย พฤติกรรมของตัวละครที่กลุ่มได้รับมอบหมายสะท้อนให้เห็นข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

.....

.....

.....

5. เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา มีการดำเนินเรื่องโดยใช้ฉากจากที่ใดบ้าง

.....

.....

.....

ใบงานที่ 3.2 (รายบุคคล)

เรื่อง การพินิจตัวละคร ฉาก บทสนทนา และข้อคิด

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ ให้ถูกต้องและชัดเจน

1. จงวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกในเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา จำนวน 2 ตัวละคร โดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

2. จงวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของตัวละครใน เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา ที่นักเรียนประทับใจ 1 ตัวละคร พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ โดยสังเขป

.....

.....

.....

.....

3. จงอธิบายฉากและบรรยากาศใน เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา

.....

.....

.....

.....

4. จงวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละคร 1 ตัวละคร และปัญหานั้นส่งผลกระทบต่อตัวละครอย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. จงแสดงความคิดเห็น หากนักเรียนเป็นตัวละครที่วิเคราะห์ในข้อที่ 4 จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีใด เพราะเหตุใด และวิธีแก้ปัญหาที่เลือกสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

.....

.....

.....

6. จงแสดงความคิดเห็น หากนักเรียนเป็นนางวันทองที่ตกอยู่ในสถานการณ์ต้องเลือก นักเรียนจะเลือกอยู่กับใคร เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง การพิจารณากรณีศึกษา

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณากรณีศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก มีจำนวน 40 ข้อ

3. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว แล้วเขียนเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้

1. ข้อใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับ เสภา

- ก. การขับลำนำเป็นเรื่องราว ใช้รับเป็นเครื่องประกอบจังหวะ
- ข. การร้องเป็นทำนองไทยเดิม ใช้ฉิ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะ
- ค. การร้องเป็นทำนองแหล่ ใช้โทนรำมะนาเป็นเครื่องประกอบจังหวะ
- ง. การร้องเป็นทำนองสรภัญญะ ใช้โทนรำมะนาเป็นเครื่องประกอบจังหวะ

2. ข้อใดใช้คำอุปมา

ก. ครั้นเวลาดีก่าตัดสังเวย	ใบไม้แห้งแกร่งเกรียบระรุ่มร้อน
พระพายโชยเสาวรสขจายจร	พระจันทร์แจ่มแจ้งกระจ่างดวง
ข. ดูเหว่าเร้าเสียงสำเนียงก้อง	ระฆังซ้องขานแข่งในวังหลวง
วันทองน้องนอนสนิททรวง	จิตรวงระงับสู่แก้วรงค์
ค. ทั้งสองมองหมอบอยู่ริมทาง	พอนางตื่นปามาถึงที่
โอดตะครุบคาดคั้นในทันที	แล้วอุตุคร่าพารีไปในไพร
ง. สิ้นฝืนครั้นตื่นตกประหม่า	หวีดผวาถอดผ้าสะอื้นให้
เล่าความบอกผัวด้วยกลัวภัย	ประหลาดใจน้องฝันพรั่นอุรา

3. ข้อใดปรากฏการใช้ภาพพจน์แบบสัทพจน์

ก. ข้าไทได้ฟังขุนช้างใช้
ทั้งห้องนอกห้องในไม่พบพา	ต่างเที่ยวคั่นดันไปจะเอาหน้า
ทั่วเคหาแล้วไปคั่นจนแผ่นดิน
ข. ลืมตาเหลียวหาเจ้าวันทอง
ผ้าผ่อนล่อนแก่นไม่ติดกาย	ไม่เห็นน้องห้องสว่างตะวันสาย
เห็นม่านขาดเรียวยาวประหลาดใจ
ค. ใต้เตียงเสียงหนูก็กุกกก
ยิ่งหวาดหวั่นพรั่นตัวกลัวมรณา	แมงมุมท่อมอกที่ริมฝา
ตั้งวิญญานางจะพรากไปจากกาย
ง. ตะโกนเรียกในห้องวันทองเอ๋ย
ทั้งข้าวของมากมายก็หายไป	หาขานรับเช่นเคยสักคำไม่
ปากประตูเปิดไว้ไม่ใส่กลอน

4. เหตุการณ์ใดที่ยืนยันความเชื่อที่ว่าคนเราไม่สามารถฝืนชะตาชีวิตของตนเองได้

- ก. ขุนแผนสร้างกลอุบายเพื่อฆ่านางบัวคลี่
ข. นางพิมพิลาไลยเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นวันทอง
ค. ขุนช้างใช้กลอุบายจนได้นางวันทองเป็นภรรยา
ง. นางวันทองถูกประหารชีวิตแม้จะได้รับการอภัยโทษแต่ก็ช่วยไม่ทัน

5. “.....” *เหงื่อออกโสมล้านกระบาลใส*
คิดคิดให้แค้นแสนเจ็บใจ *ช่างทำได้ต่างต่างทุกอย่างจริง*

จากบทประพันธ์ข้างต้นกล่าวถึงใครในเสภาเรื่อง ขุนช้าง ขุนแผน

ก. ขุนแผน	ข. จมื่นไวยวรนาถ
ค. ขุนช้าง	ง. หมื่นวิเศษผล

6. ข้อใดไม่แสดงอาการเคลื่อนไหว

ก. อย่างท้าวก้าวไปในทันที	มิได้มีใครทักแต่สักคน
ข. ชมพลงอย่างเอื้องชำเลื่องมา	เปิดมุ้งเห็นหน้าแม่วันทอง
ค. พลงนั่งลงนอนบอภิวินท์	สะอื้นอันนอกคั่นน้ำตาคลอ
ง. โอ้แม่เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย	ไม่ควรเลยจะพรากจากคุณพ่อ

13. การที่ขุนแผนลอบเข้าห้องนางวันทอง นักเรียนคิดว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ถูกต้อง เพราะทั้งคู่เคยเป็นสามีภรรยาเก่า
 - ถูกต้อง เพราะเป็นความต้องการของพระไวยฯ ผู้เป็นลูก
 - ไม่ถูกต้อง เพราะเป็นการไปลักพาตัวมาโดยมิชอบด้วยเหตุผล
 - ไม่ถูกต้อง เพราะขณะนั้นขุนแผนก็มีภรรยาอยู่ 2 คนแล้ว และนางวันทองก็เป็นภรรยาของขุนช้าง
14. ข้อใดแสดงให้เห็นถึงน้ำเสียงของผู้พูดในเชิงตัดพ้อ
ก. มีธุระสิ่งไรในใจเจ้า	พ่องงเล่าแก่แม่แล้วกลับบ้าน
มิควรทำเจ้าอย่าทำให้รำคาญ	อย่าหาญเหมือนพ่อนักคะนองใจ
ข. จิงว่าอนิจจาลูกมารับ	แม้อย่างกลับทาดานเป็นหนักหนา
เหมือนไม่มีรักใคร่ในลูกยา	อุตสาห์มารับแล้วยังมีไป
ค. เล่าความบอกผัวด้วยกลัวภัย	ประหลาดใจน้องฝันพรั่นอุรา
ใต้เตียงเสียงหนูก็กุกก	แมลงมุ่มทุมอกที่ริมฝา
ง. มาอยู่ไยกับไอ้หินชาติ	แสนอุบาทว์ใจจิตริชยา
ตั้งทองคำทำเลี่ยมปากกะลา	หน้าตาคล้ายหม่อมอม
15. หากยึดตามประเพณีนิยมในสมัยอยุธยา นางวันทองประพฤติตนเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด
- ไม่เหมาะสม เพราะนางวันทองมีสามีสองคน
 - ไม่เหมาะสม เพราะหุบเขาไม่ตรวจสอบว่าเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่
 - เหมาะสม เพราะแสดงให้เห็นว่านางวันทองเป็นกลางในการตัดสินใจ
 - เหมาะสม เพราะแสดงให้เห็นว่านางวันทองมีความรักสามีทั้งสองคน
16. ข้อใดปรากฏการใช้บรรยายโวหารในการแต่ง
ก. ฝันว่าพลัดไปในไพรเถื่อน	เลื่อนเปื้อนไม่รู้ที่จะกลับหลัง
ลตเลี้ยวเที่ยงลงในดงร้าง	ยังมีพยัคฆ์ร้ายมาราวี
ข. ทุกวันนี้ไซ้แม่จะผาสุก	มีแต่ทุกข์ใจเจ็บดังเห็นบหนาม
ต้องจำจนทนกรรมที่ติดตาม	จะขึ้นความคิดไปก็ไซ้ที่
ค. คราวนั้นเมื่อตามไปกลางป่า	หน้าตาเหมือนหนึ่งทามินหม้อไหม้
ชนะความงามหน้าดังเทียนชัย	เขาจุดไปเหมือนลงทะเลลึก
ง. คราวนั้นขุนช้างได้ฟังว่า	แค้นดังเลือดตาจะหลั่งไหล
ดับโมโหโกรธาทำว่าไป	เราก็มัวว่าไรสุดแต่ดี

35. คำประพันธ์ข้อใดเป็นบทพิโรธวาทัง

ก. ไปเห็นกะเจ็บแสบ	ชีวแทบจะทำลาย
มอบสัจย์สมรรถหมาย	มนม้นมิหวั่นไหว
ข. เสื่อมศีรชะผมเผ้า	พิศเปล่าประจันตัว
เป็นเยี่ยงประหยัดกลัว	ผี มลักจะหลาบจำ
ค. ต่างทรงสำแดง	ความแขงอำนาจ
สามัคคีขาด	แก่งแย่งโดยมาน
ภุมิสลิจฉวี	วัชชีรฐบาล
บ่ ชุมนุสมาน	แม่แต่สั๊กองค์
ง. อวดฉลาดและควาดแกลงเพราะใจ	ก็หมิ่นกู
ขยาดขยั้นมิทันอะไร	

36. พฤติกรรมของวัสสการพราหมณ์แสดงให้เห็นว่าเป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติในข้อใด

ก. มีความอดทนสูง	ข. มีความซื่อสัตย์ยิ่ง
ค. มีความจงรักภักดี	ง. มีความฉลาดกลัวต่อปัญหา

37. ข้อใดไม่ใช่ค่านิยมที่ปรากฏในเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์

ก. การใช้สติปัญญา	ข. การใช้วิจารณ์
ค. ความจริงใจ	ง. การเสียสละประโยชน์สุขแห่งตน

38. พฤติกรรมการสร้างกลอุบายของวัสสการพราหมณ์ที่กระทำแก่ราชกุมารกษัตริย์ลิจฉวี ตรงกับสำนวนไทยข้อใดมากที่สุด

ก. หนอนบ่อนไส้	ข. สาวไส้ให้กากิน
ค. ยุให้รำ ต่ำให้ร่วง	ง. ข้าสองเจ้า บ่าวสองนาย

39. ข้อใดแสดงให้เห็นถึงความฉลาดรอบคอบของวัสสการพราหมณ์

- ก. พราหมณ์ครุฑูร้สังเกตุ ตระหนักเหตุถนัดครั้น
ราชาวัชชีสรร พจกสูพินาศสม
- ข. ยินดีบัดนี้กิจ จะสัมฤทธิ์มณารมณ
เริ่มมาด้วยปรากรม และอุตสาหแห่งตน
- ค. ให้ลองตีกลองนัด ประชุมชัตติยมณฑล
เชิญซึ่งสำสากล กษัตริย์สูสภาคาร
- ง. วัชชีภูมีผอง สดับกลองกระหิมขาน
ทุกไท้ไปเอาการ ณ กิจเพื่อเสด็จไป

40. หากเปรียบเทียบวัสสการพราหมณ์ขณะอยู่กับกษัตริย์ลิจจวีกับนิทานอีสป จะตรงกับนิทานอีสปเรื่องใดมากที่สุด

- ก. ชาวนาแก้วงูเห่า ข. ลาโง้งกับจิ้งหรีด
- ค. กระต่ายกับเต่า ง. เทพารักษ์กับคนตัดฟัน

เฉลยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย							
ข้อ	คำตอบ	ข้อ	คำตอบ	ข้อ	คำตอบ	ข้อ	คำตอบ
1	ก	11	ข	21	ก	31	ก
2	ก	12	ง	22	ข	32	ข
3	ค	13	ง	23	ข	33	ก
4	ง	14	ข	24	ค	34	ง
5	ค	15	ก	25	ข	35	ง
6	ง	16	ก	26	ก	36	ง
7	ง	17	ง	27	ก	37	ค
8	ค	18	ค	28	ก	38	ค
9	ง	19	ง	29	ง	39	ค
10	ก	20	ก	30	ค	40	ก

**แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2. แบบสอบถามแต่ละข้อเป็นการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน ไม่มีข้อใดถูกหรือผิด และไม่นำคำตอบไปรวมในการตัดสินวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทยให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การตอบแบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้ ให้นักเรียนอ่านข้อความ แล้วทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด มีความคิดเห็นระดับมาก มีความคิดเห็นระดับปานกลาง มีความคิดเห็นระดับน้อย มีความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับ 5	หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับ มากที่สุด
ระดับ 4	หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับ มาก
ระดับ 3	หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับ ปานกลาง
ระดับ 2	หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับ น้อย
ระดับ 1	หมายถึง	มีความคิดเห็นระดับ น้อยที่สุด

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความแต่ละข้ออย่างละเอียดแล้วใส่เครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องระดับ
 ความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นตามความเป็นจริงของนักเรียน

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักเรียน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้							
1	กิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอน และมีเป้าหมายในการเรียนรู้						
2	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						
3	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม						
4	กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม						
5	กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงศักยภาพ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่						
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้							
6	การจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน						
7	การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้						
8	บรรยากาศในชั้นเรียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรของครู ทำให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน						
9	บรรยากาศในชั้นเรียนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน						

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นของนักเรียน					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้							
10	นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล						
11	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม						
12	นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						
13	นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะการคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน						

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณในความร่วมมือ

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1						
การวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบคำประพันธ์ เสนาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การวิเคราะห์ห้องประกอบของวรรณคดี บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา (1)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3						
การวิเคราะห์ห้องศัพทของวรรณคดี บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา (2)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4						
การพินิจคุณค่าของวรรณคดี บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายนฎีกา (1)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3. สารระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสารระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสารระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสารระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5						
การพินิจคุณค่าของวรรณคดี บทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ตอนขุนช้างถวายฎีกา (2)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6						
การวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบของคำประพันธ์วรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7						
การวิเคราะห์ห้องประกอบของวรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ (1)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8						
การวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ (2)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9						
การพินิจคุณค่าของวรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ (1)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และ ตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้						
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน		ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ			IOC	ความหมาย
		คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
6. การวัดและประเมินผล						
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10						
การพินิจคุณค่าของวรรณคดีเรื่อง สามัคคีเภทคำฉันท์ (2)						
1. จุดประสงค์การเรียนรู้						
1.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.2	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
1.3	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2. สาระสำคัญ						
2.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3. สาระการเรียนรู้						
3.1	สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.2	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.3	สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
4.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.3	มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4.4	สอดคล้องกับการวัดและประเมินผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 10 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการประเมิน	IOC										ความหมาย	
	แผนการจัดการเรียนรู้											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
5. สื่อและแหล่งการเรียนรู้												
5.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	สอดคล้อง
5.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	สอดคล้อง
5.3	สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	สอดคล้อง
6. การวัดและประเมินผล												
6.1	สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	สอดคล้อง
6.2	สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจ
วรรณคดีไทย

ข้อสอบ ข้อที่	ผลการประเมิน			IOC	ความหมาย
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
5	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
6	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
9	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
10	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
11	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
12	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
13	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
14	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
15	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
16	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
17	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
18	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
19	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
20	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
21	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
22	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
23	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
24	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
25	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
26	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจ
วรรณคดีไทย

ข้อสอบ ข้อที่	ผลการประเมิน			IOC	ความหมาย
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
27	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
28	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
29	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
30	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
31	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
32	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
33	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
34	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
35	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
36	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
37	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
38	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
39	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
40	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
41	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
42	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
43	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
44	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
45	+1	0	+1	0.67	สอดคล้อง
46	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
47	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
48	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
49	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
50	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
51	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
52	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจ
วรรณคดีไทย

ข้อสอบ ข้อที่	ผลการประเมิน			IOC	ความหมาย
	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ คนที่ 3		
53	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
54	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
55	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
56	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
57	0	+1	+1	0.67	สอดคล้อง
58	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
59	+1	+1	0	0.67	สอดคล้อง
60	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 12 ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
ข้อสอบข้อที่	p	r	คุณภาพข้อสอบ
1	0.58	0.37	ใช้ได้
2	0.35	0.39	ใช้ได้
3	0.33	0.40	ใช้ได้
4	0.74	0.43	ใช้ได้
5	0.72	0.46	ใช้ได้
6	0.74	0.56	ใช้ได้
7	0.79	0.71	ใช้ได้
8	0.70	0.41	ใช้ได้
9	0.26	0.57	ใช้ได้
10	0.42	0.46	ใช้ได้
11	0.56	0.36	ใช้ได้
12	0.65	0.41	ใช้ได้
13	0.42	0.46	ใช้ได้

ตารางที่ 12 ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาจรรยาบรรณคดีไทย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
ข้อสอบข้อที่	p	r	คุณภาพข้อสอบ
14	0.74	0.56	ใช้ได้
15	0.49	0.55	ใช้ได้
16	0.53	0.48	ใช้ได้
17	0.58	0.49	ใช้ได้
18	0.47	0.48	ใช้ได้
19	0.30	0.53	ใช้ได้
20	0.65	0.49	ใช้ได้
21	0.53	0.37	ใช้ได้
22	0.37	0.35	ใช้ได้
23	0.47	0.43	ใช้ได้
24	0.37	0.35	ใช้ได้
25	0.56	0.31	ใช้ได้
26	0.47	0.40	ใช้ได้
27	0.65	0.44	ใช้ได้
28	0.42	0.37	ใช้ได้
29	0.60	0.36	ใช้ได้
30	0.58	0.36	ใช้ได้
31	0.65	0.30	ใช้ได้
32	0.56	0.43	ใช้ได้
33	0.58	0.41	ใช้ได้
34	0.33	0.44	ใช้ได้
35	0.37	0.57	ใช้ได้

ตารางที่ 12 ค่าความยากง่าย (p) และอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพิจารณาจรรยาบรรณคดีไทย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน			
ข้อสอบข้อที่	p	r	คุณภาพข้อสอบ
36	0.47	0.40	ใช้ได้
37	0.47	0.31	ใช้ได้
38	0.56	0.44	ใช้ได้
39	0.40	0.33	ใช้ได้
40	0.77	0.41	ใช้ได้

KR-20 Reliability = 0.89

ตารางที่ 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ข้อ	รายการประเมิน	ผลการประเมิน ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	ความหมาย
		1	2	3		
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1	กิจกรรมการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอน และมีเป้าหมายในการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
2	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
3	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลที่เหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
4	กิจกรรมการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง

ตารางที่ 13 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมิน	ผลการประเมิน ของผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	ความหมาย
		1	2	3		
5	กิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงศักยภาพ ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้						
6	การจัดการเรียนรู้มีความสนุกสนาน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
7	การจัดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
8	บรรยากาศในชั้นเรียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นกัลยาณมิตรของครู ทำให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
9	บรรยากาศในชั้นเรียนก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้						
10	นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
11	นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
12	นักเรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
13	นักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะการคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง
ค่าเฉลี่ย					1.00	

ตารางที่ 14 คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ก่อนและหลัง
การจัดการเรียนรู้

เลขที่	คะแนน		ผลต่าง
	ก่อนเรียน (40)	หลังเรียน (40)	
1	15	27	12
2	24	32	8
3	22	31	9
4	24	32	8
5	18	33	15
6	15	30	15
7	15	31	16
8	23	32	9
9	18	29	11
10	15	36	21
11	18	28	10
12	17	28	11
13	21	32	11
14	13	22	9
15	19	28	9
16	22	33	11
17	25	33	8
18	19	25	6
19	19	27	8
20	18	20	2
21	20	21	1
22	20	28	8
23	19	30	11
24	15	26	11
25	12	24	12
26	16	25	9

ตารางที่ 14 คะแนนการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพินิจวรรณคดีไทย ก่อนและหลัง
การจัดการเรียนรู้ (ต่อ)

เลขที่	คะแนน		ผลต่าง
	ก่อนเรียน (40)	หลังเรียน (40)	
27	21	31	10
28	15	27	12
29	19	20	1
30	15	19	4
31	14	15	1
32	15	16	1
33	12	23	11
34	15	25	10
35	18	37	19
36	14	16	2
37	16	26	10
Mean	17.73	26.97	9.24
SD	3.44	5.56	4.76

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายจิรศักดิ์ ขวัญสุข
วัน เดือน ปี เกิด	11 มกราคม 2533
สถานที่เกิด	จังหวัดนครนายก
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2557 สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน ภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2559 ศึกษาต่อระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขต พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ที่อยู่ปัจจุบัน	251 หมู่ 1 ตำบลเกาะหวาย อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก 26130

